

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

PAIKALLISUUDEN PROBLEMATIIKASTA
RUOHONJUURITASON RAUHANRAKENNUKSESSA
Esimerkkitapauksena Kirkon Ulkomaanavun rauhantyö
Pohjois-Somaliassa

Hanna Myllynen
Pro gradu –tutkielma
Toukokuu 2016
Ohjaaja: Hanna Ojanen

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

MYLLYNEN, HANNA: Paikallisuuden problematiikasta ruohonjuuritason rauhanrakennuksessa.

Esimerkkitapauksena Kirkon Ulkomaanavun rauhantyö Pohjois-Somaliassa

Pro gradu -tutkielma, 100 s.

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma/ Kansainvälisen politiikan opintosuunta

Toukokuu 2016

Tässä pro gradu –tutkielmassa tarkastellaan paikallisuutta ruohonjuuritason paikallislähtöisessä rauhanrakennuksessa erityisesti paikalliseen omistajuuteen liittyvän problematiikan kautta. Teoreettisen viitekehyksen keskiössä on paikallisen omistajuuden ilmiötä kriittisesti tarkasteleva, kansainvälisen politiikan alalla suhteellisen tuore teoriakirjallisuus, jota edustavat esimerkiksi Reich (2006), Donais (2009), von Billerbeck (2012) sekä Richmond (2012). Paikallinen omistajuus ja paikallisuus voidaan liittää osaksi rauhanrakennuksessa parin viime vuosikymmenen aikana tapahtunutta muutosta niin kutsutun paikallisen käänteen myötä. Perinteisen liberaalin rauhan teorian käsitykset ja näkökulmat konfliktinratkaisuun ja rauhanrakennukseen on nähty riittämättömiksi muuttuneiden, yhä monimutkaisempien ja monitasoisempien konfliktien ratkaisemiseksi. Rauhanrakennukseen onkin enenevässä määrin tullut mukaan ajatus paikallisten osallistamisesta ja rauhanrakennuksen paikallislähtöisyydestä, joiden nähdään lisäävän menestyksekkään ja kestävä rauhanrakentamisen mahdollisuuksia.

Tutkielman analyysiosiossa paikallisen omistajuuden ilmiötä ja sen osatekijöitä tarkastellaan Kirkon Ulkomaanavun Pohjois-Somalian rauhantyön kautta. Erityisesti keskitytään siihen, minkälaisena ja millä tavoin paikallinen omistajuus toteutuu Kirkon Ulkomaanavun vuosien 2013–2015 SPPI-projektissa (Somali Peoples Peace Initiative) Somalimaan ja Puntmaan alueilla. Tämän lisäksi tutkimuksessa kysytään, millainen rooli paikallisilla ja paikallisella ylipäätään voi olla ruohonjuuritason rauhanprosesseissa, sekä millaisia haasteita jo olemassa olevan paikallisen ja ulkopuolelta tulevan, akateemisen ja länsimaisen rauhanrakennuksen yhdistämiseen liittyy. Analyysiosio on vahvasti teorialähtöinen ja siinä pyritään vastaamaan asetettuihin tutkimuskysymyksiin tarkastelemalla teoreettisen viitekehyksen pohjalta, millaista paikallista omistajuutta ja millaisia sen ulottuvuuksia Kirkon Ulkomaanavun SPPI-projektin projektidokumenteista, kuten projektiraporteista, voidaan löytää.

Tutkielman keskeisin havainto on, että SPPI-projektin paikallislähtöisyydestä ja –keskeisyydestä huolimatta paikallinen omistajuus ei näytä toteutuvan projektissa teoreettisen viitekehyksen läpi tarkasteltuna täydellisesti, vaan siinä on puutteita. Nämä puutteet liittyvät etenkin siihen, miten paikallinen omistajuus ymmärretään, ja käytännön tasolla esimerkiksi siihen, miten paikallisia ei osallisteta projektin kaikissa vaiheissa yhtäläisesti, vaan he pikemminkin myöntyvät toimimaan ulkopuolisen ennalta määrittelemässä viitekehyksessä. Toisaalta tutkielman perusteella halutaankin osoittaa, että paikallisen omistajuuden käsitteen käytännön hyödyntämiseen liittyy ongelmallisuuksia, joiden takia toisen käsitteen käyttö voisi olla hedelmällisempää rauhanprosessien paikallisuuden ja paikallisten osallisuuden kuvaamiseksi.

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	1
2. Kriittinen rauhanrakennus	6
2.1. Ruohonjuuritason rauhanrakennus ja paikallinen käänne	8
2.2. Konfliktien transformaatio	12
2.3. Paikallislähtöinen rauhanrakennus ja rauhanvälitys	16
2.3.1. Paikallinen omistajuus	21
2.3.2. Paikalliset ja perinteiset rauhanrakennus- ja konfliktinratkaisumekanismit	30
3. Tutkimuskysymys, hypoteesit ja aineisto	36
3.1. Tutkimuskysymykset ja hypoteesit	37
3.2. Aineistona SPPI-projektidokumentit	39
4. Tutkimuskohteena Kirkon Ulkomaanapu Somaliassa	44
4.1. Somalian aiemmista rauhanrakennusyrityksistä	47
4.2. Yhteisölliset konfliktit ja perinteinen konfliktinratkaisu Somaliassa	52
4.3. Kirkon Ulkomaanapu ja SPPI-projekti 2013–2015	55
5. Paikallisen omistajuuden ilmentymät SPPI-projektissa	60
5.1. Paikallinen omistajuus SPPI-projektissa	61
5.2. Kapasiteetinrakennus sekä paikallinen ja perinteinen SPPI-projektissa	72
6. Päätelmät ja loppusanat	82
Lähteet	93

1. JOHDANTO

Vuonna 2001 YK:n pääsihteeri Kofi Annan totesi seuraavaa:

“[Rauha] voidaan saavuttaa vain paikallisten itsensä toimesta; Yhdistyneiden kansakuntien roolina on vain fasilitoida prosessia, jonka kautta pyritään purkamaan väkivaltaisia rakenteita ja luomaan kestävä rauha ja kehitystä edistäviä olosuhteita.” (Käännös H.M.)¹

Viime vuosikymmeninä rauhanprosessien menestyksen on huomattu varsinkin niin kutsuttujen hauraiden valtioiden² tapauksessa riippuvan paikallisten osallistamisesta ja prosessien paikallisesta omistajuudesta (ks. esim. Kuehne 2008). Käytäntö on osoittanut, että kansainväliset rauhanrakennusyritykset epäonnistuvat usein silloin, kun projektien suunnittelu ja toimeenpano toteutetaan ilman riittävää paikallisten mukanaoloa ja paikallisten rakenteiden ja perinteiden kunnioitusta (Kuehne 2008, 6; Mac Ginty ja Richmond 2013, 771–772). Paikallinen omistajuus nähdään yhtenä keinona, jota kautta paikallinen eli alhaalta ylöspäin lähtevä rauhanrakennus voidaan toteuttaa. Käsitteenä paikallinen omistajuus ei ole sinänsä kovin tuore, sillä sitä on käytetty kehitysyhteistyön saralla ensimmäisiä kertoja jo 1980-luvulla. Rauhanrakennuksessa sitä on ruvettu hyödyntämään kuitenkin enemmän 2000-luvulla niin YK:n, EU:n, Maailmanpankin kuin monien rahoittajamaidenkin toimesta. (Kuehne 2008, 4–6.) Käsitteen käytön yleistymiseen on vaikuttanut etenkin pidemmän aikavälin rauhanprosesseihin siirtyminen (von Billerbeck 2012, 330). Käytännön tasolla paikallisella omistajuudella on esimerkiksi perusteltu rauhanrakennusprosesseissa vastuunsiirto paikallisille, mikä mahdollistaa ulkopuolisen toimijan poistumisen ja ulkopuolisten resurssien poisvetämisen (Hansen 2008, 39).

Paikallisen omistajuuden määritelmä ja käytäntö ovat kuitenkin edelleen useiden teoreetikoiden mukaan epäselviä (ks. esim. Leonardsson ja Rudd 2015; Reich 2006; Hansen 2008; Mac Ginty ja Richmond 2013). Ongelmia tuottaa esimerkiksi se, että erilaiset paikallisia koskevat projektit

¹ [Domestic peace] can only be achieved by the local population itself; the role of the United Nations is merely to facilitate the process that seeks to dismantle the structures of violence and create the conditions conducive to durable peace and sustainable development. (YK 2001.)

² Hauraiden ja epäonnistuneiden valtioiden käsitteitä on kritisoitu paljon viime vuosina erityisesti esimerkiksi käsitteellisistä epäselvyyksistä, niiden tuottamien ajatusmallien rajoittuneisuudesta ja siitä, että niillä haetaan lähinnä oikeutusta länsimaisten toimijoiden tekemille interventioille (ks. esim. Nay 2013; Ezrow ja Frantz 2013; Call 2008). Hauraiden valtioiden käsitteen sijaan esimerkiksi Brown et al. (2010) käyttää hybridisten poliittisten järjestysten (*hybrid political orders*) käsitettä. Käsitteellä viitataan erilaisten, joustavien ja monimuotoisten hallitsemisen ja hallinnonmalleihin ja -tapoihin yhteiselo, ja se tuottaa hauraita valtioita laajempaa, neutraalimpaa ja yksityiskohtaisempaa ymmärrystä monimutkaisesta ilmiöstä, johon liittyy erilaisia valta- ja auktoriteettitahoja monilla eri tasoilla. (Brown et al. 2010, 100–101.) Tässä tutkielmassa käytetään yhteneväisyyden vuoksi hauraiden valtioiden käsitettä lähinnä viitatessa kirjallisuuteen, jossa sitä on käytetty.

harvoin osallistavat paikallisia yhteisöitä sen määrittelyssä, mitä rauha on tai mitä sen tulisi olla (Goetschel ja Hagmann 2009, 57). Käytännössä paikallista omistajuutta käytetään lisäksi paljolti retorisena välineenä sen sijaan, että se toteutuisi käytännössä. Tästä huolimatta viime vuosina vahvistuneen niin kutsutun paikallisen käänteen³ mukaan paikallista painotetaan entistä enemmän suhteessa paikalliseen kontekstiin, paikalliseen toimijuuteen ja paikallisiin kumppaneihin. (Leonardsson ja Rudd 2015, 825.) Paikallista painotetaan esimerkiksi konfliktin transformaatioon liittyvissä teorioissa (ks. esim. Botes 2003, 1–2), joissa keskeiseksi nähdään konfliktin luonteen muutos, jonka saavuttamista voidaan pitää myös rauhanprosessissa menestymisen mittareina. Muutos tapahtuu niin konfliktin osapuolissa, näiden välisissä dynamiikoissa kuin heidän suhtautumisessaan käsillä oleviin ongelmiin. Konfliktin transformaatio onkin syntynyt täydentämään perinteisiä konfliktinratkaisun ja konfliktinhallinnan käsitteitä, joiden ei nähdä tarjoavan riittäviä välineitä nykypäivän konfliktien ratkaisemiseksi. (d’Estrée 2009, 143.)

Tässä tutkielmassa on tarkoitus paneutua paikalliseen omistajuuteen liittyviin ongelmallisuuksiin, ja lisätä samalla ymmärrystä paikallisesta rauhanrakennuksesta. Vaikka paikallista pyritään määrittelemään myöhemmin seuraavassa luvussa tarkemmin, tarkoitetaan sillä lyhyesti esitettynä tässä paikallisten ihmisten lisäksi erityisesti paikallisia ja perinteisiä konfliktinratkaisuun ja rauhanrakennukseen liittyviä erilaisia lähestymistapoja, mekanismeja ja rakenteita. Kansainvälisen kentän monimutkaisuuden takia valtiot eivät enää yksin pysty täyttämään kaikkia rauhanrakennukseen tai konfliktinratkaisuun liittyviä vaatimuksia, minkä takia ei-valtiollisten toimijoiden (*non-governmental organisation*, NGO) määrässä on tapahtunut alalla selvää kasvua (Bercovitch ja Schneider 2000, 148). Tässä tarkastelu tapahtuukin keskittymällä yhtenä tapausesimerkkinä ei-valtiolliseksi organisaatioksi luettavan Kirkon Ulkomaanavun Somalian ruohonjuuritason rauhantyöhön. Kirkon Ulkomaanapu on työskennellyt useampia vuosia Pohjois-Somaliassa ruohonjuuritasolla erilaisten rauhanprosessien parissa tukien yhteisöllisten konfliktien ratkaisemista erityisesti rauhanvälitysmenetelyn kautta. Järjestön rauhantyötä ei ole juurikaan tarkasteltu järjestön ulkopuolelta⁴, mihin tällä tutkielmalla pyritään myös kontribuoimaan.

Somaliassa erityisesti viimeisen parinkymmenen vuoden aikana, mutta jo sitä ennen, paikalliset yhteisölliset konfliktit ovat olleet melko yleisiä (Menkhaus 2012), ja Kirkon Ulkomaanapu keskittyy työssään tällaisten ruohonjuuritason konfliktien ratkaisemiseen ja ehkäisemiseen. Tämän päivän

³ Esimerkiksi Paffenholz (2015) puhuu tässä yhteydessä paikallisen käänteen uudesta tulemisesta.

⁴ Lukuun ottamatta järjestön ulkopuolisilla teettämiä projektievaluointeja, jotka kuitenkin ovat luonnollisesti tarkoitettu järjestön sisäiseen käyttöön.

valtionsisäisille, usein hyvin paikallisille konflikteille⁵ on tyypillistä, että vastakkaiset osapuolet ovat maantieteellisesti hyvin lähellä toisiaan, jopa viereisissä kylissä tai esimerkiksi Somalian tapauksessa läheisten klaanien ja alaklaanien alueella (Lederach 1997, 13). Elfverssonin (2013, 3) mukaan rauhanrakennukseen ja konfliktinratkaisuun liittyvässä kirjallisuudessa huomiota ei ole keskitetty tarpeeksi näihin paikallistason konflikteihin, joita hän kutsuu (paikallisiksi) yhteisöllisiksi konflikteiksi. Yhteisöllisten konfliktien tarkastelu on tärkeää, jotta konfliktinratkaisussa voidaan olla tehokkaita ja käyttää oikealaisia menetelmiä. On esimerkiksi huomattu, että sellaiset konfliktinratkaisuprosessit, jotka perustuvat paikallisiin, perinteisiin instituutioihin ja toimintatapoihin, ovat yleensä prosesseja, joissa välittäjien auktoriteetti ja arvostus perustuvat enemmänkin luottamukseen kuin esimerkiksi perinteisesti tärkeänä pidettyyn vaikutusvaltaan. Koska Elfverssonin mukaan näitä prosesseja kuvataan esimerkiksi osallistaviksi ja legitiimeiksi, voidaan niiden kautta tähdätä paremmin kestävään, positiiviseen rauhaan⁶, eikä pelkästään väkivallan poistamiseen. (Elfversson 2013, 2.)

Kirkon Ulkomaanavun viimeisin rauhaa ja vakautta alueelle tuottamaan tarkoitettu projekti on vuosina 2007–2015 käynnissä ollut SPPI-hanke (Somalia Peoples Peace Initiative), joka otetaan tässä tutkielmassa tarkastelun alla. SPPI-projektin myötä Kirkon Ulkomaanapu on suoran konfliktinratkaisun fasilitoinnin ja tukemisen lisäksi muun muassa kouluttanut potentiaalisia paikallisia rauhanvälittäjiä ja fokusryhmiä, perustanut paikallisia rauhankomiteoita ja tukenut näiden toimintaa, sekä tukenut erilaisten paikallis- ja alueellisten tasojen, niin epävirallisten kuin virallistenkin toimijoiden dialogia. Tässä tutkielmassa Kirkon Ulkomaanavun rauhantyötä tarkastellaankin kokonaisvaltaisena ruohonjuuritasolta lähtevänä rauhanrakennuksena ja konfliktien transformaationa, jollaiseksi järjestön työskentelytapaa voidaan kuvata. SPPI-projektin keskiössä ovat paikalliset ja paikallisten konfliktinratkaisu- ja rauhanrakennusmekanismien hyödyntäminen (Hartto et al. 2015, 6–7). Niin ikään yleisellä tasolla Kirkon Ulkomaanavun oikeusperustaisessa työssä on tärkeää paikallisten osallisuus, paikallisten kapasiteetinrakennus ja sitä kautta paikallisen omistajuuden vahvistuminen⁷. Näin ollen nähdään mielekkääksi paikallisen ja paikallisuuden

⁵ Myös käsitykset konflikteista ja niiden luonteesta ylipäättään ovat muuttuneet. Esimerkiksi Lederach (1995) käsittää konfliktin sosiaalisena, luonnollisena osana ihmisten välisiä suhteita kaikissa kulttuureissa. Hän korostaa konfliktia sosiaalisesti konstruoituna kulttuurisena tapahtumana, jonka synnyssä ihmiset ovat aktiivisesti mukana. (Lederach 1995, 9.)

⁶ Johan Galtung (1969, 183) on määritellyt positiivisen rauhan muun muassa rakenteellisen väkivallan poissaolona ja yhteiskunnallisena oikeutena. Positiivinen rauha siis tähtää kestävään rauhaan, jolla tarkoitetaan muutakin kuin pelkän väkivallan poistamista (negatiivinen rauha).

⁷ ”Yhdessä kumppaneidemme kanssa pyrimme takaamaan paikallisten ihmisten ja yhteisöjen osallistumisen heitä koskevien hankkeiden suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Osallisuuden kautta paikallinen vastuu ja omistajuus

merkityksen tarkastelu SPPI-projektissa erityisesti paikalliseen omistajuuteen ja sen ilmiöön liittyvän teoriakirjallisuuden kautta.

Tämän laadullisen tapaustutkimuksen tarkoituksena on siis pureutua käytännön tapausesimerkin kautta teoreettiseen ja rauhanrakennuksen alalla melko tuoreeseen paikallisen ja paikallisuuden problematiikkaan. Lähtökohtana on, miten paikalliset ja paikallisuus sekä erityisesti paikallinen omistajuus ovat avainasemassa Kirkon Ulkomaanavun Pohjois-Somalian rauhanprosessien menestyksessä etenkin pitkällä tähtäimellä. Näin paikallisen omistajuuden ja muiden ilmiöön liittyvien käsitteiden lähempi tarkastelu on hedelmällistä ja tuottaa lisää ymmärrystä ruohonjuuritason paikallislähtöisestä rauhanrakennuksesta ylipäätään. Varsinainen tutkimuskysymys voidaan yksinkertaisemmillaan muotoilla seuraavasti: *miten paikallinen omistajuus toteutuu Kirkon Ulkomaanavun ruohonjuuritason rauhantyössä Pohjois-Somaliassa*. Asetettua tutkimuskysymystä täydentävästi halutaan tarkastella sitä, millainen rooli paikallisilla ja paikallisella ylipäätään voi olla ruohonjuuritason rauhanprosesseissa, sekä millaisia haasteita jo olemassa olevan paikallisen ja ulkopuolelta tulevan, akateemisen ja länsimaisen rauhanrakennuksen yhdistämiseen liittyy.

Tutkielmassa keskitytään luvussa 2 ja sen alaluvuissa kriittisen rauhanrakennuksen teorian ja konfliktin transformaation käsitteen kautta erityisesti paikallisen omistajuuden problematiikkaan paikallistason konfliktinratkaisussa ja sitä kautta rauhanrakennuksessa. Teorian ja koko tutkielman keskiössä ovat paikallisen omistajuuden käsite ja siihen liittyen niin kutsutut paikalliset ja perinteiset konfliktinratkaisuun ja laajemmin rauhanrakennukseen liittyvät lähestymistavat ja mekanismit. Luvussa 3 käydään perustellen läpi tutkimuskysymykset, teoriasta johdetut hypoteesit sekä esitellään aineistoa eli SPPI-projektiin liittyviä dokumentteja. Koska paikallista omistajuutta tarkastellaan käytännön esimerkin kautta, pyritään luvussa 4 ymmärtämään paremmin Kirkon Ulkomaanavun työtä Somaliassa paikallisten konfliktien parissa. Tarkoituksena on selvittää, miksi se tarjoaa mielekkään tutkimuskohteen paikallisen problematiikan ja paikallisen omistajuuden tutkimiselle. Tätä varten tarkastellaan ensin kontekstia, jossa se toimii, eli Somalian nykytilannetta, aiempia kansainvälisiä rauhanrakennusyrityksiä ja sitä, millaisia paikalliset yhteisölliset konfliktit ovat Somaliassa. Sen jälkeen keskitytään Kirkon Ulkomaanapuun toimijana ja sen toimintaan sekä yleisellä tasolla että erityisesti Somaliassa SPPI-projektin yhteydessä.

Laadullisessa analyysiosiossa eli luvussa 5 eräänä käytännöntason esimerkkinä teoriaosuudessa esitellyistä ilmiöistä tarkastellaan Kirkon Ulkomaanavun Pohjois-Somalian paikallistason

työhön vahvistuvat, ja hankkeilla saavutetaan pysyvämpiä tuloksia.” Suora lainaus, Kirkon Ulkomaanavun nettisivut <<https://www.kirkonulkomaanapu.fi/tietoa-meista/laatu-ja-vastuullisuus/>>. Haettu 12.2.2016.

rauhanrakennustyötä SPPI-projektin kautta, ja luvussa 6 kootaan analyysiosion perusteella yhteen olennaisia päätelmiä sekä arvioidaan tutkimusasetelman onnistumista ja merkitystä. Analyysiosiossa keskitytään siis teoreettisen viitekehyksen pohjalta paikallisen omistajuuden toteutumiseen, sen ilmiöihin ja siihen liittyvään problematiikkaan sekä ulkopuolisen kolmannen osapuolen tapoihin yhdistää rauhanprosesseihin jo olemassa oleva paikallinen ja perinteinen. Esimerkiksi Wallensteen ja Svensson muistuttavat, että rauhantutkimuksen perimmäisenä tarkoituksena on muuttaa maailmaa ja viedä sitä kohti rauhaa. Heidän mukaansa käytännön ja tutkimusmaailman välille pitäisi rakentaa enemmän siltoja, jotta tutkimuksesta tulisi todella käytännöllistä tosielämää varten. (Wallensteen ja Svensson 2014, 324.) Tässä käytännön tapausesimerkkiä peilataan jo olemassa olevaan teoriaan ja näin laajennetaan ymmärrystä paikallislähtöisestä rauhanrakennuksesta ja paikallisen omistajuuden käytännön ilmentymistä, mikä on hyödyllistä niin rauhantutkimuksen teoriakirjallisuuden kuin myös käytännön rauhanprosessien näkökulmista.

2. KRIITTINEN RAUHANRAKENNUS

Rauhanrakennus voidaan määritellä monin eri tavoin, mutta yksinkertaisesti se voidaan Burgessin (2013, 303) tavoin kuvata toiminnaksi, jonka tarkoituksena on vakiinnuttaa valtioihin kestäväää rauhaa ja turvallisuutta. Rauhanrakennuksella on perinteisesti tarkoitettu rauhansopimuksen tai sodan loppumisen jälkeistä jälleenrakentamista. Tässä yhteydessä rauhanrakennus halutaan ymmärtää esimerkiksi Lederachin (1997, 20) tapaan laajemmin niin, että se pitää sisällään erilaisia prosesseja, lähestymistapoja ja vaiheita, joita kaikkia tarvitaan konfliktin transformaatioissa eli muutoksessa kohti rauhanomaista, kestävämpää vuorovaikutussuhdetta. Näin rauhanrakennus käsittää toimintoja niin ennen rauhansopimusten solmimista kuin niiden jälkeenkin. Rauhanrakentamisen osana voidaan nähdä siis esimerkiksi rauhanvälitys, jota Kirkon Ulkomaanapu hyödyntää osana rauhantyötään Somaliassa. Myös esimerkiksi Bercovitch ja Kadayifci (2002, 23–24) tukevat rauhanrakennuksen laajempaa ymmärrystä näkemällä rauhanrakennuksen koko yhteiskuntaa koskettavana projektina, jonka tulisi tapahtua samaan aikaan kaikilla mahdollisilla tasoilla instituutioiden kapasiteetteja rakentamalla ja kansalaisyhteiskuntaa vahvistamalla.

Teoreettisesti rauhanrakennus voidaan nähdä kuuluvan rauhantutkimuksen sisälle, josta ovat lähtöisin esimerkiksi analyysit konfliktiteorioista ja konfliktien ratkaisemisesta sekä niiden estämisestä (Wallensteen 2011, 17–30). Vaikka rauhantutkimus on ollut olemassa itsenäisenä ja tunnistettavana tieteenalana jo lähes vuosisadan ajan (Wallensteen 2011, 14), on rauhanrakennuksen käsite suhteellisen tuore. Se on noussut laajemmalti kansainväliselle agendalle vasta 1990-luvulla, vaikkakin sen luojana pidetty Johan Galtung kirjoitti aiheesta jo 1970-luvulla teoksessaan *Peace, War and Defence*. Reilun vuosikymmenen aikana rauhanrakennuksen sisällä on siirrytty enenevässä määrin kansainvälisestä paikalliseen ja ruohonjuuritason rauhanrakennukseen. (Paffenholz 2013, 1.) Laajentuneet näkökulmat rauhanrakennukseen ovat tarpeellisia, jotta voidaan ymmärtää tämän päivän muuttuvia konflikteja, sotaa ja rauhaa suoraan siitä perspektiivistä, joihin näiden vaikutukset suoraan osuvat eli ruohonjuuritasolta, eikä vain valtioiden ja eliitin näkökulmasta. Richmondin mukaan rauhan- ja konfliktintutkimuksessa onkin näin lähestytty enemmän kansainvälisten suhteiden teorian kriittistä puolta. (Richmond 2010, 14.)

Yhtenä esimerkkinä tämän päivän konflikteista ovat niin kutsutut yhteisölliset tai paikalliset yhteisölliset konfliktit, jotka Elfversson määrittelee “väkivaltaisiksi konflikteiksi sellaisten ei-

valtiollisten ryhmien välillä, jotka ovat järjestäytyneet yhteisöllisten identiteettien perusteella”⁸ (Elfvorsson 2013, 3; Brosché ja Elfvorsson 2012, 34). Yhteisöllinen identiteetti voi tarkoittaa etnistä tai uskonnollista identiteettiä, mutta myös sosiaalisesti rakennettua, yhteiseen historiaan, yhteisille arvoille tai kulttuurille perustuvaa ilmiötä, kuten klaania (Brosché ja Elfvorsson 2012, 35). Tällaiset konfliktit voivat pitkittyä väkivaltaisiksi useiksi vuosiksi tai toisaalta kestää vuosia hyvin matalalla tasolla (Brosché ja Elfvorsson 2012, 42). Yhteisölliset konfliktit liittyvät tavallisimmin resurssien, kuten maan tai vesipaikkojen omistukseen tai pääsyyn niille, karjaan tai eriäviin poliittisiin mielipiteisiin, ja ne voivat paikallistasolla johtaa useisiin kuolemanuhreihin ja vaikeuttaa yhteisöjen arkea merkittävästi esimerkiksi häiritsemällä paikallisten elinkeinoja (Elfvorsson 2013, 1–3). Huolimatta näiden konfliktien paikallisuudesta, niillä voi olla selviä vaikutuksia valtioiden turvallisuustilanteisiin ja etenkin alueelliseen vakauteen. Yhteisöllisiin konflikteihin liittyy usein väkivaltaa ja kärsimystä, jotka voivat eskaloitua esimerkiksi järjestäytyneeksi väkivallaksi ja rikollisuudeksi tai laajemmaksi konfliktiksi kuten sisällissodaksi. (Brosché ja Elfvorsson 2012, 55.)

Rauhanrakennuksen kriittisyys näkyy muun muassa siinä, miten monet uudet konseptit, joita nyt rauhan- ja konfliktintutkimuksessa hyödynnetään, haastavat alalla vallalla olevia viitekehyksiä. Rauhanrakennuksen kontekstissa on esimerkiksi syntynyt kaksi eri versiota liberalismista, joiden välillä rauhanrakennuksen teoriakentällä liikutaan. Ensimmäinen on perinteinen ja melko konservatiivinen liberalismin muoto, jossa valtion tarkoituksena on huolehtia turvallisuudesta ja sääntelystä sekä alueellisesta suvereniteetista. Tästä näkökulmasta käytetään nyttemmin nimitystä valtionrakennus (*statebuilding*). Toisena taas on rauhanrakennus hieman radikaalimmin emansipatorisena toimintana, joka keskittyy järjestämään oikeutta ja tasa-arvoisuutta yhteiskunnassa laajemmin kuin pelkän perusturvallisuuden näkökulmasta. Ääripäissä ovat siis toisaalta valtioturvallisuus ja suvereniteetti ja toisaalta ihmisten vapauttaminen ja voimaannuttaminen. (Richmond 2010, 15.) Nykyään rauhanrakennukseen olennaisesti kuuluu myös kapasiteetin rakentaminen eli jälkimmäiseen liberalismin muotoon viittaavat toimet, vaikkakin kapasiteetin rakentamisella voidaan tarkoittaa valtiotason instituutioiden uudelleenrakentamista eli niin kutsuttua valtionrakennusta. Donaisin mukaan valtavirtadiskurssissa rauhanrakennus kapasiteetinrakennuksena liittyy kuitenkin ylläesitettyyn liberaaliin käsitykseen rauhanrakennuksesta, jonka mukaan prosessit ovat ulkoa johdettavia ja niissä tähdätään liberaalin

⁸ Violent conflict between non-state groups that are organized along a shared communal identity (Elfvorsson 2013, 3; Brosché ja Elfvorsson 2012, 34).

demokratian institutionaalisen viitekehyksen luomiseen. Tässä kontekstissa esimerkiksi paikallinen omistajuus on keinon sijaan enemmänkin määränpää, jossa päätöksentekoauktoriteettia siirretään asteittain takaisin paikallisille toimijoille sen mukaan, kun sopivat institutionaaliset infrastruktuurit tulevat toimiviksi. Ulkopuoliset hallitsevat resursseja ja päättävät päätöksentekorakenteesta sen mukaan, mitä kapasiteetteja ollaan rakentamassa ja miten, ja lisäksi heillä on vapaus valita paikalliset toimeenpanokumppanit. (Donais 2009, 15.)

Seuraavaksi tarkastellaan ensin kriittisen rauhanrakennuksen alla rauhanrakennusta ruohonjuuritasolla ja sen saralla tapahtunutta niin kutsuttua paikallista käännettä, jonka myötä paikallisen merkitys on rauhanprosesseissa parin viime vuosikymmenen aikana korostunut. Erityisesti monet ei-valtiolliset toimijat, kuten Kirkon Ulkomaanapu, ovat viime vuosina kunnostautuneet ruohonjuuritason rauhanrakennuksessa. Lisäksi esitellään tarkemmin konfliktien transformaation käsitettä, joka kuvaa suhteellisen uutta näkökulmaa konfliktinratkaisuun ja tarjoaa välineen Kirkon Ulkomaanavun rauhantyön ymmärtämiseksi samalla pohjustaen seuraavaa alalukua paikallislähtöisestä rauhanrakennuksesta. Konfliktien transformatio liittyy kiinteästi paikallisen toimijan merkitykseen ja niin ikään paikallislähtöiseen rauhanrakennukseen, jonka teoretisointi erityisesti paikallisen omistajuuden käsitteen kautta muodostaa tämän pro gradu – työn ytimen.

2.1. Ruohonjuuritason rauhanrakennus ja paikallinen käänne

Niin kutsuttu paikallinen käänne rauhanrakennuksessa tapahtui 1990-luvulla esimerkiksi Lederachin toimiessa yhtenä uranuurtajista, ja tämä käänne on kokenut uudelleentulemisen viime vuosina kriittisen rauhanrakennuksen tutkimuksessa. Paikallinen käänne on merkinnyt ensinnäkin käännöstä pois sellaisesta liberaalista rauhanrakennuksesta, johon liittyy ulkopuolelta ohjattu rauhantekeminen ja valtionrakennus, ja toiseksi käännöstä kohti kansalaisyhteiskunnan, paikallisten yhteisöjen ja toimijoiden roolin painottamista. (Paffenholz 2015, 857; Leonardsson ja Rudd 2015, 826.) 2000-luvulla monet suuret toimijat, kuten YK, alkoivat rauhanoperaatioissaan kiinnittää enemmän huomiota kestäväan rauhaan esimerkiksi kapasiteettien rakentamisen ja paikallisen omistajuuden kautta (Leonardsson ja Rudd 2015, 827). Tätä uutta rauhanrakennuksen sukupolvea on kuitenkin kritisoitu muun muassa epäonnistumisista liberaalien tavoitteiden toimeenpanemisessa ja siitä, että

niiden tekemät interventiot hyvistä aikeistaan huolimatta ovat ylhäältä alaspäin kulkevia ja länsi-maisuudessaan ulkopuolisia (ks. esim. Mitchell 2010; Greener 2011; Paris 2010). Uuden paikallisen käänteiden mukanaan tuoman transformatiivisen eli muutokseen tähtäävän rauhanrakennuksen tavoite on ymmärryksessä siitä, että kestäväan rauhaan ja sovinnontekemiseen yhteiskunnissa päästään uudelleenrakentamalla tuhottuja vuorovaikutussuhteita yhteiskuntien sisällä ja vakiinnuttamalla erilaisia infrastruktuureja ja prosesseja sekä kouluttamalla ihmisiä (Mac Ginty ja Richmond 2013, 764; Richmond 2013, 272).

Mac Gintyn ja Richmondin (2013) mukaan rauhaan liittyvät prosessit paikallisella tasolla ovat ihan yhtä tärkeitä kuin muutokset kansainvälisellä tasolla, mutta niitä on viime vuosiin asti yritetty ymmärtää paljon vähemmän. Paikallisia oikeuksia, tarpeita ja identiteettejä on ajateltu usein hyvin mustavalkoisesti esimerkiksi romanttisina, partikulaarisina, jopa anti-demokraattisina tai ihmisoi-keuksien vastaisina. (Mac Ginty ja Richmond 2013, 764.) Mac Ginty ja Richmond näkevät monta osatekijää rauhanrakentamisen sisällä tapahtuneelle muutokselle kohti paikallisen painottamista. Ensinnäkin Mac Gintyn ja Richmondin nimittämä liberaalin rauhan kriisitila⁹ on avannut tilaa sel-laisille uusille näkökulmille rauhanrakennukseen, joista monet ovat syntyneet paikallisissa käytän-nöissä tai ajattelussa. Useat epäonnistuneet, kalliit ja pitkät kansainväliset operaatiot ovat joutuneet kritiikin kohteiksi, mikä on saanut toimijat etsimään uusia ratkaisuja. Toiseksi, yhä useammat tutki-jat ja käytännöntyötä tekevät ovat tulleet halukkaimmiksi näkemään paikallisten välineiden toimi-vuuden. (Mac Ginty ja Richmond 2013, 774–776.) Tähän liittyy kansainvälisten toimijoiden kasva-va ymmärrys siitä, että konfliktit tänä päivänä ovat yhä monisyisempiä ja usein pitävät sisällään monia eri etnisyyksiin liittyviä tekijöitä, jolloin konfliktien ratkaisemiseksi tarvitaan yhä moninai-sempia toimintatapoja ja tekniikoita (Mac Ginty 2008, 143). Kolmas tekijä on se, että kehitysyh-teistyön kentällä, jossa paikallinen omistajuus ja kumppanuus ovat olleet jo kauemmin tiiviinä osa-na erilaisia projekteja¹⁰, on aiemmin käyty samankaltaisia muutoksia läpi paikallisen suhteen. Vaik-kakin osittain kyse on yhä pelkästä retoriikasta, jolla saadaan projekteille oikeutusta ja paikallisten hyväksyntä, on myös selvästi liikuttu yhä enemmän kohti tilanteita, joissa paikalliset yhteisöt on

⁹ Käsitteellä Mac Ginty ja Richmond (2013) viittaavat tilanteeseen, jossa aiemmin käytetyt liberaalin rauhan mukaiset ajatusmallit ja käytännön välineet on huomattu puutteelliseksi ja epäonnistuneiksi esimerkiksi useissa kansainvälisissä rauhanoperaatioissa.

¹⁰ Kehitystyön parissa niin ikään olennaisia päämääriä ovat pitkään olleet paikallisten voimaannuttaminen ja kestävyys, ja näihin päämääriin pääsemiseksi on kehitysyhteistyön saralla hyväksikäytetty paikallisia, perinteisiä lähestymistapoja (Mac Ginty 2008, 142).

nähty aidosti tehokkaana resurssina ja apuna. Paikalliset yhteisöt voivat esimerkiksi auttaa ulkopuolisia tekemään projekteista enemmän paikallisia tarpeita vastaavia ja huomioimaan kulttuuriset poikkeavuudet, mikä kaikki johtaa yleensä varmemmin menestykseen. Merkittävimpänä tekijänä Mac Ginty ja Richmond kuitenkin pitävät sitä, että paikalliset itse ovat alkaneet enemmän vaatia ja haluta vastuuta rauhanrakentamisessa. Paikallisten taholta on yhä enemmän huomattu, että viralliset rauhanrakennusprojektit ovat usein hyvin rajallisia ja toimivat esimerkiksi usein lähinnä korkeammalla eliittitasolla. (Mac Ginty ja Richmond 2013, 774–776.)

Paikallisen käänteen mukana on rauhanrakennuksen alalla tapahtunut muutoksia esimerkiksi toimintatavoissa sekä tavoissa ymmärtää rauhanrakennusta sinänsä, mutta monet tutkijat eivät pidä tätä vielä riittävänä. Joidenkin mielestä vallalla olevat länsimaiset rauhantekemisen lähestymistavat ovat niin perinpohjaisesti vioittuneita, että radikaalia rauhanrakennuksen rakenteiden ja prosessien uusiutumista tarvitaan edelleen. Toisten mielestä kuitenkin pelkkä nykyisten mallien muotoilu ja pehmentäminen voisi riittää, ja tätä onkin tapahtunut viime vuosikymmenenä ottamalla vanhan mallisiin prosesseihin mukaan uusia käsitteitä ja toimintatapoja, kuten paikallinen omistajuus ja osallistaminen. (Mac Ginty 2010a, 352.) Monissa tapauksissa paikallisen omistajuuden saavuttaminen tai paikallisten osallistamisen takaaminen ovat johtaneet siihen, että eri toimijat kansainvälisellä kentällä ovat alkaneet tutkia paikallisten, perinteisten lähestymistapojen¹¹ potentiaalia rauhanrakentamisessa (Mac Ginty 2010a, 354). Erityisesti globaalissa etelässä useissa sisällissotien jälkeisissä tilanteissa on huomattu, että tukeutumalla rauhanrakentamisessa paikallisiin ja perinteisiin lähestymistapoihin saadaan parempia tuloksia kuin tukeutumalla usein vieraaksi koettuun ja tehottomaan länsimaiseen rauhanrakentamisen malliin (Mac Ginty 2010a, 348).

Paikallisten huomioiminen vaatii katseen siirtämistä ylemmiltä tasoilta, kuten valtiotasolta, myös ruohonjuuritasolle. Ruohonjuuritason rauhanrakennusta tarkastelevassa kirjallisuudessa yleisenä lähtökohtana onkin, että perinteisen ylhäältä alaspäin lähtevän (*top-down*), virallisen, korkean tason prosessien ja rauhanrakennuksen lisäksi tarvitaan epävirallisia, alhaalta päin (*bottom-up*) lähteviä sekä eri tasoilla tapahtuvia prosesseja, joissa toimijoina ovat esimerkiksi ei-valtiollisia tahoja edustavat toimijat sekä konfliktin osapuolet itse. Näillä epävirallisilla ja ei-valtiollisilla toimijoilla

¹¹ Mac Ginty (2008, 145–146) puhuu paikallisen yhteydessä alkuperäisistä (*indigenous*) ja perinteisistä (*traditional*) konfliktinratkaisu- ja konfliktinhallintekniikoista, jotka ovat pitkälti vakiintuneita ja paikallisia toimintatapoja. Perinteinen tarkoittaa normia tai toimintatapaa, jolla on pitkät perinteet, ja alkuperäisellä puolestaan tarkoitetaan toiminnan tai normin paikallisuutta ja sitä, että se on paikallisesta kontekstista lähtöisin. (Mac Ginty 2008, 149.)

nähdään usein olevan monia etuja virallisiin, korkean tason toimijoihin verrattuna, minkä takia prosessit nähdäänkin merkittävänä ja usein onnistuvan monissa prosesseissa, joihin virallisilla prosesseilla ei pystytä. Esimerkiksi Kirkon Ulkomaanavun kaltaisilla ei-valtiollisilla järjestöillä eli NGO:illa on usein esimerkiksi jo suhteita ja kontakteja paikalliselle tasolle aiemman toiminnan kautta, jolloin heihin luotetaan enemmän ja yhteistyö paikallisten kanssa on helpompaa. NGO:t pystyvätkin tehokkaasti toimimaan eri tasojen välillä ja eri toimijoiden kanssa. (Racioppi ja O’Sullivan See 2007, 363–365.) Esimerkiksi Lederach (1997) näkee nimenomaan paikallisten merkityksen rauhanrakennuksen resursseina, vaikkakin painottaa holistista näkökulmaa rauhanrakennukseen, jossa huomioidaan niin sisäiset toimijat eri yhteiskunnan tasoilla sekä kansainväliset eli ulkopuoliset toimijat, joilla on oma roolinsa prosessissa. Rauhanrakennuksen holistisesta, transformatiivisesta eli muutokseen pyrkivästä ja pitkäkestoisesta näkökulmasta rauha rakennetaan sisäisille, kotimaisille ja paikallisille perinteille ja kulttuurisille käytännöille. Ulkopuolisten ainoana tehtävänä on tukea tätä prosessia. (Leonardsson ja Rudd 2015, 827.) Donaisin (2009, 20) mukaan ylhäältä alas ja alhaalta ylöspäin suuntautuvien lähestymistapojen sulauttaminen luovilla ja kulttuurisesti sensitiivisillä tavoilla todennäköisesti parantaisi myös paikallisten legitimitetin tunnetta laajemmissa rauhanrakennusprosesseissa.

Ruohonjuuritasolla toimimisessa ja paikallisten mukanaolossa nähdään olevan useita etuja, joista moni liittyy rauhanprosessien onnistumiseen ja pitkäkestoiseen menestykseen (ks. esim. Gizelis ja Kosek 2005, 380). Saundersin (2001b, 487–489) mukaan kansalaislähtöinen rauhanprosessi mahdollistaa yhteisöjen eheytyksen ja auttaa löytämään kestäviä ratkaisuja konfliktinratkaisua varten. Rupesinghe (1996, 165–166) taas toteaa tällaisen prosessin varmistavan paremmin aikaansaadun rauhan jatkuvuuden ja sen, että kansalaiset todella ottavat vastuun rauhan ylläpitämisestä. Ruohonjuuritasolla voidaankin aktivoida paikallisia toimijoita tukemaan rauhanprosessia ja osallistumaan niihin aktiivisesti (Racioppi ja O’Sullivan See 2007, 364). Myös Gizelksen ja Kosekin (2005) mukaan paikallisten osapuolten aktiivinen integroiminen tai konsultointi on tärkeää, sillä ilman niitä rauhanrakennusprosesseihin voi tulla ongelmia, joita aiemmin on havaittu humanitaaristen interventioiden kohdalla. Tällöin prosessit todennäköisemmin epäonnistuvat. Ongelmallisia ovat olleet esimerkiksi tilanteet, joissa kansalaisia ei ole otettu mukaan toimintaan ja siksi he ovat todennäköisemmin yhteistyöhaluttomia. Jos taas yksilöt ovat mukana toiminnassa ja pyrkimässä yhteisiä päämääriä kohti, ovat he sitoutuneimpia ja ottavat enemmän vastuuta. (Gizelis ja Kosek 2005, 364.) Tänä päivänä onkin hyvin yleisesti argumentoitu,

että ruohonjuuritason edustus ja heidän äänensä ovat avainasemassa prosesseissa, joissa yritetään tuottaa kestävää turvallisuutta ja uudistua. Kuitenkin YK:n ja muiden suurien toimijoiden lähestymistapa rauhanrakennukseen sodan hajottamisessa valtioissa on ollut pitkään lähinnä ylhäältä alaspäin suunnattua, eikä näissä prosesseiden toimeenpanovaiheissa ole välttämättä ollut mukana yhtään paikallista kansalaisyhteiskunnan edustajaa. (Burgess 2013, 302.)

Koska nämä paikallislähtöisten prosessien edut erityisesti globaalissa etelässä erilaisten yhteisöllisten konfliktien ratkaisemisessa on kuitenkin laajemmin huomattu vasta viime vuosina, ei teoreettisia tarkasteluja aiheesta ole lukumäärällisesti paljon. Suurin osa niistä keskittyy kuitenkin käytännön prosessien kuvaamiseen ja havainnoi erityisesti paikallisten, alkuperäisten ja perinteisten mekanismien ja instituutioiden käyttöä niissä (ks. esim. Mac Ginty 2008, Boege 2006; Lederach 1997). Gizelksen ja Kosekin (2005) mukaan olemassa oleva tutkimus silti selkeästi osoittaa, että paikallisen kapasiteetin kehittäminen rauhan ylläpitämiseksi pitää sisällään myös suuria haasteita. Liian lyhytkestoiset toimet ja strategiat ruokkivat paikallisen väestön riippuvuutta ulkopuolisista ja usein haittaavat valtion pitkän aikavälin elpymistä. Pitkällä aikavälillä pelkkä ulkopuolinen avunanto ei ole riittävää, vaan menestyksekkäs rauhanrakennus vaatii yhteistyötä paikallisten kanssa. (Gizelis ja Kosek 2005, 366–367.)

2.2. Konfliktien transformaatio

Rauhanrakennuksen piirissä tunnistetaan yleensä ainakin kolme erilaista lähestymistapaa konfliktihin; konfliktinhallinta, konfliktinratkaisu sekä konfliktien transformaatio (ks. esim. Paffenholz 2009; Miall 2004). Konfliktinhallinnalla on näistä pisimmät perinteet, ja se liittyy konfliktien hallitsemiseen diplomaattisin keinoin. Pää tavoitteena konfliktinhallinnassa on nimensä mukaisesti aseistettujen konfliktien lyhytaikainen hallinta. (Paffenholz 2009, 3.) Konfliktinhallintaa kannattavat teorioitsijat näkevät konfliktit erilaisista arvoista ja intresseistä johtuvien erimielisyyksien syvään juurtuneina seurauksina niin yhteisöjen sisällä kuin niiden välilläkin. Tällaisten konfliktien ratkaisemista pidetään epärealistisena ja siksi niitä tuleekin yrittää sen sijaan ensisijaisesti hallita. (Miall 2004, 69.) Lähestymistapaa on kuitenkin kritisoitu esimerkiksi siitä, että se keskittyy vain konfliktin osapuolten johtajatasoon ja jättää huomiotta konfliktien syvemmät syyt (Paffenholz 2009, 3–4).

Konfliktinratkaisussa puolestaan keskitytään konfliktin takana piileviin syihin ja konfliktin osapuolten tuhoutuneiden suhteiden uudelleenrakentamiseen sekä pitkäkestoisiin ratkaisuihin (Ibid.). Konfliktinratkaisuun keskittyvien teorioitsijoiden mukaan konfliktien ylittäminen on mahdollista, jos osapuolia voidaan auttaa tarkastelemaan, analysoimaan ja uudelleenkehystämään asemansa ja intressinsä. Tämä tarkoittaa, että kolmansia osapuolia tarvitaan työskentelemään epävirallisesti osapuolten kanssa uusien ajattelutapojen ja vuorovaikutussuhteiden vakiinnuttamiseksi. (Miall 2004, 69.) Tätä lähestymistapaa hyödyntävät tänä päivänä erityisesti kansainväliset ei-valtiolliset organisaatiot, jotka työskentelevät monesti yhdessä kansallisten ja paikallisten organisaatioiden kanssa. Konfliktinratkaisua voidaan kuitenkin myös yhdistää konfliktinhallintaan liittyviin näkemyksiin niin, että rauhanrakennusta nähdään tarvittavan sekä ylhäältä alaspäin että alhaalta ylös. Tällainen lähestymistapa on esimerkiksi niin kutsuttu moniraidediplomatia¹². (Paffenholz 2009, 4.)

Kolmannessa lähestymistavassa eli konfliktien transformaatioon keskittyvissä rauhanrakennuksen teorioissa näkyy erityisesti paikalliseen rauhanrakennukseen siirtyminen (Paffenholz 2013, 2). Konfliktin transformaatiossa painotetaan tarvetta työstää osapuolten välisiä suhteita ja työskennellä samalla yksilö- ja yhteisötasolla eli paikallisesti (Mac Ginty ja Richmond 2013, 771). Paffenholz (2009, 5) pitääkin konfliktin transformaatioon keskittyvän koulukunnan suurimpana ansiona fokuksen siirtämistä kansainvälisistä paikallisiin toimijoihin, jolloin tavallisten ihmisten ja kansalaisyhteiskunnan roolia painotetaan enemmän kuin esimerkiksi konfliktinratkaisuun liittyvissä lähestymistavoissa. Konfliktien transformaatiota hyödyntämällä erityisesti ei-valtiolliset organisaatiot pyrkivät ymmärtämään konfliktien juurisyitä ja työskentelemään tiiviisti niin konfliktin osapuolten kuin konfliktin ulkopuolellakin olevien ihmisten kanssa. Yleensä tällaiset toimijat valitsevat metodikseen konfliktien transformaation puitteissa paikallisten ryhmien tukemisen ja heidän kapasiteettinsa vahvistamisen. Lisäksi toimijat pyrkivät voimaannuttamaan keskeisimpiä paikallisia toimijoita ja edistämään verkostoitumista sekä koulutusta. (Miall 2004, 81.) Kirkon Ulkomaanavun rauhantyö on nähty esimerkkinä transformatiivisesta rauhanrakennuksesta, josta tarkemmin lisää luvussa 4.

Lyhyesti konfliktin transformaatiolla pyritään siis konfliktin luonteen muuttamiseen muuttamalla konfliktirakenteita (Miall 2004, 4). Konfliktin transformaatioon keskittyvät teoriat näkevät konfliktin luonnollisena, sosiaalisena tapahtumana, ja keskittyvät muutokseen väkivaltaisesta konfliktista

¹² Moniraidediplomatiasta ks. Diamond, Louise ja John McDonald (1996), *Multi-Track Diplomacy – A Systems Approach to Peace*. West Hartford, Connecticut: Kumarian Press Inc.

rauhanomaiseksi (Paffenholz 2013, 3). Konflikti on olennainen osa yhteiskuntaa, mutta sen ei välttämättä tarvitse olla väkivaltainen tai negatiivinen. Sen sijaan konflikteissa nähdään potentiaalia johonkin myönteiseen ja rakentavaan. (Life and Peace Institute 2009, 19.) Konfliktin transformaatioissa tähdätäänkin nimenomaan positiiviseen rauhaan (ks. esim. Väyrynen 1991, 4). Konfliktin transformaatioon ja ajatukseen muutoksesta liittyy analyyttinen puoli, jonka kautta yritetään ymmärtää konfliktia, mutta myös ohjaileva puoli, jonka kautta pyritään hahmottamaan mahdollisia keinoja muuttaa sitä. Ajatuksena on toimia usealla eri ulottuvuudella samanaikaisesti ja samalla pyrkiä toimimaan mahdollisimman monen erilaisen toimijan kanssa ruohonjuuritasolta aina ylös asti. (Life and Peace Institute 2009, 19.) Konfliktien transformaatioon keskittyvät teoreetikot uskovat, että nykypäivän konfliktit vaativat enemmän kuin näkökantojen uudelleenkehystämistä ja kaikille suotuisien lopputulosten tunnistamista. Käsillä olevan konfliktin lisäksi koko osapuolten välinen suhde ja heidän rakenteellinen asemansa voivat jo sinänsä olla konfliktuaalisia. (Miall 2004, 70.) Konfliktien osapuolilla on usein yhteistä historiaa, ja konfliktiin voi liittyä hyvin kärjistyneitä mielikuvia toisesta osapuolesta. Näihin mielikuviin liittyen voidaan jopa puhua vihollisuudesta ja syvään juurtuneista peloista, joiden purkaminen tuo konfliktin ratkaisemiseen ja rauhanprosessiin sosiopsykologisia ulottuvuuksia. Niiden avulla voidaan keskittyä tunteisiin ja yksilöiden kokemuksiin. (Lederach 1997, 13–15.) Lederachin (1997, 135) mukaan rauhanrakennuksessa onkin kyse muutoksen aikaansaamisesta, ei sinänsä tuloksen tekemisestä, eikä konfliktin transformaatioissa ole siis tarkoituksenmukaista mitata staattisia lopputuloksia, vaan tarkastella dynaamista prosessia.

Konfliktien transformaation yhtenä suurimmista kehittäjistä on pidetty Lederachia, joka on nähnyt tarpeen yhdistää konfliktinratkaisuun ja -hallintaan liittyviä näkemyseroja sekä tarpeen puuttua konfliktien juurisyihin (Paffenholz 2009, 4; ks. myös Miall 2004). Tämä voidaan tehdä keskittymällä pitkäkestoiseen rauhanrakennukseen, jossa tuetaan yhteiskunnan mahdollisuuksia sovinnontekoon. Keskiössä ovat erityisesti vuorovaikutussuhteiden uudelleenrakentaminen ja yhteiskunnan rauhanrakennuskapasiteetin vahvistaminen. Kolmannen osapuolen tehtävä on tukea sisäisiä toimijoita ja koordinoita ulkoisia rauhanprosesseja paikallista kulttuuria huomioiden. (Paffenholz 2009, 5.) Transformatiivinen viitekehys huomioi nykytilanteen sekä tilanteen, johon tulevaisuudessa halutaan päästä, ja sen muutosprosessin kehityksen, jolla nämä kaksi yhdistetään. Transformatiivisen viitekehysten mukaan matka nykyisyydestä haluttuun tulevaisuuden tilaan ei ole suora viiva, vaan kokonaisuus dynaamisia aloitteita, jotka tähtäävät pitkän aikavälin muutokseen. Nykyhetkessä oleva ongelma nähdään ikään kuin osana laajempaa vuorovaikutussuhteiden järjestelmää. Mahdollisuus

muutokseen on kyvyssä tunnistaa, ymmärtää ja korjata se, mitä on tapahtunut, ja samalla luoda uusia rakenteita ja vuorovaikutustapoja tulevaisuudessa. Mukaan täytyy ottaa useita tasoja ja mahdollisuuksia muutokseen, eikä lukkiutua vain yhteen toiminnalliseen ratkaisuun. (Lederach ja Maiese 2009, 8–10.)

Konfliktin transformaatioon liittyviä lähtökohtia ei ole etenkin aiemmin käsitelty kovin paljon alan tutkimuskirjallisuudessa, vaikka Boegen (2006, 3) mukaan niiden hyödyllisyys on selvästi osoitettu nykypäivän väkivaltaisten konfliktien selvittämisessä. Pelkän konfliktin transformaation lisäksi toisinaan kirjallisuudessa puhutaan myös transformatiivisesta rauhanvälityksestä¹³ (ks. esim. Zumeta 2000; Liesinen 2014, 175; Etcheson 1999, 393–394), joka noudattelee hyvin pitkälle samoja perusperiaatteita kuin transformatiivinen konfliktinratkaisu yleisesti, sillä siinä on samalla tavalla keskeisesti kyse muutoksesta. Kiistat ratkaistaan muuttamalla niitä rakenteellisia asetelmia, jotka kiistan taustalla piilevät, ja tämä tapahtuu esimerkiksi ulkopuolisen tukemissa neuvotteluprosesseissa. (Liesinen 2014, 177.) Tällaisessa välitysmenettelyssä välittäjällä on tärkeä rooli osapuolten voimaannuttamisen ja omien kapasiteettien tukemisessa (ks. esim. Bush ja Folger 2005, 65–66). Kuten konfliktien transformaatiossa, transformatiivisessa välityksessäkin välittäjä ei ota vastuuta sopimusten saavuttamiseksi tai konfliktin osapuolten ongelmien ratkaisemisesta sinänsä, vaan pyrkii luomaan sellaisen kontekstin, jossa konfliktin osapuolet itse voivat (välittäjän tuella) ottaa vastuun omasta vapautumisestaan (konfliktista) ja kommunikaatiostaan sekä päätöksiensä tekemisestä (Folger ja Bush 1996, 267). Tässä tutkielmassa jatkossa puhutaan laajemmin nimenomaan konfliktin transformaatiosta, vaikka Kirkon Ulkomaanavun rauhantyöhön liittyy olennaisesti niin ikään transformatiiviseksi nähtävä rauhanvälitysmenettelyn käyttö.

¹³ Rauhanvälitys itsessään on yksi YK:n määrittelemistä rauhanomaisista kansainvälisten konfliktien ratkaisukeinoista yhdessä muun muassa sovintomenettelyn, neuvottelujen ja oikeudellisten menettelyjen kanssa (YK:n peruskirja, SopS1/1956, 33 art.1 kohta). Zartman ja Touval (2007, 438) esimerkiksi määrittelevät rauhanvälityksen sellaiseksi neuvottelumuodoksi, jossa kolmas osapuoli auttaa konfliktin osapuolia löytämään ratkaisun, jota he eivät pysty itsenäisesti löytämään. Rauhanvälitys ei perustu voimankäytölle eikä sillä tähdätä toisen osapuolen voittoon, vaan tarkoituksena on löytää molempia osapuolia tyydyttävä ratkaisu. Välitysmenettely on vapaaehtoinen poliittinen prosessi, jossa konfliktin osapuolten ei ole pakko hyväksyä kolmannen osapuolen ehdotuksia. (Zartman ja Touval 2000, 445–446.)

2.3. Paikallislähtöinen rauhanrakennus ja rauhanvälitys

Menestyksenkäs ja kestävä rauhanrakentaminen näyttää täten edellyttävän vähintään paikallisten osallisuutta heitä koskevissa rauhanprosesseissa. Eri teoreetikot näkevät kuitenkin niin paikallisilla kuin ulkopuolisillakin kolmansilla osapuolilla hyvin erilaisia rooleja prosesseissa. Esimerkiksi Richmond (2013, 276; 2012a, 125) on korostanut paikallisten ja kansainvälisten toimijoiden vastavuoroista suhdetta, jossa molemmilla on annettavaa. Konfliktin transformaatiossa paikalliset ovat lähtökohtaisesti prosessien keskiössä esimerkiksi välittäjinä, kuten Kirkon Ulkomaanavun rauhanprosesseissa. Seuraavassa tarkastellaan lähemmin paikallisten rooleja ja asemaa, niiden merkitystä rauhanprosesseissa sekä hyödynnetään paikallisen omistajuuden käsitettä. Se on viime vuosina tullut yhä enemmän kehitystyön saralta käyttöön (suoraan tai epäsuorasti) rauhanrakennuksen alalle ja auttaa ymmärtämään paikalliseen ja paikallisiin liittyvää problematiikkaa.

Epäviralliset, ei-valtiolliset instituutiot ja toimijat muodostavat usein erityisesti hauraiksi valtioiksi kutsutuilla alueilla (kuten Somalissa) keskeisen ja tärkeän paikallishallinnon ulottuvuuden. ”Valtio” sinänsä on vain yksi toimija näillä alueilla, ja sen ylläpitämä järjestys vain yksi järjestyksen muodoista. Perinteisillä johtajilla, kylien vanhimmilla ja parantajilla on oma auktoriteettinsa ja paikalliset, perinteiset yhteiskunnan rakenteet kuten klaanit tai kyläyhteisöt näiden auktoriteettien kanssa vaikuttavat usein paikallisilla tasoilla enemmän yksilöiden elämään kuin valtiotason toimijat, rakenteet ja järjestys. (Brown et al. 2010, 103.) Valtiotason instituutiot, jos niitä on, sijaitsevat usein, niin fyysisesti kuin psykologisestikin kaukana tavallisista kansalaisista, jolloin yksilöt tuntevat lojaaliutta lähinnä omaa ryhmäänsä eikä valtiota kohtaan ja noudattavat pikemminkin ryhmän kuin valtion sääntöjä. Paikalliset yhteisöt muodostavat näin usein yhteiskunnallisen yhtenäisyyden pohjan ja identiteetin. Rauhanprosesseissa tarvitaankin menestyksen takaamiseksi aitoja osallistamisen ja mukaan ottamisen prosesseja, joiden keskiössä ovat yhteiskunnalliset arvot ja paikallistason käytännöt. Erityisesti jos tarkoituksena on kansalaisten aktivointi, täytyy prosesseissa ottaa huomioon kylät, heimot tai muut paikalliset yhteisöt. (Brown et al. 2010, 107–109.) Gizeliksen ja Kosekin (2005, 368) mukaan, mitä enemmän paikallinen väestö osallistuu esimerkiksi instituutioiden ja kansalaisyhteiskunnan rakentamiseen, sitä enemmän he arvostavat rauhanomaisen ja menestyksekkään ratkaisun lopputulosta¹⁴.

¹⁴ Kansalaisyhteiskunnan edustajien osallistumisen eduista rauhanprosesseissa ks. myös Paffenholz 2014.

Myös Lederachin mukaan paras resurssi kestävän rauhan tuomiseksi pitkällä tähtäimellä on aina paikallisissa ihmisissä ja kulttuurissa itsessään. Ensinnäkin on olennaista, että ihmiset, joihin konflikti vaikuttaa, nähdään nimenomaan resursseina eikä pelkästään avun vastaanottajina. Paikallisten tulee olla rauhanprosessien keskiössä ja sen perustana. (Lederach 1997, 94–95.) Donais (2009) niin ikään huomauttaa, että paikallisten täytyy elää rauhanprosessien tulosten kanssa usein hyvin eri tavalla kuin ulkopuolisten, mistä syystä heidän osallistumisensa konfliktinjälkeisiin yhteiskunnallisiin prosesseihin on tärkeää. Donaisin mukaan heidät silti usein jätetään ulkopuolisten rauhanrakennusprosesseissa käyttämättömiksi resursseiksi. Kokonaan ulkopuolelta määritellyt sopimukset, varsinkin jos niiden nähdään heijastelevan ulkopuolisten intressejä, epätodennäköisemmin pitävät sen jälkeen kun ulkoapäin tuleva painostus lopetetaan ja ulkopuolisten resurssit vedetään pois. Paikallilla valtarakenteilla on myös sekä mahdollisuus että kapasiteetti estää, kiertää ja/tai vaikeuttaa huolellisestikin suunniteltuja reformeja, jos ne jätetään ulkopuolisiksi. (Donais 2009, 10–11.)

Lederachin (1997, 94–95) mukaan paras lähestymistapa kestävään, paikallislähtöiseen rauhaan ovat keskitason johtajat, jotka tulee prosessin aluksi tunnistaa ja sitten asettaa rauhantekijöiden rooliin prosessissa. Keskitason johtajiin kuuluvat Lederachin mukaan etniset ja uskonnolliset johtajat. Heillä on yleensä laajempia yhteyksiä ja verkostoja eri tasoihin, kuten ruohonjuuritasoon ja ylempään tasoon, mikä lisää heidän mahdollisuuksiaan toimia. (Lederach 1997, 38–41.) Ulkopuolisten toimijoiden täytyy usein kuitenkin tukea esimerkiksi fasilitoinnin ja aloitteiden tekemisen kautta keskitason johtajien ja muiden merkittävien henkilöiden verkostoitumista. Koska he ovat paikallisten silmissä useimmiten päteviä ja legitiimejä toimijoita, näkee Lederach heissä rauhanvälityksen näkökulmasta suuren potentiaalin esimerkiksi välittäjinä. Keskitason johtajat kuitenkin helposti sivuutetaan, koska he eivät edusta virallista tahoa, heidät nähdään liian ennakkoasenteellisina tai heidän nähdään olevan henkilökohtaisesti liian sidoksissa konfliktiin. (Lederach 1997, 94–96.)

Vuonna 2012 YK:n pääsihteeri Ban Ki-moon puhui kasvavasta huomiosta paikallisia välittäjiä kohtaan viitaten välittäjiin, jotka tulevat konfliktialueen sisäpuolelta ja voivat esimerkiksi johtaa rauhavälitysprosesseja (YK 2012). Tämä kertonee kansainvälisen huomion siirtymisestä viime vuosina ulkopuolisista kolmansista osapuolista eli välittäjistä enemmän paikallisiin. Paikalliset välittäjät, joita kutsutaan toisinaan sisäisiksi välittäjiksi, auttavat konfliktin osapuolia heidän omassa kontekstissaan. Heidän tehokkuutensa liitetään usein heidän legitimizeettiinsä ja kykyynsä tuoda luottamusta konfliktin osapuolten välille (Elfvorsson 2013, 6–7). Paikallisten välittäjien tehtävät ovat yleensä

samanlaisia kuin ei-paikallistenkin, mutta toiminnan normatiivinen viitekehys on erilainen. Tähän viitekehykseen vaikuttavat paikalliset oikeudelliset rakenteet, kuten paikalliset oikeuskäytännöt ja uskontoon liittyvät säädökset. (Haspeslagh 2015, 14.) Esimerkiksi Somaliassa islaminuskoon liittyvän *sharia*-lain noudattaminen on tärkeää. Paikallisen välittäjän onkin usein helpompaa toimia eri oikeuskäytäntöjen tuottamien jännitteiden poistamiseksi, sillä heillä on usein syvällisempää ymmärrystä omalle kulttuurilleen relevanteista normeista. Kulttuuri muokkaa esimerkiksi vuorovaikutussuhteiden rakentamiseen liittyviä metodeja ja sitä, millaisia kommunikaatiotyylejä käytetään. Somalialaisessa kulttuurissa esimerkiksi suullinen perinne on hyvin vahva ja tarinankerronnalla on suuri rooli, mitä sisäinen välittäjä osaa tarvittaessa hyödyntää. (Haspeslagh 2015, 14.)

Paikallisilla välittäjillä on siis uskottavuutta ja vaikutusvaltaa omassa yhteisössään. Usein tällaiset välittäjät ovat yhteisötasolla esimerkiksi perinteisiä yhteisöjen vanhimpia tai johtajia, uskonnollisia johtajia, naisten ryhmien johtajia tai alemman tason viranomaisia. Tavallisesti paikalliset välittäjät ovat mukana epävirallisissa rauhanprosesseissa, joissa heidän mandaattinsa on laveampi. (Haspeslagh 2015, 13.) Lederachin (1997, 95) kokemuksen mukaan paikallisilla välittäjillä on luottamusta herättäviä ominaisuuksia kuten sisäpiirin tietoa kontekstista ja osapuolista, ja jo ennestään suhteita osapuoliin. Heidän arvonsa tulee pikemminkin heidän vuorovaikutussuhteidensa, kuin esimerkiksi puhtaasti ammattitaidon perusteella. He ovat sitoutuneita pitkäaikaisesti konfliktin ratkaisemiseen, koska ovat paikan päältä eivätkä näin ollen poistu heti rauhansopimuksen teon jälkeen, mikä lisää välittäjän luotettavuutta. (Lederach 1997, 95–96; ks. myös Svensson ja Lindgren 2013, 699.) Sisäpuolelta tulevaan välittäjään liittyy myös yhteisöllinen ajatus siitä, että osapuolet ja välittäjä todella ratkovat konfliktia yhdessä (Wehr ja Lederach 1996, 59). Wehr ja Lederach (1996, 56–58) erottavatkin tällaisen sisäpuolelta tulevan välittäjän ulkopuolelta tulevasta neutraalista välittäjästä, jonka puolueettomuutta pidetään tärkeänä välittäjän legitimitietin, auktoriteetin ja ammattimaisuuden sekä tasapuolisuuden kannalta, sekä kansainvälisestä välittäjästä, jonka merkittävin ominaisuus rauhanvälitysprosessin onnistumisen kannalta on ulkopuolisuus.

Vahvuuksien lisäksi välittäjän paikallisuuteen liittyy myös negatiivisia puolia. Vaikka esimerkiksi Elfversson (2013, 2) näkee yhteisöllisissä konflikteissa paikallisten käyttämisessä kolmansina osapuolina, kuten välittäjinä, monia etuja, puuttuu heiltä kuitenkin usein resursseja ja institutionaalista kapasiteettia (ks. myös Svensson ja Lindgren 2013, 706). Tämä vaikeuttaa itse

konfliktin ratkaisemista, mutta myös mahdollisen rauhansopimuksen jälkeistä valvontaa. Paikallisen kolmannen osapuolen lisäksi Elfversonin mielestä tarvitaankin toista kolmatta osapuolta kestävän rauhansopimuksen saamiseksi. (Elfverson 2013, 2.) Lisäksi paikalliset välittäjät voivat kohdata vaaratilanteita liittyen heidän henkilökohtaiseen turvallisuuteensa tai koulutuksen ja ammattitaidon puutteeseen. Esimerkiksi puolueellisuus saattaa toisinaan kääntyä heitä vastaan, jos konfliktin toinen osapuoli ei koe puolueellisuutta reiluna. (Haspeslagh 2015, 14.). Ruohonjuuritasolla paikallisten kanssa toimimiseen liittyy muunlaisiakin riskejä, sillä kaikki potentiaalisesti rauhanteon keskiössä olevat paikalliset eivät välttämättä ole neutraaleita toimijoita, vaan he saattavat olla esimerkiksi hyvin sitoutuneita omaan yhteisöönsä tai vertaisryhmäänsä, sen ajatusmaailmaan, arvoihin ja intresseihin (Racioppi ja O'Sullivan 2007, 364). Tällöin he esimerkiksi eivät ole välttämättä motivoituneita toimimaan laajemman ihmisryhmän hyväksi. Joitakin paikallisten välittäjyyteen liittyviä negatiivisia vaikutuksia ja mahdollisia vaaratilanteita voidaan kuitenkin yrittää estää jo ennakoon. Käytännössä tämä tapahtuu esimerkiksi luomalla paikallisten välittäjien verkostoja, kuten rauhankomiteoita, jolloin yksittäiset välittäjät ovat osa laajempaa, koordinoitua järjestelmää. Jos jännitteitä syntyy, voidaan niihin vastata komitean puolesta nopeassakin aikataulussa. Rauhankomiteoiden kautta rauhanprosesseissa pystytään paremmin puuttumaan konfliktien rakenteellisiin syihin. Lisäksi hyödyllisiä ovat erilaiset alueelliset ja kansainväliset verkostot, joiden kautta paikalliset toimijat saavat ulkopuolista tukea ja esimerkiksi koulutusta. (Haspeslagh 2015, 14.)

Pitkäkestoiseen, menestyksekkääseen rauhaan tähtäävän rauhanrakennuksen lähtökohtana tulisikin monien teoreetikoiden mielestä olla tavalla tai toisella jo olemassa olevien, paikallisten perustusten varaan rakentaminen. Menestyksekkäs rauhanrakennus edellyttää esimerkiksi Bercovitchin ja Kadayifcin (2002) mukaan osallistavia prosesseja, jotka lähtevät paikallisten toimijoiden ja rakenteiden kanssa yhdessä toimimisesta. Ulkopuolisten toimijoiden on tärkeää tuntea paikalliset toimijat ja rakenteet sekä paikallista kulttuuria. Lisäksi ulkopuolisten toimijoiden on tärkeää integroida rauhanrakennustoimia eri yhteiskunnan tasoille, mikä tapahtuu esimerkiksi luomalla jatkuvaa dialogia eri ryhmien välille ja koordinoimalla konfliktinratkaisua ja rauhanrakennusta. (Bercovitch ja Kadayifci 2002, 35.) Funk (2012) lisää, että paikallisen kulttuurin ymmärtäminen resurssina ja inspiraationlähteenä kasvattaa potentiaalia kestävään, tehokkaaseen ja voimaannuttavaan rauhanrakennukseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, etteikö perinteisiä toimintatapoja kohtaan pitäisi olla kriittisiä. Funkin mukaan oleellista olisi tasapainon löytäminen

kulttuurisen jatkuvuuden ja innovaatioiden välillä, sillä tarve muutokseen ja siihen vastaaminen tulee lähteä autenttisesti paikallisista. Ideaalisinta olisi, jos rauha rakennettaisiin paikallisesti neuvotellen ja mahdollisimman paljon paikallisia kykyjä käyttäen niin, että paikallinen väestö tuntisi omistajuutta ja kapasiteettia ylläpitää muutosta. Tällöin ulkopuolisen toimijan roolina on nimenomaan tukea yhteisöjä itseään pääsemään yli väkivaltaisesta konfliktista ja saavuttamaan vakaan, kestävän rauhan. (Funk 2012, 399–401.)

Yhteiskunnalliset rauhanprosessit vaativat siis onnistuakseen pitkällä aikavälillä legitimitetin myös yhteisötasolla, ja erityisesti yhteisöjen johtohahmoilla näyttää olevan erityinen rooli siinä, miten koko yhteisö suhtautuu prosesseihin. Paikalliset ylipäättään on kuitenkin mahdollista nähdä aktiivisina toimijoina ja resursseina passiivisten avun vastaanottajien sijaan. Heidät on nähty erityisesti tehokkaiksi välittäjiksi omien yhteisöjensä sisäisten konfliktien ratkaisuprosesseissa. Paikalliset välittäjät kuten uskonnolliset ja perinteiset johtajat, joilla on esimerkiksi suhteita, uskottavuutta ja vaikutusvaltaa yhteisöissä ennestään, lisäävät prosessien legitimitettiä ja lopputulosten kestävyyttä. Paikallisten välittäjyyteen liittyy luonnollisesti mahdollisia negatiivisia puolia ja vaaroja, mutta niitä voidaan jo etukäteen pyrkiä minimoimaan. Paikallisen kontekstin ja kulttuurin tuntevien ulkopuolisten tärkeimmäksi rooliksi jää paikallisten tukeminen esimerkiksi fasilitoimalla erilaisia rauhanprosesseja. Parhaimpaan tulokseen rauhanprosesseissa päästään, kun mukana on erilaisia eli ulkopuolelta ja sisäpuolelta tulevia toimijoita, joilla on erilaisia toisiaan täydentäviä rooleja. Paikallista voidaan hyödyntää välittäjäroolin lisäksi myös paikallisten, perinteisten lähestymistapojen kautta ymmärtämällä paikallinen kulttuuri resurssina. Kansainvälisten konfliktien ratkaisemisessa tämä on huomioitu jo aiemmin, mutta Elfverssonin (2013, 10) mukaan samaa voidaan soveltaa valtioiden sisäisten ja erityisesti jo aiemmin mainittujen yhteisöllisten konfliktien kontekstiin. Ymmärrystä paikallisesta ja paikallisista rauhanrakennuksessa ja konfliktinratkaisussa syvennetään seuraavaksi tarkastelemalla ensin paikallisen omistajuuden käsitettä ja siihen liittyvää problematiikkaa, sekä sen jälkeen paikalliseen omistajuuteenkin liittyviä paikallisia ja perinteisiä lähestymistapoja ja mekanismeja erilaisine haasteineen.

2.3.1. Paikallinen omistajuus

Donaisin (2009) mukaan paikallisen omistajuuden ymmärtämiseksi on tunnettava kaksi, kilpailevaa rauhanrakennuksen näkemystä. Toinen niistä on liberaalin rauhan teoria, jonka mukaan rauhanrakennukseen liittyy keskeisesti sellaisia kansainvälisiä (länsimaisia) normeja ja ajatuksia kuten demokratisaatio, taloudellinen liberalisaatio, neoliberaali kehitys ja ihmisoikeudet. Liberaalissa rauhassa on lyhyesti kyse siitä, että sodan ja konfliktin hajottamia valtioita muokataan ylhäältä alaspäin toimiviksi liberaaleiksi demokratioiksi, jotka sellaisena ovat länsimaisesta näkökulmasta paitsi hyvän hallintotavan mukaisia myös takaavat parhaiten kestävän rauhan. Nämä liberaalit instituutiot ja toimintatavat nähdään kaikessa länsimaalaisuudessaan universaalisti sopiviksi ja oikeiksi kaikkiin tilanteisiin. Itsemääräämisoikeus rauhanrakentamisen yhteyksissä tarkoittaa täten oikeaa tasapainoa vastuun kunnioittamisen ja kansainvälisten normien noudattamisen välillä. Toinen eli kilpaileva näkemys, jonka mahdollisuuksia tässä tutkielmassakin pyritään tarkastelemaan, taas pohjautuu sellaisten käytännön konfliktinratkaisun tutkijoiden kuten Lederachin visioille rauhanrakennuksesta ja näkee onnistuneen rauhanrakennuksen lähtevän alhaalta ylöspäin. Tällainen rauhanrakennus on luonteeltaan kommunitaristista ja painottaa perinteiden ja sosiaalisen kontekstin tärkeyttä erilaisten rauhanrakennukseen ja yhteiskunnalliseen järjestykseen, oikeuteen ja etiikkaan liittyvien visioiden legitimitetin ja soveltuvuuden arvioinnissa. Yhtä ainoaa oikeaa ja legitiimiä ratkaisua tai mallia, joka pohjautuisi selkeästi länsimaisten instituutioiden kunnioittamiseen, ei siis ole, vaan sopiva ratkaisu pohjautuu sen sijaan aina kussakin kontekstissa relevantteihin, kulttuurispesifeihin tapoihin ja perinteisiin. Yhteisöissä asuvat itse saavat tehdä valintansa vapaasti huolimatta siitä, kuinka ne soveltuvat kansainvälisiin normeihin, joiden tästä viitekehyksestä nähdään edustuvan pikemminkin länsimaista kuin universaaliala näkökulmaa. (Donais 2009, 5–7.)

Paikallinen omistajuus onkin Donaisin mukaan juuri siinä ytimessä, jossa nämä kaksi eri lähestymistapaa eroavat. Tämä johtuu siitä, että molemmat lähestymistavat näkevät ulkopuolisten ja sisäpuolisten roolit rauhanrakennuksessa hyvin eri tavoin. Liberaalin rauhan kannattajat näkevät paikallisen omistajuuden pohjautuvan paikallisten toimijoiden sitoutumiseen pitkälti ennalta määritellyyn rauhanrakennuksen visioon. Jälkimmäinen eli kommunitaristinen näkökulma taas viittaa sellaiseen paikalliseen omistajuuteen, jossa paikallisilla toimijoilla on paljon suurempi ja kattavampi rooli rauhanrakennusprosessissa aina sen suunnittelusta, prosessien hallintaan ja toimeenpanoon asti. (Ibid.)

Ajatus paikallisen omistajuuden merkityksestä on Richmondin (2012b, 356) mukaan kehittynyt samalla, kun on alettu huomioida sellaisten erilaisten paikallistason tekijöiden tärkeys kuten itsemäärääminen, ihmisoikeudet, poliittinen edustus, konfliktien juurisyyt, paikallisen identiteetin ilmentymiset, alkuperäiskansojen ryhmittymät sekä tarve sovinnonteolle ja dialogille. Paikallista omistajuutta on aiemmin tutkittu muun muassa YK:n rauhanrakennusoperaatioiden yhteydessä, joissa paikallisen omistajuuden on todettu yleisesti lisäävän rauhanrakennustoimien legitimitettä sekä aikaansaannosten kestävyyttä sen jälkeen, kun YK:n alaiset toimijat ovat poistuneet alueelta (von Billerbeck 2012, 324). Richmondin (2012b, 360) mukaan monet kansainväliset, transnationaaliset ja kansalliset tahot puhuvatkin paikallisesta omistajuudesta paljon, mutta tarkoittavat sillä eri asioita. Samoin paikalliseen omistajuuteen viittaavat paljon monet rauhan- ja valtionrakennusta rahoittavat valtiot (Richmond 2012b, 370). Von Billerbeckin toteaa niin ikään sellaisten väitteiden olevan tänä päivänä hyvin tavanomaisia, joissa todetaan esimerkiksi, että rauhanrakennustoimet eivät ole kestäviä, jos kansalliset toimijat eivät ohjaa niitä, tai että rauhaa ja demokratiaa ei voida tuoda yhteisöihin tai yhteiskuntiin ulkoapäin. Näitä väitteitä ei kuitenkaan käytännössä useinkaan perusteta teoreettiselle tai empiiriselle analyysille kansainvälisen ja kansallisten toimijoiden suhteesta konfliktin jälkeisessä tilassa. Tästä huolimatta niin tutkijat kuin käytännön tekijätkin jatkavat paikallisen omistajuuden kuvaamista positiivisena, legitimitettä, kestävyyttä ja demokratiaa vahvistavana tekijänä rauhanrakennuksessa. (von Billerbeck 2012, 325.)

Paikallisen omistajuuden määritelmä on melko lakea ja sinänsä määrittelemätön, että yhteisymmärrystä käsitteestä ei ole. Paikallinen ja paikallisuus saattavat tarkoittaa eri toimijoille eri asioita aina kylätasolta kansalliseen tasoon asti. Vaikka alalla ollaan yhtä mieltä siitä, että paikallinen on monimutkainen, epävakaa ja suhteellinen termi, tutkijat ovat pitkälti ottaneet käsitteen itsestäänselvyys-tenä, mikä näkyy osittain käsitteen käytössä sitä sen kummemmin määrittelemättä. Paikallisella viitataan usein johonkin objektiin, kuten paikallisiin toimijoihin, kansoihin tai instituutioihin, mutta se on ymmärretty myös ikään kuin tasona, josta esimerkiksi alhaalta ylöspäin lähtevä toiminta kumpuaa. (Hirblinger ja Simons 2015, 423.) Reichin (2006, 21) mukaan erilaisissa projekteissa paikallisella ylipäätään tarkoitetaan yleensä projektin vaikutusten läheisyyttä eli tunnetta siitä, että projektin vaikutukset osuvat henkilökohtaisesti ja suoraan johonkuhun. Von Billerbeckin mukaan taas paikallisella omistajuudella tarkoitetaan samanlaisia asioita kuin kehitystyössäkin, josta termin käyttö on konfliktinratkaisuun levinnyt. Näitä ovat esimerkiksi osallistuminen, johtajuus ja konsultointi, jotka liitetään usein laajemmin legitimitettiin, kestävyyteen ja demokratisaatioon. (von Billerbeck

2012, 335.) Siihen liittyy myös aina ajatus siitä, että konfliktiin pyritään löytämään ratkaisu paikallislähtöisesti siellä, missä se on syntynytkin eli yhteisöjen sisällä (Reich 2006, 3–5). Tämä muodostaa kuitenkin osittain esteen paikallisen omistajuuden etujen vahvistamiselle. Myöskään jako ulkopuolisiin ja sisäpuolisiin ei välttämättä ole selkeä. Esimerkiksi ihmiset konfliktialueilla voivat olla niin ikään ulkopuolisia, jos konflikti ei syystä tai toisesta vaikuta heihin. (Reich 2006, 21.)

Vaikka paikallinen omistajuus on esimerkiksi YK:n ja isojen rahoittajamaiden retoriikan keskiössä sekä teoriassa usein hyvin perusteltu ja hyödylliseksi nähty käsite, siinä on monesti käytännössä epäonnistuttu (Zaum 2012; von Billerbeck 2012, 348). Syinä epäonnistumisiin on ollut esimerkiksi se, että on keskitytty väärin asioihin kuten liialti ainoastaan paikallisen hallituksen omistajuuteen, tai esimerkiksi joko tahallaan tai tahattomasti vahvistettu konfliktin tai sodanaikaisia eliittejä eikä niinkään pyritty muuttamaan valtion hallintotason ja muun yhteiskunnan suhdetta rauhan ja vakauden vakiinnuttamiseksi. (Zaum 2012, 60.) Näitä virheitä on tehty selvästi aiemmin Somaliassa etenkin suurten kansainvälisten interventioiden tapauksissa, mistä lisää luvussa 4.1. Paikallisten kanssa toimimiseen liittyy selkeästi useampia ongelmia, joista osa näyttää johtuvan siitä, että pelkästään paikallinen käsitteenä on itsessään monimutkainen. Reich (2006) toteaa, että paikallisen omistajuuden käsite on siitä huolimatta oleellinen aina, kun työ perustuu paikallisten kanssa tehtävälle yhteistyölle. Sen takia puhuttaessa ruohonjuuritasolla paikallisten kanssa työskentelystä, heidän osallistamisestaan, voimaannuttamisestaan tai suoraan paikallisesta omistajuudesta, siihen liittyvät ongelmat olisi hyödyllistä tunnistaa. On siis tärkeää määritellä, ketä paikalliset kumppanit ovat, kuinka heidät identifioidaan, miten heidän omistajuutensa neuvotellaan ja kuka johtaa prosessia. (Reich 2006, 9–10.)

Reichin (2006, 13) mukaan paikallisten kumppaneiden valinta heijastelee aina ulkopuolisen toimijan arvoja, periaatteita ja intressejä. Toisinaan paikallisilla tarkoitetaan esimerkiksi valtiotason toimijoita, toisinaan kansalaisjärjestöjä ja toisinaan taas alkuperäiskansoja. Paikallisen ymmärtäminen eri tavoin saattaa johtaa hyvin erilaisiin priorisointeihin ja intresseihin sekä erilaisiin ongelmiin. Esimerkiksi jos eliittitason toimijat nähdään paikallisina, joiden kanssa halutaan työskennellä, voivat ongelmia synnyttää tavat, joilla eliitti on noussut asemaansa. Toisinaan eliitti on noussut valtaan esimerkiksi laittomasti, mikä voi aiheuttaa legitimitettiongelmia. (Wong 2013, 48–49.) Myös Richmond (2012b, 359) kehottaa kiinnittämään erityistä huomiota siihen, mitä vaikutuksia tiettyjen paikallisten edustajien valinnalla on, ja huomauttaa, että hyvin usein paikallisia edustaa käytännössä nimenomaan perinteinen valtaeliitti. Tällöin pelkkä paikallisten edustajien valinta voi jo rajoittaa

mahdollisuuksia muutokseen. Jos kansainvälinen-paikallinen – suhteessa paikallisella tarkoitetaan pelkästään paikallista eliittiä, sillä vahvistetaan samalla kansainvälisen asemaa. Tällaisessa tapauksessa kansainvälinen omistajuus nähdään helposti neokolonialismina. (Richmond 2012b, 354–355.) Toisaalta on huomattava, että turvallisuuden takaaminen voi joissain tilanteissa edellyttää myös sellaisten kumppaneiden kanssa keskustelemista, joiden kanssa yhteistyötä ei välttämättä haluttaisi muuten tehdä. Tällaisia ryhmittymiä voivat esimerkiksi olla erilaiset aseistautuneet ryhmät. (Hanson 2008, 43.)

Paikallisen ja kansallisen tai kansainvälisen väliset rajat ovat usein itsessään epäselviä, etenkin kun rauhaan ja konflikteihin liittyvä toiminta on verkostoitunutta monin eri tavoin. Monesti paikallinen on paljon vähemmän paikallista kuin kuvitellaan. Paikallinen ja kansallinen tai kansainvälinen eivät ole toisiaan poissulkevia, vaan voivat toimia samanaikaisesti ja neuvotella erilaisista ideoista, normeista ja toimintatavoista. (Mac Ginty ja Richmond 2013, 770.) Boege (2006, 6) toteaaakin, että perinteiset yhteiskunnat ympäri maailmaa ovat saaneet moderneja vaikutteita aikojen saatossa esimerkiksi kolonialismin ja globalisaation kautta, eikä mitään selkeitä rajoja ulkoisen, modernin ja sisäsyntyisen, perinteisen välillä voida tehdä, koska muutosta tapahtuu koko ajan. Lisäksi Richmond (2012b, 370) huomauttaa, että käytännössä monet kansainväliset ei-valtiolliset järjestöt ovat alkaneet nähdä itsensä paikallisina ja kansalaisyhteiskunnan edustajina omien maatoimistojensa kautta, mikä saattaa hämärtää sinänsä selkeiksi nähtyjä rajoja entisestään.

Vaikka ajatus paikallisesta omistajuudesta nähdään yleisesti hyväksyttynä ja sen merkitystä jopa korostetaan, käsitteen käyttö jää usein helposti pelkän retoriikan tasolle (Reich 2006, 6). Tällöin paikallinen omistajuus näyttää käytännössä olevan pikemminkin normatiivinen tai retorinen aikomus kuin joukko konkreettisia toimia, joita voitaisiin toimeenpanna ja mitata (von Billerbeck 2012, 330–332). Esimerkiksi Richmondin (2012b) mukaan monet kansainväliset NGOt, kuten Oxfam ja Punainen Risti, käyttävät paikallisen omistajuuden käsitteitä turvatakseen hankkeidensa rahoituksen ja hyvät välit erilaisten rahoittajahallitusten kanssa. Usein paikallisella omistajuudella viitataan vain paikallisten osallistumiseen, kapasiteetinrakentamiseen tai voimaannuttamiseen, mutta ei sellaiseen itsemääräämiseen, jolla voitaisiin tarkoittaa eriävien mielipiteiden tai vaihtoehtojen esittämistä. Käsitteestä ja sen merkityksistä ovat näin päättäneet ulkopuoliset, kansainvälinen eikä paikallinen, ja se määräytyy kansainvälisten ideaalien ja kansainvälisen kapasiteetin perusteella, ei paikallisten konsensuksesta vaan siihen myöntymisestä. (Richmond 2012b, 358.) Hirblinger ja Simons esittävät myös kritiikkiä huomauttamalla, että paikallista näytetään käytettävän, koska sen avulla voidaan

ulkopuolelta esittää normatiivisia vaateita siitä, mitä oikea ja hyvä rauhanrakennus pitää sisällään. Puhumalla siitä, mitä paikallinen on ja mitä sen tulisi olla, yritetään muokata rauhanrakennusta. Kiinnostus paikalliseen on Hirblingerin ja Simonsin mukaan tällöin lähinnä kiinnostusta erotella toisistaan 'hyvä' ja 'paha' paikallinen. (Hirblinger ja Simons 2015, 424.)

Silloin kun paikallinen omistajuus kuitenkin toteutuu käytännössä, nähdään siitä olevan hyötyä prosessien legitimitettä ja hyväksyntää selvästi lisäävänä tekijänä. Tämä johtuu siitä, että paikalliseen omistajuuteen liittyy vahvasti nimenomaan alhaalta ylöspäin lähtevät prosessit, joissa paikalliset ovat keskiössä. (von Billerbeck 2012, 340.) Paikallista kapasiteettia tukemalla ja painottamalla vastuu rauhanprosessien tuloksista on helppo siirtää paikallisille (Leonardsson ja Rudd 2015, 830), mikä esimerkiksi helpottaa ulkopuolisten toimijoiden poistumista alueelta. Rauhanrakennusprosessien legitimitettä rajoittaa kuitenkin ensinnäkin se, että on mahdotonta työskennellä aivan kaikkien potentiaalisten 'paikallisten omistajien' kanssa. Ulkopuolinen toimija joutuukin yleensä valitsemaan nämä henkilöt. Toiseksi, paikallisen omistajuuden väitetyt edut liittyen legitimitettiin kyseenalaistetaan konfliktin jälkeisessä tilanteessa, jossa monet konfliktin aikana taisteluihin osallistuneet tai jopa rikoksia tehneet kansalliset toimijat kärsivät legitimitetin puutteesta. (von Billerbeck 2012, 342.) Ongelmia tuottaa myös se, että on vain vähän takeita siitä, että paikallisilla omistajilla on tarpeeksi kapasiteettia tai tahtoa luoda oikeudenmukaista, vakaata yhteiskunnallista järjestystä. Koko ajatus siitä, että ulkopuolisten tehtävänä rauhanrakennusprosesseissa on vain luoda tilaa paikallisesti ohjattavalle rauhanrakennukselle, implisiittisesti edellyttää oletusta siitä, että paikalliset toimijat todella hyväksikäyttävät tilan, jota heille luodaan, rauhanrakentamiseen. Tällainen oletta-
mus voi joissakin tilanteissa olla jopa vaarallinen. Jännitteiltä ei siis voida välttyä, kun yritetään samaan aikaan sitoutua kestäväan paikalliseen omistajuuteen ja kestäväan rauhan luomiseen. (Donais 2009, 12.)

Ongelmallisia ovat myös paikallisen ja ulkopuolisen suhteeseen liittyvät epätasa-arvoiset asemat ja valtasuhteet. Zaumin (2012, 57) mukaan paikalliseen omistajuuteen liittyy sellaisia odotuksia emansipaatiosta ja voimaantumisesta, joita se ei kuitenkaan luonnostaan pysty täyttämään. Käytännössä toimintaan saattaa liittyä niin paljon valtahierarkioita, että edes paikallisten ryhmien osallistumista ei välttämättä pystytäkään takaamaan (Zaum 2012, 58). Ulkopuolisten rahoittamat ja tukemat projektit pitävät usein sisällään asymmetrisiä valtasuhteita ulkopuolisten toimijoiden eduksi. Donaisin mukaan sotien hajottamat valtiot kuvataan valtavirtadiskurssissa esimerkiksi traumatisoituneina, toimimattomina, irrationaalisina tai kehittymättöminä, millä legitimoidaan kansainvälisen yhteisön

vastuunotto hallintajärjestelmästä, joka ei kykene itse hallinnoimaan omia asioitaan. Tällaisessa diskurssissa paikallisia usein joko säälitään tai epäillään, jolloin paikallinen omistajuus toteutuu vain ulkopuolisten säätelemällä tavalla tarkan valvonnan alla ja vain valituilla alueilla. Tässä narratiivissa paikallisten rooliksi jää kiittollisen vastaanottajan rooli, ja poikkeamat ennalta määritetystä käsikirjoituksesta ainoastaan vahvistavat ulkopuolisten näkemystä siitä, että paikalliset eivät ole tarpeeksi kypsiä harjoittamaan oikeaa poliittista auktoriteettia. (Donais 2009, 8–9.)

Paikallisen omistajuuden käsite näyttäytyy hyvin ristiriitaisena etenkin, kun sitä käyttävät toimijat, jotka sekaantuvat toisen valtion tai yhteisön talouteen, politiikkaan, kulttuuriin tai sosiaalisiin järjestelmiin, ja kun ulkopuolisella, kansainvälisellä toimijoilla on valta-asema ja suurempi auktoriteetti (Richmond 2012b, 358–359). Pelkästään ulkopuolisten tekemiin interventioihin, vaikka ne olisivatkin rauhan nimessä tehtyjä konfliktinratkaisuyrityksiä, liittyy aina legitimitettiin, asemaan ja auktoriteettiin sekä valtaan liittyviä vaateita, jotka ovat sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakennettuja. Intervention tekevillä toimijoilla itsellään on jokin käsitys toiminnasta, mutta sen lisäksi intervention vastaanottajat tulkitsevat niitä omista lähtökohdistaan, kokemuksistaan ja kulttuurisesta viitekehksestään. Toisinaan tämä johtaa siihen, että intervention tekijöiden ja sen vastaanottajien käsitykset eroavat suuresti toisistaan. (Rubinstein 2005, 528–530.) Ulkopuolisen valta-asema heijastuu usein myös projektien käytännön toteuttamiseen. Jo itsessään paikallisten kumppaneiden ja muiden yhteistyötahojen valinta yleensä tarkoittaa paikallisen ulkopuolella tehtyä päätöstä siitä, ketkä tulevat hyötymään tuesta ja rahoituksesta (Reich 2006, 13). Muun muassa Mac Ginty (2015) taas huomauttaa, että erilaisten prosessien paikallisuus on monesti vain pinnallista eikä välttämättä käytännössä toteudu, koska valta projektin toteuttamiseen on rahoittajilla ja projektia hallinnoivilla tahoilla. Usein kansainväliset toimijat, kuten erilaiset järjestöt, tarvitsevat paikallisia kumppaneita ja paikalliset kumppanuusjärjestöt taas kansainvälisiä toimijoita, mutta vastavuoroisesta vuorovaikutussuhteesta huolimatta sekä valta tehdä aloitteita että varsinainen päätösvalta ovat ulkopuolisilla toimijoilla. (Mac Ginty 2015, 846.) Todellisen kumppanisuhteen esteenä onkin esimerkiksi se, että ulkopuoliset, kansainväliset toimijat yleensä hallitsevat rahavirtaa. Käytettävissä oleva rahoitus puolestaan usein määrää prosessien prioriteetit ennemmin kuin projektin kokonaisstrategia. (Hansen 2008, 42.) Valtasuhteisiin liittyy selkeästi paikallisten mahdollinen riippuvaisuus ulkopuolisista. Vaarana on, että riippuvaisuus ulkopuolisesta rahoituksesta tekee paikallisista riippuvaisia ulkopuolisista toimijoista muussakin suhteessa. Tällöin paikalliset eivät esimerkiksi pysty vapaasti toimi-

maan oman visionsa mukaan. Toisinaan avunanto saatetaan jopa ehdollistaa niin, että paikallisten käyttäytymistä nimenomaan voidaan kontrolloida. (Wong 2013, 51.)

Ulkopuoliset toimijat usein näkevät Reichin mukaan itsensä tarjoajiksi (jolloin avulla on loogisesti myös vastaanottajat). Koska ulkopuoliset eivät saa rahaa sisäpuolisilta, odottavat he sen sijaan usein saavansa vastavuoroisesti uskollisuutta siinä mielessä, että sisäpuoliset osallistuvat innokkaasti projektiin, sekä sitoutuvat sen päämääriin ja strategioihin. Tämän myötä syntyvä suhde näyttäytyy Reichin mukaan hierarkkisena, niin kutsuttuna *patron-client* – suhteena. Ulkopuolinen asiantuntija asettuu usein hyvin helposti tai jopa itsestään selvästi eräänlaisen tarjoajan ja suojelijan asemaan, josta ulkopuolisella on auktoriteetti tehdä päätöksiä. Tätä edesauttaa se, että usein paikalliset ja perinteiset päätöksentekotavat ovat hierarkkisia, jolloin käytäntö näyttäytyy luonnollisena. Koska ulkopuolisten ja sisäpuolisten suhteet asettuvat usein melko huomaamattomasti tällaisiksi, on niiden tietoinen tarkastelu Reichin mukaan nimenomaan tärkeää. (Reich 2006, 21–22.) Jo ajatuksellisesti paikallisten osallistumisella saatetaan tarkoittaa, että paikalliset myöntyvät toimimaan ennalta ulkopäin määrätyissä viitekehyksissä ja taipuvat kansainvälisiin normeihin ja regiimeihin (Reich 2006, 13). Tämän välttämiseksi Reich suosittelee konfliktinratkaisuprosessien lähestymistavaksi konfliktin transformaatiota, jossa eri toimijoiden välisiä vuorovaikutussuhteita pyritään muuttamaan niin, että prosessista tulee osallistavampi ja valtaa jaetaan laajemmalti (Reich 2006, 20). Valtaa enemmän jakavat ja osallistavat päätöksentekoprosessit merkitsisivät käännoästä pois tämän kaltaisista hierarkkisista suhteista ja kohti uudempaa mallia, jossa kaikilla toimijoilla olisi mahdollisuus oppia toisiltaan enemmän (Reich 2006, 21–22).

Yksi paikallisen omistajuuden ongelmista on kapasiteetinrakennus, jota eri muodoissaan pidetään tärkeänä aktiviteettina paikallisen omistajuuden rakentamiseksi ja parantamiseksi (ks. esim. Kuehne 2008, 8), vaikka ulkopuolisen toimijan ohjaama kapasiteetinrakennus on jo sinänsä potentiaalisesti ristiriidassa paikallisen omistajuuden käsitteen kanssa (Wong 2013, 51). Kuehnen (2008, 10) mukaan yksi paikalliseen omistajuuteen liittyvistä isoimmista dilemmoista onkin se, että keävien paikallisten rakenteiden ja kapasiteettien vahvistaminen ja vakiinnuttaminen vaativat pitkäaikaista sitoutumista, mutta ulkopuolinen pitkäaikainen osallisuus ja avustaminen toisaalta myös luovat riippuvuutta ulkopuolisesta. Von Billerbeck huomauttaakin, että kansainvälinen yhteisö on tehnyt intervention nimenomaan, koska paikallisilla yhteisöillä ei ole riittävästi kapasiteettia itse rauhanomaisesti ratkaista kiistojaan. Toisaalta kuitenkin, jos vastuu prosesseista asetetaan kokonaan heille il-

man kapasiteetinrakennusta, voivat rauhanrakennuksen kestävyys ja tehokkuus vaarantua. (von Billerbeck 2012, 344.)

Kapasiteetinrakennuksella on kuitenkin tarkoitus osaltaan vähentää paikallisten riippuvuutta ulkopuolisesti, ja näin tasa-arvoistaa valtasuhteita (Wong 2013, 51). Kapasiteetinrakennuksella voidaan myös paikata aukkoja, jotka estävät paikallisia ottamasta täyttä hallintavastuusta prosesseista. Lisäksi kapasiteetin- ja siihen liittyvällä instituutionrakennuksella voidaan vahvistaa oikeudellista järjestelmää sekä sen luotettavuutta, ja näin rohkaista kansalaisia luottamaan oikeuteen ja sen toteutumiseen yhteiskunnassa (Hansen 2008, 49–50). Von Billerbeck kehottaa kuitenkin huomioimaan, että kapasiteetin rakentaminen ei ole sama asia kuin tahtotilan rakentaminen. Hän tarkoittaa tällä sitä, että vaikka kansainvälinen yhteisö ja ulkopuoliset toimijat voivat auttaa paikallisia monessa, on lopulta paikallisten tehtävä päättää, miten hyödyntää tätä apua. Toisinaan paikalliset, joiden kanssa yhteistyötä tehdään, voivat päättää edistää hyvin kapea-alaisia intressejä sen sijaan, että yritettäisiin hyödyttää mahdollisimman suurta osaa kansasta. (von Billerbeck 2012, 344.) On olemassa myös huoli siitä, että paikalliset NGO:t täyttävät enemminkin ulkopuolisten toiveita ja tarpeita kuin tukisivat sisäisiä, kehityksellisiä tarpeita (Reich 2006, 14).

Paikallista omistajuutta tarkastellaan helposti eräänlaisena joko-tai-kysymyksenä. Donais kuitenkin näkee, että paikallinen omistajuus tulisi sen sijaan nähdä kompleksisena, usein herkkänä ja muuttuvana toimintana, jossa vastuiden jakamista ulko- ja sisäpuolisten kanssa säädellään ja mukautetaan eräänlaisena rauhanprosessien edistämisen keinona. Liian paljon tai liian vähän paikallista omistajuutta voi joissain tilanteissa olla rauhan kannalta epäsuotavaa tai jopa vaarallista. (Donais 2009, 21.) Reich erottelee paikallisen omistajuuden käytön toisaalta toimintaperiaatteita ohjailevaan, toisinaan pelkkänä sloganina mukana olevaan ja toisaalta konkreettiseen projektitavoitteeseen. Hänen mukaansa paikallista omistajuutta käytetään toisinaan toimenpiteellisenä ideaalina, jonka avulla pyritään esimerkiksi vakuuttamaan poliitikkoja rahoitusmaissa. Toisinaan taas paikallinen omistajuus on selkeä konkreettinen tavoite projektille, ja tällöin paikallinen omistajuus ylettyy myös toimenpanotasolle ja näkyy esimerkiksi projektisuunnitelmissa, projektien paikallisessa ohjauksessa ja todellisessa tasa-arvossa kumppanuuksissa ulkoa rahoitetuissa projekteissa. (Reich 2006, 7–8.)

Paikallista omistajuutta voidaan tarkastella myös arvioimalla paikallisen ja ulkopuolisen toimijan kumppanuutta ja sitä, miten se toteutuu prosessin aloitteenteossa, päätöksenteossa, konsultaatioissa, informaation jakamisessa ja legitimoinnissa (Hansen 2008, 43). Eri vaiheiden kautta voidaan tarkas-

tella, missä vaiheessa rauhanprosesseja paikallinen omistajuus alkaa toteutua ollenkaan. Pääasiassa on kyse siitä, onko paikallisilla minkäänlaista omistajuutta prosessien suunnittelusta, vai osallistetaanko heitä vasta toimeenpanovaiheessa. (Hellmüller 2012, 237–240). Paikallisen omistajuuden käsitteen laajuutta voidaan kuitenkin niin ikään hyväksikäyttää poliittisissa tarkoituksissa eri tavoin. Ulkopuolinen toimija voi esimerkiksi käyttää käsitettä vetäytyäkseen paikalta liian aikaisin vetoamalla paikallisen omistajuuden tarpeeseen. Toisaalta ulkopuolinen toimija voi perustella kansainvälisen, ulkopuolisen läsnäolon jatkuvuutta ja vähätellä intervention tungettelevuutta argumentoimalla, että paikallisen omistajuuden vakiinnuttaminen tapahtuu heti kun olosuhteet sallivat. (Kuehne 2008, 8.)

Donais (2009, 3) määrittelee paikallisen omistajuuden niin, että paikallisilla on kontrolli ja johtajuus sekä rauhanrakennuksen suunnittelussa että sen toimeenpanossa. Williamsin ja Berhanun (2015, 9–10) mukaan rauhanrakennusoperaatioiden tavoitteet ja tehtävät tulisi mitoittaa paikallisten vaatimusten, eikä kansainvälisten prioriteettien mukaan. Tällöin paikallisten osallisuus on jossain määrin tärkeää koko prosessin ajan kaikissa sen vaiheissa. Chestermanin (2007, 8) mukaan taas paikallinen omistajuus viittaa selkeästi pikemminkin toimeenpanovaiheeseen kuin rauhanrakennusaktiviteettien suunnitteluun, koska paikallinen omistajuus on enemmänkin prosessien tavoite kuin keino toimia. Reich (2006, 3–4) huomauttaa, että kehitystyöhön liittyvissä diskursseissa ei paikallisella omistajuudella tuskin koskaan kuitenkaan tarkoiteta paikallisten toimijoiden täyttä hallintaa kaikista prosessin eri osa-alueista. Tämä riski on olemassa rauhanrakennuksessakin, jossa paikallinen omistajuus on kohdannut pitkälti samanlaisia haasteita kuin kehitystyössä. Hansen (2008, 49) tukee tätä väitettä toteamalla, että käytännössä paikallisella omistajuudella näytetään viittaavan enimmäkseen omistajuuteen toimeenpanovaiheesta. Mikäli konflikteja halutaan tänä päivänä tehokkaasti ja pitkäaikaisesti ratkaista, täytyy Reichin mukaan paikalliset toimijat kuitenkin integroida niin prosessien suunnitteluun ja päätösten tekoon kaikissa vaiheissa kuin myös toimeenpanovaiheeseen, ja luovuttaa paikallisille nimenomaan täydellinen omistajuus rauhanprosesseihin. Tämä tarkoittaa samalla ulkopuolisten yhä pienempää roolia prosesseissa. (Reich 2006, 3–6.)

Jos paikallista omistajuutta halutaan käyttää toimintaa ohjaavana periaatteena, tulisi sen Reichin mukaan tarkoittaa enemmän kuin paikallisten toimijoiden konsultoivaa tai osallistuvaa roolia. Paikallisilla toimijoilla tulisi olla lopullinen päätäntävalta prosesseista ja niiden lopputuloksista eli esimerkiksi strategioista ja budjetinhallinnasta sekä siitä, ketä projekti lopulta hyödyttää. (Reich 2006, 15.) Myös Richmond (2012b, 355–356) huomauttaa, että paikallisen omistajuuden pitäisi

perustua paikallisille, kontekstuaalisille, kulttuurisille ja demokraattisille valinnoille oikeuksista, tarpeista ja instituutioista sekä kansainvälisistä normeista ja standardeista, ja puhuu näin jonkinlaisesta hybridimuodosta. Asymmetrisen valtasuhteen pitäisi kääntyä siis kokonaan toisin päin. Reich huomauttaa, että käytännössä täydellisen päätäntävällän ja kontrollin luovuttaminen paikallisille on ulkopuolisille rahoittajille ja toimijoille mahdotonta, joten paikallista omistajuutta ei voida pitää kaikkea toimintaa ohjaavana periaatteena. Se kuitenkin olisi mahdollista, että ulkopuoliset tähtäisivät paikalliseen omistajuuteen ja riippumattomuuteen projektissa pitkällä aikavälillä. Tällaista prosessia Reich kutsuu paikallistamiseksi. (Reich 2006, 16.) Paikallinen omistajuus tulisi Kuehnen mukaan hahmottaa muutenkin kuin erilaisten prosessien tavoitteena kahdesta syystä. Ensinnäkin, koska suvereniteetin ja itsemääräämisoikeuden periaatteiden takia auktoriteetti on selkeästi edelleen paikallisilla itsellään myös hauraissa valtioissa. Toiseksi, koska paikallisten osallisuus voi ilmetä eri muodoissa ja erilaisin astein rauhanrakennusprosessien sen eri vaiheissa. (Kuehne 2008, 7.) Richmondin mukaan paikallisten toimijoiden tulisi itse määritellä, mitä he haluavat omistaa ja miten sitä kehitetään kansainvälisiin toimijoihin olemassa olevan suhteen kautta, jotta voitaisiin puhua todellisesta paikallisesta omistajuudesta. Richmond ehdottaakin, että paikallisen omistajuuden sijaan pitäisi käyttää paremmin kuvaavaa termiä paikallinen osallistuminen. (Richmond 2012b, 359–360.)

2.3.2. Paikalliset ja perinteiset rauhanrakennus- ja konfliktinratkaisumekanismit

Paikalliseen rauhanrakennukseen ja paikalliseen omistajuuteen nähdään usein liittyvän paikallisten ja perinteisten jo olemassa olevien rakenteiden ja lähestymistapojen hyödyntäminen (ks. esim. Kuehne 2008; Donais 2009; Mac Ginty 2015; Reich 2006). Mac Gintyn (2008, 158) mukaan perinteisiin tapoihin perustuva rauhantekeminen voi täyttää aukkoja, joita yleensä kansainvälisesti käytetty ylhäältä alaspäin lähtevä malli jättää valtiotasoa alemmilla tasoilla. Paikallisuutta voidaan hyödyntää paitsi paikallisten käytännön roolien kautta, mutta lisäksi hyödyntämällä paikalliseen kulttuuriin ja perinteisiin liittyviä konfliktinratkaisussa käytettäviä lähestymistapoja. Erityisesti niin kutsutuissa hauraissa valtioissa modernien valtioperustaisten instituutioiden puuttuessa tai ollessa toimintakyvyttömiä, ihmiset turvautuvat väkivaltaisten tai konfliktitilanteiden ratkaisuisa vanhoihin, jo ennen moderneja valtiorakenteita vallalla olleisiin tapoihin ja käytäntöihin. (Boege 2006, 11–13.) Toisinaan perinteiset ja paikalliset prosessit voivatkin olla ainoa vaihtoehto rauhanrakentamisprosesseille, minkä takia niiden lähempi tarkastelu on yhä tärkeämpää.

Perinteisellä ja paikallisella rauhanrakentamisella on puolellaan useita etuja kuten se, että sen olemassa olevat käytännöt liittyvät yhteisöjen kulttuuriin intuitiivisesti niin vahvasti, että ne muodostavat helposti yleisesti hyväksyttävinä pidettäviä ja ymmärrettäviä normeja sekä toimintatapoja (Mac Ginty 2010a, 349–350). Paikallisten, kulttuuristen resurssien etuna on lisäksi niiden uusiutuvuus ja se, että niillä on paikallisille voimaannuttava vaikutus tuttuina ja kulttuurisesti legitiimeinä välineinä tai symboleina (Funk 2012, 399–400).

Paikallisilla ja perinteisillä lähestymistavoilla voidaan nähdä ainutlaatuisuudestaan ja kontekstisidonnaisuudestaan huolimatta useita yhteneväisiä piirteitä. Perinteiset lähestymistavat ovat yleensä prosessorientoituneita ja huomioivat erilaiset kulttuurilliset aikakäsitykset. Monesti perinteisille yhteisöille itse konfliktin transformaation eli muutoksen prosessi on tärkeämpi kuin lopputulos siinä. (Boege 2006, 11–12.) Useat perinteiset käytännöt nojaavat erityisesti jonkin kunnioitetun yhteisön hahmon moraaliseen auktoriteettiin. Tällainen hahmo voi olla esimerkiksi kylän vanhin, jonka sanaa ja neuvoa yhteisössä kuunnellaan. (Mac Ginty 2010a, 349–350.) Lisäksi perinteiset lähestymistavat osallistavat laajasti yhteisön jäseniä, ja ne nähdään usein valtiokeskeisiä malleja legitiimimpinä perinteisissä yhteisöissä (Boege 2006, 13–14). Tämä näkyy myös siinä, että moniin käytäntöihin liittyy jonkinlainen julkinen elementti, mikä tekee päätöksentekoprosesseista läpinäkyvämpiä ja osallistavampia. Esimerkiksi tilannetta voidaan läpikäydä paikassa, jonne kaikilla on yhtäläinen pääsy ja näin lisätään samalla prosessin legitimitettä. Moniin perinteisiin käytäntöihin liittyy jonkinlainen suullinen tarinankerronnan aspekti. Voidaan esimerkiksi järjestää julkinen tilanne, jossa yhteisön jäsenet saavat itse kertoa oman osuutensa ja tarinansa liittyen läpikäytävään konfliktiin. (Mac Ginty 2010a, 349–350.)

Boegen (2006, 14) kokemuksen mukaan suullinen perinne voi näkyä esimerkiksi runonlausuntana tai yhdessä rukoilemisena tai laulamisenä. Vuorovaikutussuhteiden vahva painotus näkyy niin ikään siinä, miten kiistan osapuolten perheineen ja yhteisöineen tiedostetaan elävän samalla alueella jatkossakin ja jakavan edelleen samat resurssit. Siksi onkin tärkeää saavuttaa ymmärrys rauhan luonteesta ja konfliktista monivaiheisena prosessina, joka jatkuu mahdollisesti pitkäänkin. (Mac Ginty 2010a, 349–350.) Boege (2006) lisää, että perinteiset ja paikalliset lähestymistavat keskittyvät useammin konfliktin transformaation hengellisiin ja psykososiaalisiin ulottuvuuksiin. Tämä johtuu Boegen mukaan siitä, että rauhanrakennuksessa ja konfliktin transformaatiossa ei nähdä olevan kyse pelkästään neuvotteluista, poliittisista ratkaisuista ja materiaalisista seikoista, vaan myös totuudesta,

sovinnonnteosta ja psyykkisestä sekä hengellisestä parantumisesta ja harmonian saavuttamisesta tai palauttamisesta, mitä Mac Gintykin (2008, 158) korostaa. Länsimaiset toimijat Boegen mielestä herkästi sivuuttavat tämän näkökulman. (Boege 2006, 13–15.) Viimeiseksi rauhanrakennusprosessit usein nojaavat paikallisiin, joko materialiselta arvoltaan tai symbolisesti merkittäviin resursseihin. Esimerkiksi elinkeinon kannalta merkittäviä karjaeläimiä saatetaan käyttää kompensatiomaksun välineinä. (Mac Ginty 2010a, 349–350.) Kompensatiomaksulla tai lahjan vaihtamisella pyritään takaamaan vastavuoroisen vuorovaikutussuhteen jatkuminen (Mac Ginty 2008, 149).

Boege (2012) on kuvannut ulkopuolisten tukemasta paikallisten ja perinteisten lähestymistapojen hyödyntämisestä käytännön esimerkkinä Bougainvillen rauhanprosessia¹⁵, jossa hänen mukaansa harmonia saatiin onnistuneesti palautettua konfliktin osapuolten välille. Sen saavuttamiseksi vaadittiin kuitenkin pitkiä ja usein monimutkaisiakin neuvotteluprosesseja, joita johtivat konfliktin osapuolten hyväksymät, heidät sekä konfliktin kontekstin riittävästi tunteneet tahot. Prosessissa oli tärkeää yhteinen ymmärrys konfliktin syistä ja historiasta sekä materiaallinen ja henkinen sovinnoteko, joka tapahtui esimerkiksi lahjojenvaihdon kautta, mikä nähtiin kompensationa aiheutetusta harmista ja kärsityistä vääryyksistä. Prosessissa nähtiin tärkeäksi, että kaikki konfliktissa mukana olleet henkilöt sukupuoleen katsomatta olivat mukana koko prosessin alusta loppuun. Yhteisöjen vanhimmat ja johtohenkilöt olivat tärkeässä roolissa rauhanprosessissa, sillä heidän panoksensa vähensi jännitteitä ja he pystyivät paikallisten konfliktinratkaisutapoja tuntevina toimimaan eräänlaisina välittäjinä konflikteissa. Paikallisia johtajia otettiin mukaan myös korkeamman tason päätöksentekoon, jotta kriisi saatiin selvitettyä perinpohjaisesti. Eri tasoilla tapahtuva rauhantekeminen nähtiin tärkeäksi, koska mukana oli toimijoita eri tasoilta ja eri tason toimijoiden välisiä konflikteja. Näin sopimukset ja sovinnot ruohonjuuritasolla olivat yhtä tärkeitä kuin neuvottelut ja sopimukset poliittisten ja sotilaallisten johtajien välillä. Bougainvillen rauhanprosessissa paikallisten omistajuus näkyi myös siinä, että neuvotteluihin saattoi kuulua yhteisiä rukous- tai lauluhetkiä, jotka ilmensivät paikallisille luottamusta ja sitoutumista. Niiden kautta rakennettiin rauhan kannalta tärkeitä vuorovaikutussuhteita. (Boege 2012, 91–99.)

¹⁵ Bougainville on Papua-Uudessa-Guineassa sijaitseva saari, jossa 1980-luvulla brittiläis-australialaisen yrityksen kaivosprojekti aiheutti vuosien kuluessa ympäristöhaittoja vaarantaen paikallisten perinteiset elämäntavat ja elinkeinot, joista monet olivat kiinteässä yhteydessä maahan. Bougainvillessä maa kuuluu perinteisesti alueella eläville klaanille, ja sen menettämisellä voi olla kauaskantoisia vaikutuksia ryhmän sosiaaliseen rakenteeseen. Paikalliset asettuivat vastustamaan kaivosyhtiön toimintaa, mutta kaivosyhtiö ja Papua-Uusi-Guinean hallitus eivät kuunnelleet paikallisia, vaan jatkoivat hanketta. Lopulta konflikti eskaloitui väkivaltaiseksi paikallisten klaanien jäsenten ja hallituksen joukkojen välillä ja levisi koko saarelle. Siitä tuli yksi alueen verisimmistä yhteenotoista sitten toisen maailmansodan. (Boege 2012, 90–91.)

Perinteiset ja paikalliset lähestymistavat eivät kuitenkaan automaattisesti ole pelkästään hyviä ja ongelmattomia. Paikallinen omistajuus tuo mukanaan dilemman liittyen yhteistyöhön paikallisten toimijoiden kanssa ja paikallisten, jo olemassa olevien rakenteiden ja perinteiden hyödyntämiseen. Nämä nähdään sinänsä prosessin legitimitetin ja kestävyuden kannalta hyvinä asioina, mutta perinteiset valtarakenteet kuitenkin osaltaan vaikuttavat usein konfliktien syntymiseen. Tämän takia ulkopuolisten tulisi olla varovaisia tukeutuessaan perinteisiin eliitteihin, ja harkita paikallisten kumppanien valintaa tarkkaa. Kuehnen mukaan ulkopuolisten tulisikin pyrkiä vaikuttamaan paikallisen eliitin asenteisiin ja käytökseen. (Kuehne 2008, 10.) Paikallisia, perinteisiä lähestymistapoja saatetaan käyttää myös vastaavalla tavalla hyväksi kuin paikallisen omistajuuden käsitettä. Mac Gintyn (2008, 150) mukaan rauhanrakennusprosesseissa mukana olevat toimijat voivat helposti manipuloida muita esimerkiksi nimeämällä jonkin toimintatavan tai asenteen perinteiseksi, jolloin toiminnalle voidaan saada legitimitettiä, joka muutoin jäisi saamatta. Joissain tilanteissa perinteisten lähestymistapojen hyödyntäminen saattaa olla mahdotonta, koska ne nojaavat sosiaalisiin ja kulttuurisiin rakenteisiin, jotka sisällissodan takia saattavat olla osittain tuhoutuneet tai liian heikkoja (Mac Ginty 2010a, 360).

Kun perinteisiä lähestymistapoja käytetään, täytyy huomata, että monet niistä ovat hyvin konservatiivisia luonteeltaan. Niiden tarkoituksena on vahvistaa olemassa olevaa valtahierarkiaa, usein patriarkaalista järjestystä, ja pitää kiinni olemassa olevien normien ja käytäntöjen legitimitetistä (Mac Ginty ja Richmond 2013, 770). Boege (2006, 17) tukee väitettä toteamalla, että perinteiset lähestymistavat ovat luonteeltaan 'vanhan hyvän' tavan ja järjestyksen tai *status quon* säilyttäviä. Vaikka käytännöt olisivatkin osallistavia, saattaa osallistuminen koskea etusijassa vain joidenkin henkilöiden osallistumista, kuten kylänvanhempien, miesten tai sotilaiden, ja jättää toisten, kuten naisten, marginaalissa olevien tai vähemmistöjen, osallistuminen toissijaiseksi (Mac Ginty 2010a, 360; ks. myös Funk 2012, 401). Boege huomauttaakin, että perinteisissä yhteisöissä naiset sekä nuoret nähdään usein rauhanrakennusprosesseissa ulkopuolisina, toisinaan jopa perinteisten konfliktinratkaisukeinojen uhreina. Esimerkiksi naisten tai tyttöjen vaihtaminen konfliktin osapuolten välillä lahjoina tai kompensatioina voi olla mahdollista. Syyllisiksi todettujen rankaiseminen voi tapahtua keinoin, joiden nähdään rikkovan ihmisoikeusstandardeja esimerkiksi kidutukseen tai henkilökohtaiseen koskemattomuuteen liittyen. Ne eivät välttämättä lopeta väkivaltaisuuksia pitkäaikaisesti, sillä perinteisissä konteksteissa väkivaltaan turvautuminen nähdään usein normaalina vaihtoehtona, johon siis tartutaan helposti etenkin sopivien vaihtoehtojen

puuttuessa. Joitakin ritualisoituneita väkivallan muotoja ei välttämättä nähdä millään tapaa väärinä, vaan osana kontrolloitua, yhteiskunnallista järjestystä ja konfliktinratkaisua. Monissa yhteisöissä esimerkiksi perheväkivalta saatetaan nähdä normaalina osana rauhanomaista elämää. (Boege 2006, 15–17.) Paikalliset toimijat voivatkin olla väkivaltaisista, syrjiviä tai eksklusiivisia siinä missä kansainvälisetkin (Mac Ginty ja Richmond 2013, 770).

Perinteiset lähestymistavat saattavatkin olla vastoin esimerkiksi länsimaissa universaaleina pidettyjä ihmisoikeusstandardeja ja demokratiakäsityksiä, mistä syntyy helposti ongelmia. Toisaalta kansainväliset toimijat edellyttävät paikallisilta toimimista näiden omassa eli yleensä länsimaaisessa normatiivisessa viitekehyksessä, mikä kuitenkin asettaa kyseenalaiseksi pyrkimykset paikalliseen omistajuuteen. Tällaiset tilanteet heijastavat lisäksi ulkopuolisten toimijoiden dilemmaan siitä, miten paikalliset osallistuvat projektiin. Jos paikalliset toimijat pääsevät päättämään prosessien lopputuloksista ja tavoitteista, voivat nämä olla sellaisia, jotka tavalla tai toisella ovat kansainvälisten standardien vastaisia. (Hansen 2008, 46.)

Paikallisia lähestymistapoja saatetaan toisinaan ylistää liikaakin, vaikka ne olisivat luonteeltaan usein hyvin paikallisia ja toimivat vain pienessä mittakaavassa. Perinteiset lähestymistavat ovat käytössä suhteellisen pienissä yhteisöllisissä konteksteissa, esimerkiksi pienen sisäryhmän, klaanin, kylän tai naapurusyhteisöjen parissa. Paikalliset lähestymistavat toimivatkin yleensä vain tässä yhteisön omassa kontekstissa. Tällöin niiden sovellettavuus on vaikeaa esimerkiksi konflikteissa, jotka haastavat perinteisen järjestyksen ylläpitämät arvot ja vuorovaikutussuhteet tai joissa määritellään konfliktin jälkeinen ympäristö laajemmin. (Boege 2006, 15–17; Mac Ginty 2010a, 360.) Paikallisten ratkaisujen hyödyntäminen rauhanrakennuksessa ei myöskään sulje pois ulkopuolista osallistumista tai tukea, eikä tarkoita etteikö paikallisia perinteitä tarvitsisi uudistaa tai muokata (Funk 2012, 401). Globalisaation myötä esimerkiksi kapitalismiin liittyvät voimat kuten kaupungistuminen ja yksityistyminen ovat vaikuttaneet moniin perinteisiin yhteisöihin. Tämän takia saattaa olla tarpeellista varmistaa, näkevätkö paikalliset niin kutsutuissa perinteisissä yhteisöissä perinteiset lähestymistavat ja käytännöt yhä valideina ja legitiimeinä, ja ovatko he ylipäättään halukkaita noudattamaan vanhoja, perinteisiä säädöksiä. (Boege 2006, 16–17.) Ylipäättään paikallisten ja perinteisten lähestymistapojen hyödyntämisessä tarkoituksena ei saisi olla kritiikin paikallisen toimijuuden tai toimintakapasiteettien romantisointi (ks. esim. Richmond 2012a, 123; Paffenholz 2013, 15; Mac Ginty 2008, 149).

Perinteisten ja paikallisten lähestymistapojen ja rakenteiden yhteneväisiä piirteitä voidaan silti kuitenkin hyödyntää rauhanrakennustoimissa, ja monet teoreetikot kannustavatkin siihen. Esimerkiksi Mac Gintyn (2008, 155) mukaan mahdollisista ongelmista huolimatta länsimaiset tai kansainväliset rauhanrakennuksen ja konfliktinratkaisun tavat ovat yhdistettävissä perinteisiin muotoihin, ja nämä eri lähestymistavat voivat kanssaelää samanaikaisesti ainakin jollain tasolla. Käytännössä on huomattu, että ulkopuoliset toimijat saattavatkin muokata perinteisten lähestymistapojen mukaisia tekniikoita sopimaan paremmin länsimaisiin normeihin. Toisinaan muokkaukset kuitenkin menevät niin pitkälle, että alkuperäiset ja perinteiset tavat voivat olla suorastaan uhattuina. (ks. esim. Mac Ginty 2010a, 355–356.) Mac Ginty (2008, 157) kyseenalaistaa myös, voiko paikallisia ja alkuperäisiä rauhantekemisen mekanisme kutsua enää sellaisiksi, jos niitä voidaan käyttää vain kansainvälisesti tuettujen interventioiden alla. Perinteisiä ja paikallisia tapoja moderneihin, usein länsimaisiin, rauhanrakennuksen ja konfliktinratkaisun tapoihin yhdistettäessä voidaankin viitata hybridimuotoiseen rauhanrakennukseen tai rauhaan, joista monet nykypäivän teoreetikot kuten Boege (2012), Mac Ginty (2010b), Williams ja Berhanu (2015) sekä Richmond (2015) puhuvat.

Hybridimuotoisella rauhanrakennuksella tarkoitetaan tässä tapauksessa yksinkertaistettuna sellaista rauhanomaista konfliktinratkaisua, jossa paikalliset ihmiset sekä paikalliset tavat näkyvät asioiden hoitamisessa ja koko prosessin ymmärtämisessä, mutta mukana on ulkopuolisiakin vaikutteita (Boege 2012). Boegen (2006, 18) mukaan perinteisten lähestymistapojen käyttö yksinään toimii vain tietyissä olosuhteissa ja silloinkaan ne eivät välttämättä riitä. Boegen kuvaama Bougainvillen prosessi on niin ikään onnistunut esimerkki paikallisten ja perinteisten rauhanprosessien muokkaamisesta ja modernisoimisesta ulkopuolisen asiantuntemuksen perusteella (Boege 2012, 91–99). Hybridinen rauhanrakennus yhdistelee siis liberaaleja ja transformatiivisia perinteitä (Williams ja Berhanu 2014, 6). Boege (2006, 18) korostaakin perinteisten ja modernien lähestymistapojen yhdistämistä nimenomaan konfliktin transformaatioissa, jossa perinteisistä lähestymistavoista on paljon hyötyä ja opittavaa. Hybridimalli ei kuitenkaan ole mikään helppo tai yksinkertainen ratkaisu konfliktinratkaisuun ja rauhanrakennukseen, vaan siihen liittyy useita dilemmoja ja kysymyksiä, joita esimerkiksi Richmond (2015) on tarkastellut laajemmin. Paikallisen omistajuuden näkökulmasta yksi näistä kysymyksistä liittyy siihen, minkälainen ja millä tasolla oleva omistajuus ja mitkä paikalliset intressit tulisi nähdä paikallisen autenttisen ja kestäväen järjestelmän edustajina (Richmond 2015, 61).

3. TUTKIMUSKYSYMYKSET, HYPOTEESEIT JA AINEISTO

Edellisessä osiossa on tuotu esille ne teoreettiset lähtökohdat, joille tämä tutkielma perustuu. Toisaalta on siis kyse laajasti ymmärrettynä paikallislähtöisen eli alhaalta ylöspäin lähtevän rauhanrakennuksen eduista, joita teoreetikot ovat erityisesti viime vuosina nähneet niin kutsuttuihin ylhäältä alaspäin lähteviin malleihin verrattuna. Tähän näkökulmaan liittyvät rauhanrakennuksen alalla tapahtuneet muutokset kuten paikallinen käänne, jonka taustalla ovat eri toimijoiden huomiot siitä, että perinteinen liberaali rauhanrakennus ei tarjoa enää riittäviä keinoja menestyksekkääseen rauhanrakennukseen. Tilalle on tarvittu laajempia tapoja ymmärtää rauhanrakennusta ja konfliktinratkaisuuksiin liittyviä prosesseja, joista esimerkkinä on niin ikään aiemmin esitelty konfliktin transformoinnin käsite. Toisaalta paikallista rauhanrakentamista on tässä pyritty lähestymään kriittisesti nimenomaan paikallisen omistajuuden käsitteen kautta. Paikallisesta omistajuudesta on tullut osa sellaisia paikallisia, ruohonjuuritason rauhanrakennusprosesseja, joissa paikalliset ihmiset nähdään prosessien keskiössä. Teoreetikot ja käytännön rauhanprosesseissa mukana olleet ovat huomanneet, että paikallisten osallistamisen ja paikallisen omistajuuden myötä prosesseista saadaan legitimiimpiä ja todennäköisemmin onnistuvia. Paikallista omistajuutta on kuitenkin käytetty paljolti itsensäanselvyytenä, jonka hyödyntämistä ei ole nähty välttämättä tarpeelliseksi perustella teoreettisen tai empiirisen analyysin kautta. Paikallinen omistajuus on kuitenkin paljon ensivaikutelmaa monimutkaisempi käsite, johon liittyy paljon määritelmällisiä ongelmia sekä haasteita jo pelkästään sen suhteen, mitä kaikkea paikalliseen ylipäättään ymmärretään kuuluvan.

Tässä tutkielmassa halutaan tästä eteenpäin esitellyn teoreettisen viitekehyksen kautta tarkastella käytännön tason esimerkkinä Kirkon Ulkomaanavun rauhantyötä Pohjois-Somaliassa ja erityisesti järjestön viimeisintä projektia alueella eli SPPI-projektia (Somali Peoples Peace Initiative). Kirkon Ulkomaanapu näkee itse paikallisen olevan rauhantyönsä keskiössä, ja sen projekti tarjoaakin hyvän esimerkin paikallisen hyödyntämisestä tämän päivän ruohonjuuritason rauhanrakennuksessa. Paikallisen omistajuuden käsite tarjoaa teoreettisen välineen, jonka kautta projektin paikallisuutta voidaan tarkastella kriittisesti. Samalla voidaan arvioida paikallisen omistajuuden hyödynnettävyyttä. Itse projektia ja Kirkon Ulkomaanapua tarkastellaan lähemmin luvussa 4, mutta sitä ennen seuraavissa alaluvuissa esitellään ensin tutkielman tutkimuskysymykset sekä hypoteesit ja sen jälkeen analysoitava aineisto eli SPPI-projektiin liittyvät dokumentit.

3.1. Tutkimuskysymykset ja hypoteesit

Paikallinen omistajuus ja siihen liitetyt ominaisuudet näyttäytyvät teorialuvun perusteella yhtenä isona tekijänä menestyksekkäiden ruohonjuuritason rauhanprosessien takana, mutta käsitteen käyttöön liittyy edelleen paljon epämääräisyyttä. Paitsi että käsitteen määritelmästä ei olla yksimielisiä, sen käyttötarkoitukset näyttävät lisäksi vaihtelevan toimijoiden intressien mukaan. Paikallisen omistajuuden tarkastelu Kirkon Ulkomaanavun työssä vaikuttaakin hedelmälliseltä ymmärtämisen syventämiseksi toisaalta paikallisesta omistajuudesta mutta toisaalta myös järjestön rauhantyöstä. Analyysissa vastattavana varsinaisena tutkimuskysymyksenä on, **miten paikallinen omistajuus toteutuu Kirkon Ulkomaanavun ruohonjuuritason rauhantyössä Pohjois-Somaliassa**. Tällä tarkoitetaan toisaalta ensinnäkin sitä, mitä paikallisella omistajuudella ylipäätään tarkoitetaan SPPI-projektissa, ja toisaalta sitä, miten paikallista omistajuutta käytännössä toteutetaan ja miten siinä on onnistuttu.

Varsinaista tutkimuskysymystä täydentäen halutaan ruohonjuuritason rauhanrakennuksessa ja erityisesti konfliktien transformaatiossa tärkeäksi nähtyä paikallisuuden käsitettä tarkastella laajemmin ja selvittää lisäksi, **millainen rooli paikallisilla ja paikallisella ylipäätään voi olla ruohonjuuritason rauhanprosesseissa, sekä millaisia haasteita jo olemassa olevan paikallisen ja ulkopuolelta tulevan, akateemisen ja länsimaisen rauhanrakennuksen yhdistämiseen liittyy**. Paikallisten rooleilla viitataan aiemmin luvussa 2.3 eri teoreetikoiden näkemyksiin paikallisten rooleista ja asemasta suhteessa ulkopuoliseen toimijaan. Kirkon Ulkomaanavun työssä esimerkiksi välittäjät ovat paikallisia. Paikallisen roolilla taas viitataan paikallisiin ja perinteisiin rauhanrakentamiseen ja konfliktinratkaisuun liittyviin lähestymistapoihin ja siihen, miten niitä hyödynnetään. Teorialuvussa 2.3.2 esitettiin, että näillä lähestymistavoilla on puolellaan lukuisia etuja, joiden takia niiden hyödyntämistä rauhanrakennuksessa pidetään jopa toivottavana. Paikallisen ja perinteisen yhdistäminen ulkopuoliseen ei kuitenkaan ole välttämättä ongelmaton, minkä takia Kirkon Ulkomaanavun SPPI-projektin osalta halutaan tarkastella myös, millaisia haasteita yhdistämiseen käytännössä voi liittyä.

Luvussa 2 esiteltiin erilaisia paikallisuuden sekä paikallisen omistajuuden määritelmiin liittyviä näkemyksiä ja paikallisen omistajuuden ilmiön eri ulottuvuuksia, jotka ohjaavat aineiston tulkintaa ja analyysintekoa. Teoreettisesta viitekehyksestä nousseiden elementtien pohjalta voidaan tätä tut-

kielmaa varten tehdä joitakin hypoteeseja, joiden kautta huomiota ohjataan aineistoa tarkasteltaessa ja analyysia tehdessä teoreettisen viitekehyksen kannalta olennaisiksi nähtyihin suuntiin. Ensinnäkin, jotta paikallinen omistajuus todella toteutuu, täytyy paikallisilla olla mahdollisimman laaja omistajuus ruohonjuuritason rauhanprosessissa. Täten voidaan olettaa, että

H1: Paikalliset osallistuvat SPPI-projektin jokaiseen vaiheeseen eli paikallinen omistajuus toteutuu jo projektin suunnitteluvaiheessa mutta lisäksi hallinnoinnissa, toimeenpanovaiheessa ja sen jälkeen. Täten H1a: paikallisilla on useita erilaisia rooleja SPPI-projektin aikana ja H1b: paikallinen omistajuus on Kirkon Ulkomaanavulle SPPI-projektissa sekä keino että määränpää.

Paikalliseen omistajuuteen liittyy kiinteästi paikallisten oma toimijuus ja jo olemassa olevien resurssien hyödyntäminen, millä tarkoitetaan tässä yhteydessä erityisesti paikallisten ja perinteisten rauhanrakennukseen ja konfliktinratkaisuun liittyvien lähestymistapojen hyödyntämistä. Kuten aiemmin osoitettiin, paikallisiin ja perinteisiin lähestymistapoihin ei pidä suhtautua kritiikittömästi ja niillä on myös huonot puolensa, joita voidaan kuitenkin yrittää jo ennalta hallita. Osa alan teoreetikoista näkee selvästi, että parhaimpiin lopputuloksiin voitaisiin päästä yhdistelemällä paikallista ja perinteistä moderneihin rauhanrakennuksen ja konfliktinratkaisun tapoihin. Näistä yhdistelmistä voi syntyä erilaisia hybridimalleja. Käytännössä ulkopuolisilla toimijoilla on joka tapauksessa omissa rauhanrakennusprojekteissaan mahdollisuus valita, mitä osia paikallisista ja perinteisistä lähestymistavoista halutaan hyödyntää ja mitä korvata modernilla, tässä yhteydessä akateemisella länsimaisella rauhanrakennuksella. Voidaan siis olettaa, että

H2: Paikallinen nähdään hyödyllisenä resurssina, ja paikallisia ja perinteisiä lähestymistapoja ja mekanismeja hyödynnetään projektissa mahdollisimman laajasti sekä H2a: paikallisten ja perinteisten lähestymistapojen negatiivisia puolia pyritään vähentämään ja hallitsemaan esimerkiksi yhdistämällä niitä ulkopuolelta tuotaviin lähestymistapoihin.

3.2. Aineistona SPPI-projektidokumentit

Tutkimuskysymykseen ja sitä täydentäviin kysymyksiin pyritään vastaamaan ja samalla hypoteesit vahvistamaan analysoimalla Kirkon Ulkomaanavun vuosien 2013–2015 SPPI-projektin (Somalia Peoples Peace Initiative) erilaisia dokumentteja kuten projektiraportteja. Tutkielmaa voidaan kuvata laadulliseksi tapaustutkimukseksi, jossa pyritään ymmärtämään ja tarkastelemaan yhtä tapausta syvällisemmin. Tapaustutkimuksen kautta pyritään ymmärtämään tutkittavaa tapausta tai ilmiötä, kuvaamaan kontekstia, jossa se ilmenee, ja havainnollistamaan sen ominaispiirteitä (Yin 2009, 19–20). Tapaustutkimus ei ole sinänsä tutkimusmenetelmä, vaan pikemminkin tutkimuksellinen lähestymistapa tai tutkimusstrategia (ks. esim. Eriksson ja Koistinen 2005, 4). Se ei sinänsä tarjoa välineitä analyysia varten, mutta tarjoaa viitekehyksen ja lähtökohtia, joiden mukaan tutkimusta voidaan rakentaa. Tapaustutkimus soveltuu tähän tutkimukseen, koska tutkijalla ei ole kontrollia tutkitavaan, hyvin viimeaikaiseen tapahtumaan (ks. esim. Yin 2009, 9–13), eikä aiheesta eli Kirkon Ulkomaanavun rauhantyöstä SPPI-projektissa ole aiemmin tehty juurikaan empiiristä tutkimusta (ks. esim. Eriksson ja Koistinen 2005, 5). Analyysi tehdään nojaamalla teoreettisiin olettamuksiin paikallisesta ja paikallisen omistajuuden ilmiöstä, joiden pohjalta myös tutkimuskysymykset ja hypoteesit on muodostettu. Tämä on tapaustutkimuksessa hedelmällistä, kun käytettävä teoria asettaa selkeitä olettamuksia, joita halutaan testata käytännön tapauksen kautta. Tapaus voi näin vahvistaa, haastaa tai esimerkiksi laajentaa teoriaa, ja sen kautta voidaan päätellä ovatko teorian tuottamat olettamukset oikeita vai voiko jotain vaihtoehtoja olla olemassa. (Yin 2009, 47.) Analyysi on lyhyesti sanottuna siis hyvin teorialähtöinen (teorialähtöisestä analyysista ks. esim. Tuomi ja Sarajärvi 2004, 99–101).

Tämän tutkielman analyysiosiossa ei hyödynnetä mitään yksittäistä, selvärajaista laadullista menetelmää, vaan pikemminkin liikutaan sosiaalisen konstruktionismin perinteeseen liittyvässä viitekehyksessä. Koska analyysiosiossa tarkastellaan tekstejä, on olennaista ymmärtää, miten kielen kautta sosiaalisen konstruktionismin näkökulmasta todellisuutta rakennetaan jatkuvasti erilaisissa sosiaalisissa prosesseissa. Ei ole olemassa vain yhtä todellisuutta, vaan monta alati muuttuvaa ja erilaisissa vuorovaikutustilanteissa merkitysten ja käsitteiden kautta tuotettua todellisuutta. Tämä kytkeytyy siihen, miten tieto ymmärretään. Tieto on aina jonkun jostakin näkökulmasta tuottamaa, eli se ei ole ainakaan täysin ihmisistä riippumatonta, vaan liittyy siihen, minkälaisia merkityksiä asioille annetaan. (Burr 1995; Löytönen.) Kuten monissa muissakin sosiaaliseen konstruktionismiin pohjaavissa

menetelmissä, esimerkiksi diskurssianalyysissä tarkastellaan sosiaalisen todellisuuden rakentumista eli niitä merkityksiä, joita kielen kautta maailmasta tuotetaan. Merkitykset eivät synny tyhjiössä, vaan niihin vaikuttavat kulttuuri sekä tilanteet, joissa merkityksen luominen tapahtuu. (Jokinen ja Juhila 2016, 267–269.)

Tutkielman aineisto koostuu tutkijasta riippumattomista eli jo olemassa olevista dokumenteista ja raporteista, jotka voidaan käsittää myös narratiiveina. Möllerin (2011) mukaan narratiivit ovat tarinoita esimerkiksi tapahtumista ja kokemuksista, joita niihin osallistuneet, tarkkailijat tai tutkijat kertovat. Ne voivat esiintyä esimerkiksi raporttien muodossa ja keskittyvät yhteen tapahtumaan tai tapahtumien sarjaan, johonkin toimijaan tai toimijoiden sarjaan ja heidän rooliinsa jossakin tapahtumassa. Narratiivit on aina kirjoitettu kirjoittajan omasta lähtökohdasta, ja niissä keskitytään kirjoittajan olennaisimmiksi kokemiin asioihin. (Möller 2011, 75.) Ne eivät näin ole täydellisiä kuvauksia eivätkä voi vastata kaikkiin kysymyksiin, vaan esimerkiksi tässä tapauksessa käytetyt Kirkon Ulkomaanavun projektiraportit ovat jostakin näkökulmasta ja jotakin tarkoitusta varten tehtyjä. Tämä on huomioitava myös tutkielman tuloksia tarkastellessa. Kuten tässä tapauksessa, narratiivit saattavat tarjota ei-julkista tietoa, toisinaan jopa poliittisesti sensitiivistä. Tietoa annetaan usein etenkin aikomuksista ja motiiveista sekä tapahtumien laajemmasta kontekstista, mikä tuottaa laajempaa ymmärrystä tapahtumista. (Möller 2011, 87.)

Tässä tapauksessa aineiston erityispiirteenä onkin sen ei-julkisuus, joka ohjaa analyysin käytännön tekemistä. Materiaalien käyttöä koskien on Kirkon Ulkomaanavun kanssa tehty tätä tutkimusta varten erillissopimus, joka takaa salassapitovelvollisuuden materiaalien tarkempiin sisältöihin liittyen. Materiaalien ei-julkisuuden ja salassapitovelvollisuuden vuoksi niihin viitataan pelkästään nimekkeellä, esimerkiksi 1. vuosineljännesraportti tai Dokumentti1. Materiaalien sisältöä pyritään tästä huolimatta avaamaan sen verran kuin tarpeellista on. Koska esimerkiksi pitkät sitaattit voivat olla ongelmallisia aineiston sisältäessä mahdollisesti luottamuksellisia tietoja, analyysi on rakennettu lähinnä tekijän tulkintojen varaan, ja näitä tulkintoja pyritään perustelemaan ilman pidempiä suoria lainauksia. Toisaalta tutkielman mielenkiintoisuutta muillekin kuin Kirkon Ulkomaanavulle lisää potentiaalisesti nimenomaan se, että kyseessä on aineisto, joka ei ole yleisesti saatavilla tai julkinen. Vaikka analyysissä ei käytetäkään sinänsä narratiivien analyysiksi kutsuttua menetelmää, auttaa aineiston ymmärtäminen narratiiveina kiinnittämään huomiota aineistona olevien dokumenttien puutteisiin subjektiivisina tapahtumien kuvauksina. Narratiivien analyysi pitää sisällään ajatuksen,

jonka mukaan kieli on sosiaalisen todellisuuden tuote, eikä sen neutraali heijastaja, jolloin narratiiveissa on kyse enemmän kuin tapahtumien kuvailusta (Eskola ja Suoranta 2005, 140–141). Käytännössä tämä tarkoittaa sen mahdollisuuden huomioimista, että aineistona olevista Ulkomaanavun tuottamista raporteista jätetään jotain pois, mikä ei välttämättä sovi haluttuun tarinaan. Tähän pyritään analyysissa niin ikään kiinnittämään huomiota.

Tutkimusaineistoon kuuluvat merkittävimpana rahoittajalle toimitetut projektin vuosineljännesraportit (7 kpl) sekä loppuraportti (1 kpl). Viimeisen vuosineljänneksen eli ajanjakson 1.1.2015–31.03.2015 osuus on huomioitu loppuraportissa. Varsinaisia projektiraportteja tukemassa on muita Ulkomaanavun sisäisiä dokumentteja, jotka eivät myöskään ole julkisia. Ulkomaanavulla on projektialueella lisäksi muita rauhanrakennukseen liittyviä mutta SPPI-projektin ulkopuolisia aktiviteetteja, joita järjestö tekee eri rahoituksen kautta. Koska analyysissa on tarkoitus keskittyä nimenomaan kuitenkin SPPI-projektiin, ei näitä toimintoja huomioida, vaikka niistä SPPI-projektin raportoinnissa mainitaankin.

Ensimmäinen materiaaleista (Dokumentti1) on ennen SPPI-projektin aloittamista tehty raportti rahoituksen saamiseksi. Dokumentissa on annettu aiotun projektin tiivistelmä, budjetti sekä looginen viitekehys (*logframe*), josta käy ilmi projektin eri tavoitteet ja indikaattorit, joilla voidaan mitata tavoitteisiinpääsy. Toisessa dokumentissa (Dokumentti2) esitellään projektia yleisesti, sen keskeisiä päämääriä ja tavoitteita sekä käytännötoimia esimerkiksi ratkaistavien konfliktien valitsemiseen ja konfliktinratkaisun muihin vaiheisiin liittyen. Kolmannessa (Dokumentti3) kuvataan, miten ja millä perusteilla Ulkomaanapu valikoi ratkaistavat konfliktit. Neljäs dokumentti (Dokumentti4) on vuonna 2012 ennen SPPI-projektin aloittamista asiantuntijoiden kohdealueilla tekemä arviointi paikallisista konflikteista, niiden syistä ja muista konfliktinratkaisuun liittyvistä tekijöistä.

Viides dokumentti (Dokumentti5) puolestaan on Kirkon Ulkomaanavun monen vuoden kokemukseen aiheen parissa perustuva konfliktinratkaisuun liittyvä ohjekirja, jonka Ulkomaanavulle ovat yhteistyössä järjestön kanssa koonneet Institute of Peace and Conflict Studies ja Horn of Africa Center for Peace and Strategic Studies. Manuaali on koottu nimenomaan projektia varten, ja siinä on pyritty erityisesti huomioimaan aiemmassa projektissa opitut asiat. Tätä konfliktinratkaisumanuaalia Ulkomaanapu käyttää kouluttaessaan paikallisia, esimerkiksi perinteisiä ja uskonnollisia johtajia, konfliktinratkaisuun liittyen ja esimerkiksi välittäjiksi. Ohjekirja yhdistelee perinteistä somalia-

laista, islamilaista ja rauhanrakennuksen akateemista (lähinnä länsimaista) perinnettä. Kuudes dokumentti (Dokumentti6) ja seitsemäs dokumentti (Dokumentti7) ovat samankaltaisia, kahdella eri Somalimaan alueella (Sool ja Sanaag) koottuja lehtisiä. Niissä kuvataan ensinnäkin Ulkomaanavun SPPI-projektin saavutuksia kullakin alueella, mutta sen lisäksi niihin on koottu ohjeita kunkin alueen alueelliselle rauhankomitealle, jonka tehtävänä konfliktien estäminen ja ratkaiseminen jatkossa on. Dokumentit kuvaavat alueen konfliktien luonnetta ja suunnitelmia ja käytännötoimintatapoja niiden ratkaisemiseksi. Dokumentti6 ja dokumentti7 eli Soolin ja Sanaagin alueelliset kirjaset ovat hyödyllisiä, koska ne kuvaavat osaltaan projektin tavoitteita ja perustelevat Ulkomaanavun ja sen paikallisten kumppanijärjestöjen toimintaa. Lisäksi niissä on nähtävissä muutoksia, joita SPPI-projektin jälkeen tai aikana on haluttu tehdä paikallisiin tapoihin.

SPPI-projektin vuosineljännesvuosiraportit sekä vuosiraportti ja loppuraportti noudattelevat rakenteeltaan pitkälti samanlaista peruskaavaa, sillä kyseessä on selkeästi nimenomaan rahoittajalle projektista raporttoimista varten tehty raportit, joiden täytyy täyttää rahoituksen kannalta merkittävät edellytykset. Niinpä vuosineljännesraporteissa tarkastellaan aina kussakin ajanjaksossa projektiin kuuluvien aktiviteettien (tiivistetysti siis eri ryhmien välisten tapaamisten järjestäminen, koulutus ja konfliktinratkaisu) alla tapahtunutta toimintaa, miten niissä on ennalta määriteltyihin välitavoitteisiin nähden onnistuttu ja miten projektiin liittyviä yleisiä tavoitteita ja periaatteita on noudatettu. Viimeiseen liittyy esimerkiksi naisten, lasten ja vähemmistöjen asemaan liittyvät tavoitteet, joiden mukaan projektin toiminnassa tulee ottaa huomioon nämä ryhmät ja niiden tasa-arvoinen osallistuminen eri aktiviteetteihin. Lisäksi kussakin raportissa on mukana arvio siitä, miten projektisuunnitelmassa ja budjetissa on pysytty, miten yhteistyö eri ryhmien kanssa on sujunut, riskianalyysi ja jonkinlainen listaus kullakin ajanjaksolla tulevaisuutta varten opituista asioista. Vuosineljännesraporttien liitteisiin on lisätty kuvallista materiaalia rauhanprosesseista ja muista aktiviteeteista, kopioita aikaansaaduista rauhansopimuksista sekä lainauksia projektin puitteissa järjestettyihin aktiviteetteihin osallistuneilta. Ulkomaanapu on myös lisännyt vuosineljännesraportteihin linkkitietoja muuhun materiaaliin, kuten videoihin, joita erilaisista projektiin kuuluvista aktiviteeteista on kuvattu.

SPPI-projektin aktiviteetit voidaan jakaa kolmeen projektin kolmen eri lopputavoitteen (*output*) kautta. Ensimmäinen tavoite on lisätä yhteisöjohtajien kapasiteettia konfliktisensitiivisissä konfliktinratkaisutaidoissa, mikä tapahtuu konfliktinratkaisukoulutuksen kautta ensinnäkin kouluttamalla

paikallisia kouluttajia ja sitten fasilitoimalla tätä koulutusta projektin eri kohderyhmille. Toisena tavoitteena on, että yhteisöjen johtajat käyttäisivät saamiaan konfliktinratkaisutaitoja yhteistyössä paikallisten hallintorakenteiden (kuten tuomioistuimet, poliisi, paikalliset valtuustot) kanssa. Tämä tapahtuu järjestämällä työpajoja tiedon lisäämiseksi ja verkostojen luomiseksi eri kohderyhmien sisällä ja välillä sekä fasilitoimalla alueellisiin rauhankomiteoihin liittyvää toimintaa. Kolmas hankkeen tavoite on aktiivisten konfliktien ratkaiseminen tai niiden väkivaltaiseksi eskaloitumisen estäminen kohdealueilla uskonnollisten ja perinteisten johtajien fasilitoimina. Tähän liittyy kaikki konfliktinratkaisuprosesseihin liittyvä toiminta, kuten konfliktinosapuolten edustajien tapaamisten fasilitointi ja rauhanvälitys-, neuvottelu ja/tai sovinnontekotapaamisten fasilitointi sekä konfliktien juurisyihin puuttuminen. Kaikessa toiminnassa on tarkoitus pääasiallisesti tukea paikallisia eli fasilitoida heidän omaa toimintaansa. Kussakin raportissa käsitellään järjestyksessä näiden eri aktiviteettien sisällä kunakin ajanjaksona tehdyt toimet, niissä onnistumiset ja mahdolliset haasteet. Kaikkien projektin aktiviteettien nähdään tähtäävän samaan lopputulokseen eli aktiivisten konfliktien vähentymiseen kohdealueilla ja paikallisten kapasiteetin lisäämiseen näiden konfliktien ratkaisemiseksi tai estämiseksi. Konfliktinratkaisu on keskeisessä osassa analyysissa, koska muiden aktiviteettien nähdään tukevan tätä pääaktiviteettia ja Ulkomaanavun raportoinnin mukaan konfliktinratkaisukäytännöt on tunnistettu menestyksekkääksi osa-alueeksi projektissa.

Seuraavaksi tarkastellaan Kirkon Ulkomaanavun Somalian rauhantyötä ja pyritään perustelemaan, miksi niin Kirkon Ulkomaanapu kuin Somaliakin muodostavat mielenkiintoiset tutkimuskohteet tälle tutkielmalle. Ylipäätään SPPI-projektin, sen tavoitteiden ja aktiviteettien ymmärtämiseksi on tärkeää ymmärtää konteksti, jossa projektia on toteutettu. Somalian tilanteen ja sille tyypillisten paikallistason konfliktien sekä Kirkon Ulkomaanavun ymmärtäminen toimijana avaavat syitä sille, mikä merkitys SPPI-projektin toteuttamisella on ja miksi se tarjoaa hedelmällisen tutkimuskohteen aiemmin teoriaosiossa esitellyn ilmiön tarkastelemiselle. Ensiksi tarkastellaan Kirkon Ulkomaanavun –nimistä järjestöä lyhyesti, sitten Somaliassa ja sen paikallistason yhteisöllisiä konflikteja ja viimeiseksi tarkemmin Kirkon Ulkomaanavun SPPI-projektia Somaliassa.

4. TUTKIMUSKOHTENA KIRKON ULKOMAANAPU SOMALIASSA

Kirkon Ulkomaanapu (tästä eteenpäin myös Ulkomaanapu) on suomalainen, vuodesta 1947 toiminut uskopohjainen järjestö (*faith based organization*), joka tekee ympäri maailmaa kehitysyhteistyötä, humanitaarista avustustyötä sekä vaikuttamistyötä. Järjestön periaatteet nojaavat kristilliseen lähimmäisenrakkauteen¹⁶ ja oikeudenmukaisuuteen. Sen toiminta on oikeusperustaista (*rights based approach*) nojaten kansainvälisiin ihmisoikeusstandardeihin ja – periaatteisiin sekä tasa-arvoon, syrjimättömyyteen ja vastuullisuuteen. Järjestön mukaan kestävän kehityksen aikaansaaminen vaatii yhteistyötä vastuunkantajien (*duty bearers*) ja oikeudenomistajien (*rights holders*) kanssa vuoropuhelua ja avoimuutta edistäen. (Kirkon Ulkomaanapu 2013, 4.) Perinteisen kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avustustyön rinnalle tuli toiminnanjohtajan Antti Pentikäisen johdolla vuodesta 2007 rauhanvälitystyö, jolloin järjestö aloitti Somaliassa paikallistasolla yhteistyön klaanijohtajien ja uskonnollisten johtajien kanssa (Muurinen 2013). Järjestö on nimetty myös maailmanlaajuisen uskonnollisten johtajien rauhanvälitysverkoston kehittämisvaiheen sihteeristöksi (Kirkon Ulkomaanapu 20.8.2012) ja on ollut mukana tukemassa vuonna 2010 perustetun klaani- ja uskonnollisten johtajien yhteistyöelintä, joka on sittemmin neuvonut muun muassa YK:ta Somalian uuden hallituksen ja perustuslain perustamisessa (Kirkon Ulkomaanapu 17.1.2013).

Ulkomaanapu kutsuu konfliktinratkaisuun ja rauhanrakennukseen liittyviä hankkeitaan yleisillä rauhantyö. Rauhantyö ymmärretään järjestössä osaksi laajempaa, ihmisoikeusperustaista kehityspolitiikkaa, jossa rauha nähdään ennakkoehtona yhteiskunnalliselle kehitykselle. Nissisen mukaan Ulkomaanavun kehitysyhteistyötausta näkyy paikallisuuden korostamisessa myös rauhanprosesseissa. Järjestö korostaa alhaalta ylöspäin eli ruohonjuuritasolta lähtevää yhteiskunnallista muutosta, minkä takia se tukee nimenomaan paikallisia prosesseja ja toimijoita. Paikallisen tason konfliktinratkaisuprosessit linkittyvät kansalliseen ja sitä kautta kansainväliseen tasoon, ja Ulkomaanapu pyrkii luomaan ja vahvistamaan näiden eri tasojen välistä vuorovaikutusta. (Nissinen 2014, 94.) Rauhantyön merkitystä ja toisaalta jossain määrin sen menestyksellisyyttä

¹⁶ Järjestö ei kuitenkaan tee uskonnollista julistustyötä, ja se palkkaa työntekijöitä kaikista uskontokunnista, esimerkiksi Somaliassa paikalliset työntekijät ovat muslimeita. Työ Somaliassa on Ulkomaanavun entisen toiminnanjohtajan Antti Pentikäisen mukaan nimenomaan paikallista kulttuuria kunnioittavaa eikä oman ideologian esille tuomista. (Muurinen 2013.)

Ulkomaanavun työssä kuvaa se, että rauhantyön budjettia on kasvatettu viime vuosina merkittävästi. Nissisen mukaan vuoden 2012 budjetti oli noin 700 000e, kun taas vuonna 2014 se oli jo noin 3,1 miljoonaa. (Nissinen 2014, 98.)

Kirkon Ulkomaanapu voidaan uskopohjaisen järjestön lisäksi nähdä myös ei-valtiollisena organisaationa. Järjestön toimintaa kuitenkin rahoitetaan muun muassa Suomen ulkoministeriön eli valtion varoista sekä kansainvälisistä rahastoista, joiden takana usein on valtiotoimijoita. Valtion tuki on vuonna 2015 ollut kokonaisuudessaan järjestön varainhankinnan tuotoista 33,3 %. Järjestö on samaan aikaan tiiviissä yhteydessä kirkkoon¹⁷, ja seurakuntien osuus vuoden 2015 varainhankinnan tuotoista oli 17,8 %. (Kirkon Ulkomaanavun nettisivut, ”Hallitus ja talous”.) Ulkomaanapu ei näin ole aivan yksiselitteisesti täysin valtiosta riippumaton ei-valtiollinen organisaatio. Ei-valtiollisten järjestöjen toimintaa on kuitenkin tutkittu rauhanrakennuksen alalla parin viime vuosikymmenen aikana melko paljon, mistä on hyötyä myös Ulkomaanavun tarkastelussa ja sen toiminnan ymmärtämisessä. Kuten teorialuvussa aiemmin todettiin, ei-valtiollisilla toimijoilla on valtioihin nähden useita etuja puolellaan. Ne eivät esimerkiksi ole niin sidottuja poliittisiin ja hallinnollisiin päätöksiin ja pystyvät siten joustavampaan työskentelyyn. (Bercovitch ja Schneider 2000, 148.) Valtiollisiin toimijoihin verrattuna ei-valtiolliset järjestöt onnistuvat yleensä paremmin aktivoimaan ja osallistamaan ihmisiä ruohonjuuritasolla osittain siksi, että näillä järjestöillä usein on jo toimintaa ja luotuja suhteita paikallisella tasolla. Heillä on jo pääsy sisälle yhteisöön ja todennäköisesti kontakteja sekä jonkinlainen tuki toiminnalleen. (Racioppi ja O’Sullivan 2007, 364.) Ulkomaanavulla aiempia suhteita Somaliaan on sen aikaisemman humanitaarisen työn pohjalta sekä rauhantyönkin osalta jo ennen SPPI-projektia. Tästä lisää alaluvussa 4.3.

Ulkomaanavun rauhantyötä ei ole aiemmin juurikaan tarkasteltu muutoin kuin Ulkomaanavun itsensä teettämässä evaluoinneissa ja raporteissa¹⁸. Tuoreimpana esimerkkinä näistä lienee SPPI-

¹⁷ Hallinnollisesti Kirkon Ulkomaanapu toimii säätinä, jota johtaa kirkon ulkoasiain neuvoston asettama hallitus (Kirkon Ulkomaanavun nettisivut, ”Hallitus”).

¹⁸ Kirkon Ulkomaanavun rauhantyö on kyllä mainittu esimerkiksi vuonna 2014 Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto KATU:n julkaisussa *Rauhanvälitys – suomalaisia näkökulmia* (toim. Nissinen ja Doty), jossa esitellään suomalaisten asiantuntijoiden näkökulmia rauhanvälityksen eri muodoista ja osa-alueista. Julkaisussa tarkastellaan muun muassa kolmea suomalaista järjestöä, joiden nähdään tehneen työtä suomalaisen rauhanvälityksen eteen käytännön tasolla, ja yksi näistä järjestöistä on Kirkon Ulkomaanapu. Julkaisussa ei kuitenkaan tarkastella järjestöä tutkimusmielessä kriittisesti, vaan nimenomaan esimerkinkaltaisesti kuvaillen sen työtä rauhanvälityksen saralla ja annetaan järjestön työntekijöille puheenvuoro.

projektin päättyessä Ulkomaanavun palkkaamina Hartto et. al. (2015) Somalian ja Kenian (tuore kohde, rauhanprosessit aloitettu 2014) välillä tekemä rauhanrakennustyötä vertaileva tarkastelu. Kyseessä on pääasiassa haastatteluiden pohjalta kahden kohdemaan välillä tehty lyhyt evaluatiivinen raportti Ulkomaanavun rauhanprosesseista, niiden pääelementeistä, vahvuuksista ja heikkouksista sekä prosessien kestävyydestä. Tämän lisäksi Ulkomaanavun työtä on tarkasteltu enemmän Lepistön (2013) artikkelissa *Building a Piece of Peace. Finn Church Aid's Outreach and Reconciliation Project in Somalia*. Artikkelissa kuvataan somalilaisiin perinteisiin ja uskonnollisiin johtajiin keskittynyttä yhteistyöprojektia Ulkomaanavun ja UNPOS:n (United Nations Political Office for Somalia) välillä, ja esitetään, miten Ulkomaanavun kaltainen suhteellisen pieni, ei-valtiollinen organisaatio voi kontribuoida rauhaan suuremmassa kontekstissa. Kaiken kaikkiaan artikkeli keskittyy enimmäkseen Ulkomaanavun onnistumisiin projektissa, vaikkakin tarkastelee myös siinä nousseita haasteita.

Seuraavissa alaluvuissa taustoitetaan ensin Somalian tämänhetkistä tilannetta ja kontekstia, jossa Kirkon Ulkomaanapu työskentelee. Aluksi keskitytään lyhyesti Somalian lähihistorian konfliktitilanteiden ratkaisuyrityksiin ja siihen, miten kansainvälisesti ylhäältä alaspäin johdetussa rauhanrakennuksessa on pitkälti epäonnistuttu. Somaliaan tehdyistä rauhanoperaatioista on jo toisaalla kirjoitettu laajasti samalla analysoiden onnistumisten ja epäonnistumisten syitä (ks. esim. Menkhaus 2009; Menkhaus 2014; Kaplan 2010, Harper 2012), joten tarkastelu niistä pidetään hyvin tiiviinä. Vaikka suuria kansainvälisiä operaatioita ei ole sinänsä mielekästä suoraan verrata Kirkon Ulkomaanavun ruohonjuuritason rauhanrakennusprosesseihin, osoittaa niiden lyhyt tarkastelu silti, miten epäonnistumisissa on pitkälti nähtävissä jo aiemmin teorialuvussa tuodut esimerkit ylhäältä alaspäin johdettujen rauhanrakennusprosessien heikkouksista. Näin niiden kautta on myös perusteltavissa alhaalta ylöspäin johdettujen prosessien, joihin SPPI-projektissakin on tähdätty, merkitys ja edut Somaliassa tänä päivänä. Huomionarvoista on, että suurilla toimijoilla ei ole näyttänyt olevan esimerkiksi 1990-luvulla tai 2000-luvun alussa ylipäättään kiinnostusta ruohonjuuritason rauhanrakennukseen. Somalian lähihistorian kuvauksen jälkeen keskitytään avaamaan Somalian paikallistason konflikteja sekä niiden ominaisuuksia ja ongelmallisuuksia. Välineenä tässä käytetään aiemmin esiteltyä yhteisöllisten konfliktien käsitettä, joka auttaa ymmärtämään Somalian paikallistason konfliktien luonnetta, ja sitä kautta mahdollisia ratkaisuyrityksiä, joita Ulkomaanapu työssään alueilla yrittää löytää. Tässä tutkielmassa tarkastelussa ovat myös paikalliset ja perinteiset lähestymistavat rauhanrakennukseen ja konfliktinratkaisuun, joten niitä avataan lopuksi Somalian kontekstissa.

Viimeisessä alaluvussa tarkastellaan lähemmin Ulkomaanavun työtä Somaliassa SPPI-projektin myötä.

4.1. Somalian aiemmista rauhanrakennusyrityksistä

Somalia muodostaa ainutlaatuisen ja täten tutkimuksellisesta näkökulmasta mielenkiintoisen kohteen jo lähihistoriansa puolesta. Somalialla on ollut ongelmia rakentaa toimivaa valtiota heti itsenäistymisestään eli vuodesta 1960 asti, eikä siellä ole käytännössä ollut tasavaltaa sisällissodan alettua maassa vuonna 1991¹⁹ ennen kuin maahan saatiin uusi hallitus vuonna 2012 (Burgess 2013, 304). Menkhaus (2007) näkee Somalian viimeisimmän kriisin alkaneen varsinaisesti vuonna 1988, jolloin Somali National Movement eli SNM hyökkäsi hallituksen joukkoja vastaan maan pohjoisosissa. Hallitus puolestaan vastasi näihin iskuihin, mikä johti massiivisiin uhrilukuihin ja maan sisäisten pakolaisten määrään. Kansainvälinen yhteisö vastasi tähän Yhdysvaltojen johdolla jäädyttämällä Siad Barren regiimin vastaanottaman ulkomaisen tuen. (Menkhaus 2007, 35.) Somaliaa onkin pidetty epäonnistuneena valtiona (*failed state*), jonne on tehty lukuisia kansainvälisiä interventioita aina 1990-luvulta asti. Suurin osa interventioista alkoi vuodesta 1992 tai pian sen jälkeen, jolloin koko maa kärsi sodasta ja nälänhädästä. (ks. esim. Gizelis ja Kosek 2005, 371; Kaplan 2010, 82; Harper 2012.) Lisäksi Somalia on nähty ulkomailla viime vuosikymmeninä vakavana turvallisuushkana erityisesti Al-Shabaabin²⁰ nousun myötä (Burgess 2013, 304). Valtion vakauttamiseen ja rauhanprosesseihin Somaliassa on jo pelkästään vuosina 1991–2008 käytetty kehitysapurahoja yhteensä enemmän kuin kahdeksan miljardia dollaria (Gettleman 2008).

¹⁹ Somalian lähihistoria suurimman osan 1900-lukua on ollut enemmän tai vähemmän konfliktien täyteinen ensin kolonialismin ja sitten vuosina 1969–1991 diktaattori Siad Barren vallan alaisina. Siad Barren syrjäyttämisen jälkeen useat klaanit alkoivat taistella keskenään siviiliväestön kärsiessä, ja valtaan nousivat keskenään taistelevat sotalordit, joita varakkaat liikemiehet rahoittivat ja armeijat tukivat. (Harper 2012, 46–57.) Somalian sisällissodan ja valtion kaatumisen taustatekijöitä voidaan jäljittää aina 1980-luvulle asti, mutta poliittinen katastrofi kulmineoitui selvästi vuodelle 1991, jolloin valtio hajosi virallisesti (Menkhaus 2009).

²⁰ Al-Shabaab on vuonna 2006 Islamilaisten oikeusistuinten liiton (ICU) hajottua syntynyt islamistinen, sotilaallinen liike, jolla on nähty olevan yhteyksiä esimerkiksi Al Qaedaan. Liike on tehnyt esimerkiksi siviileihin kohdistuneita iskuja, uhkaillut länsimaita ja tukenut useissa maissa kumppani(terroristi)järjestöjensä toimintaa. Elokuussa 2011 kansainväliset joukot ajoivat Al-Shabaabin pois Mogadishusta, mutta sitä ennen Al-Shabaab hallitsi suurinta osaa Somalian etelä- ja keskiosista, mukaan lukien pääkaupunki Mogadishua. (Burgess 2013, 304.)

Tunnetuimmat esimerkit kansainvälisistä operaatioista Somaliassa lienevät YK:n ja Yhdysvaltojen suurilta osin epäonnistuneina pidetyt 1990-luvun operaatiot eli UNOSOM I ja II sekä UNITAF²¹. YK:n ja Yhdysvaltojen suuoperaatioiden lisäksi niiden avulla tai ilman moni yksittäinen maa yhdessä ja erikseen on yrittänyt auttaa Somaliassa rauhanrakentamisessa parin viime vuosikymmenen aikana. Ulkopuolisia tahoja on Somaliassa ollut siis paljon, mutta niiden jatkuvat yritykset auttaa Somaliassa tarjoamalla esimerkiksi rahaa, auktoriteettia ja sotilaita ovat kuitenkin Kaplanin (2010) mukaan olleet paljolti haitaksi, sillä ne ovat vääristäneet perinteisiä valtasuhteita, lisänneet klaanien välistä kilpailua ja auttaneet eri sotapäälliköitä yksityisarmeijoihin valtaan. (Kaplan 2010, 82–86.) Kansainvälinen yhteisö totesi suoran toiminnan lukuisten epäonnistumisten jälkeen lopulta tehottomaksi, ja ryhtyi seuraavaksi 2000-luvulla tukemaan erilaisia rauhankonferensseja alueella. Niihin osallistui useita satoja eri klaanien, poliittisten puolueiden ja muiden intressiryhmien edustajia, ja osa konferensseista jatkui jopa vuosia. Harperin mukaan yksi pääsyy konferenssien epäonnistumiselle oli kuitenkin se, että niissä keskityttiin nimenomaan yritykseen vakiinnuttaa jonkinlaista keskushallintoa Mogadishuun. Useita väliaikaisia, kansainvälisesti virallisiksi tunnistettuja hallituksia yritettiin perustaa, mutta yksikään ei lopulta onnistunut kovin tehokkaasti toimimaan Somaliassa. (Harper 2012, 64–65.) Netabayn (2007) mukaan konferenssien yksi ongelmista oli myös siinä, että monet osallistujista olivat sotalordeja, joilla ei ole ollut laajemmin Somaliassa kansan tukea, eikä konferenssien onnistumista edes yleensä ylipäätään pyritty pohjustamaan paikallistasoilla. Vuosina 1991–2012 instituutioiden rakennukseen suunnattu apu oli kaiken kaikkiaan Menkhausin (2014) mukaan pitkälti sävyltään ohjailevaa, ulkoisten toimijoiden ja rahoittajien suunnittelemaa ja hallinnoimaa. Paikallinen omistajuus oli yleensä heikkoa, ja projektit olivat yleensä lyhytaikaisia ja keskittyivät mitattavissa oleviin tavoitteisiin, vaikka instituutioiden rakentaminen nähdään hitaana prosessina. (Menkhaus 2014, 159.)

²¹ Vuonna 1992 YK aloitti rauhanturvaamisoperaationsa (United Nations Operation in Somalia, UNOSOM), jonka tarkoituksena oli muun muassa ylläpitää tulitaukoa ja edistää sovinnontekoa. Myöhemmin kansainvälisen intervention mittakaava kasvoi yhdysvaltalaisen UNITAF-joukkojen myötä. Alkuvaiheen onnistumisten valossa YK lisäsi joukkojen määrää ja operaatiolle annettiin mandaatti palauttaa maahan rauha, oikeus ja järjestys ja auttaa uudelleenvakiinnuttamaan hallitus, mikä johti muun muassa YK:n ja Yhdysvaltojen puolueettomuuden kyseenalaistamiseen. Kaiken kaikkiaan YK näytti epäonnistuvan nimenomaan sen ratkaisemisessa, kenellä oli oikeus edustaa somalialaisia neuvottelupöydässä. Jännitteet paikallisten ja ulkomaisten joukkojen välillä pahenivat, ja tilanne kulminoitui lopulta aseellisiin hyökkäyksiin YK:n ja Yhdysvaltojen joukkoja vastaan vuonna 1993. Tilanteen eskaloitumisen seurauksena Yhdysvallat veti joukkonsa pois Somaliasta 1994 ja UNOSOM seurasi perässä maaliskuussa 1995. (Interpeace 2009, 11–12; Menkhaus 2014, 156–157.)

Somalian kriisin yksi kulminaatiokohdista oli vuosi 2004, jolloin YK:n johdolla maahan asetettiin ensimmäinen väliaikainen siirtymäkauden hallitus (*Transitional Federal Government*, TFG). TFG jäi kuitenkin hallintokapasiteetiltaan kaiken kaikkiaan hyvin rajoittuneeksi (Burgess 2013, 304). Sen tarkoituksena oli olla kansallisen yhtenäisyyden hallitus, jonka tehtävänä oli hallinnoida viiden vuoden poliittista siirtymävaihetta. Väliaikaishallitusta kritisoitiin kuitenkin muun muassa tehottomuudesta ja jotkut pitivät sitä jopa Ethiopian nukkehallituksena. Lisäksi väliaikaishallituksen sisällä tapahtui nopeasti vakavia jakoja ja siitä tuli hyvin epäsuosittu erityisesti Mogadishussa. (Menkhaus 2009, 224.) TFG:n nähtiin myös vahvistavan islamilaisten ryhmittymien kasvua maan eteläosissa. Osa islamilaisista ryhmittymistä perusti lopulta aseistetun, Islamilaisten oikeusistuinten liiton (*Islamic Courts Union*, ICU), joka ryhtyi taisteluihin hallituksen kanssa. ICU karkotettiin Mogadishusta vuonna 2006, mutta sekasortoiset olot jatkuivat sekin jälkeen. (Kaplan 2010, 82–86.) Rauhan vakiinnuttamiseksi Ugandan ja Burundin AMISOM-rauhanvahvistusjoukot ja Somalian kansalliset joukot (*Somalia National Armed Force*, SNAF) taistelivat kontrollista Mogadishussa vuosina 2007–2011 (Burgess 2013, 305). Vuoden 2011 lopulla Afrikan Unionin joukot yhdessä Somalian omien joukkojen kanssa ajoivat jälleen oppositiojoukot pois isoimmista kaupungeista, mutta konfliktit jatkuvat etenkin maaseudulla ja pienemmissä kaupungeissa opposition ja hallituksen joukkojen välillä (UNHCR 2014).

Syksyllä 2012 tapahtui huomattava poliittinen muutos, kun kansainvälisen yhteisön tuella siirryttiin lopulta väliaikaishallinnosta varsinaiseen hallitukseen, jolle valittiin presidentti, parlamentti ja samalla maalle laadittiin uusi perustuslaki (Tiilikainen 2014, 115; Burgess 2013, 305). Menkhaus kuitenkin huomauttaa, että Somalian uutta hallitusta on heti alusta vaivannut poliittinen halvaantuminen ja sisäiset taistelut. Esimerkiksi ensimmäinen pääministeri ja kabinetti vaihdettiin nopeasti, ja edistystä on tapahtunut vain vähän siirtymäkauden tehtävien täyttämisessä. Turvallisuuden ylläpitämisessä on ollut suuria ongelmia, eikä hallituksen turvallisuusjoukoilla ole ollut tarpeeksi kontrollia alueella. Tämä kaikki on vaikuttanut kansalaisten ja ulkomaisten rahoittajien luottamukseen. (Menkhaus 2014, 169.) Monet turvallisuusuhkista, kuten Al-Shabaab, ovat edelleen olemassa. Burgessin mukaan onkin näyttöä siitä, että ylhäältä alaspäin tuotettu turvallisuus ei todennäköisesti tuo Somaliaan turvallisuutta ja uudistumista pitkällä aikavälillä. Klaaneilla on omat aseistetut joukkonsa, ja ne ovat halutessaan kykeneväisiä vastustamaan niin positiivisia kuin negatiivisiakin hallituksen tekemiä keskittämistoimia. (Burgess 2013, 313.) Kahden vuosikymmenen jälkeen kansainvälisten yritysten Somalian kriisin ratkaisemiseksi voidaankin yleisesti katsoa aikaansaaneen hyvin vä-

hän ja joissain tilanteissa aiheuttaneen jopa enemmän haittaa kuin hyötyä. Väkivaltaisuudet ovat pysyneet olennaisena osana ihmisten elämää monessa osassa Somaliata. Tästä huolimatta jotkin alueet ovat onnistuneet säilymään suhteellisen rauhanomaisina ja vakaina²². (Harper 2012, 66–67.)

Yksi suurimmista syistä, miksi kansainvälinen yhteisö on kriitikoiden (ks. esim. Kaplan 2010; Gizelis ja Kosek 2005; Netabay 2007) mukaan epäonnistunut on se, että se ei ole ymmärtänyt Somaliassa sosiopoliittista kontekstia, varsinkaan sen klaanijärjestelmää ja historiaa, vaan on yrittänyt jatkuvasti paikallistasoja huomioimatta pakottaa maahan jonkinlaista keskitettyä valtaa, jonka kanssa länsi itse mieluiten toimisi. Paikallisväestöä tai -viranomaisia ei ole osallistettu prosesseihin tarpeeksi, ja moni paikallisista on pitänyt ulkopuolisten interventioita laittomina, jolloin heillä ei ole ollut ylipäättään intressejä osallistua rauhanrakentamistoimiin tai ottaa vastuuta prosessin tavoitteista (Kaplan 2010, 89–91; Gizelis ja Kosek 2005, 371–374). Kaplan (2010, 82) esimerkiksi näkee ongelmallisena sen, että useita interventioita on ajanut enemmän kansainvälisen yhteisön agenda kuin Somaliassa omat realiteetit. Klaaneja ole otettu mukaan jälleenrakentamiseen, vaikka niistä voisi olla instrumentaalista apua ruohonjuuritasolta lähtevässä valtionrakentamisessa, jota Somalia nimenomaan tarvitsisi. Kaplanin mukaan Somaliassa klaanit ovat sisäisesti yhtenäisiä, mutta klaanien väliset suhteet ovat hyvin huonot ja väkivaltaisuudet ovat heikentäneet niitä entisestään. Paikallishallintojen kapasiteettien vahvistaminen kansainvälisen tuen avulla olisi hänen mielestään parempi ratkaisu kehityksen ja järjestyksen ylläpitämiseksi. Tämä antaisi auttajille enemmän vaikutusvaltaa niihin ryhmittymiin, jotka tosiasiallisesti kontrolloivat suurta osaa Somaliasta. (Kaplan 2010, 89–91.)

Useimmiten ulkopuolisia toimijoita kritisoidaan kuitenkin joko poliittisen tahdon puutteesta tai operaatioiden heikosta toimeenpanosta, kuten aiemmin mainittujen YK:n ja Yhdysvaltojen operaatioiden yhteydessä. Somaliassa joitakin välitysyhteyksiä on kritisoitu erityisesti siitä, että somalialaisia konflikteja ja somalialaista kontekstia on tulkittu väärin ja siksi käytössä on ollut epäsoveliaita välitystekniikoita. Somaliassa pitkittyneestä kriisistä on syytetty kuitenkin myös somalialaisia itseään, kuten kaaoksesta hyötyviä sotatorjuntajoukkoja ja sisäisiä spoileriä. (Interpeace 2009, 18–20.) Menkhausin (2009) mukaan Somaliassa tilannetta selittäviä tekijöitä löytyy niin maan sisällä kuin sen ulkopuolel-

²² Vaikka Somaliassa ei ole tunnustettu kansainvälisesti sen omasta itsenäisyysjulistuksesta huolimatta, sillä on vahvasti kasvava talous ja demokraattinen järjestelmä. Puntmaa puolestaan ei ole julistautunut itsenäiseksi vaikka on sitä puoliksi, mutta sillä on silti ollut myös vuodesta 1998 oma presidentti, hallitus ja alueellinen hallinto. (Harper 2012, 109.) Foxin (2000, 7) mukaan Somaliassa pitäisikin tarkastella kolmena erillisenä alueena; Etelä-Somalia voidaan selvästi erottaa koillisosissa sijaitsevasta Puntmaasta ja luoteisosissa sijaitsevasta Somaliasta (ks. myös Harper 2012, 34).

takin. Vuosien saatossa nämä tekijät ovat vaihdelleet, esimerkiksi Somalian kriisin alkuvuosina sisäisillä tekijöillä, kuten sotalordeilla, taloudellisilla seikoilla ja heikolla johtajuudella, oli ratkaisevia sisällissotaa ylläpitäviä vaikutuksia, ja ne heikensivät ulkoisia rauhanrakentamisen ponnisteluja. Ulkoiset toimijat taas 1990-luvulla pahensivat asioita erityisesti epäonnistumalla YK-operaatioissa ja diplomaattisten keinojen käytössä, mutta nämä eivät olleet konfliktin varsinaisia syitä. Kuitenkin myöhemmin ulkopuoliset toimijat ovat osaltaan olleet merkittävässä roolissa Somalian kriisissä, joko ylläpitämällä tai edelleen pahentamalla sitä. Joissain tapauksissa ulkopuoliset toimijat ovat esimerkiksi käyttäneet Somaliasta omien alueellisten erimielisyyksiensä selvittelyssä, ja toisinaan taas hyvää tarkoittavat ulkoiset interventiot ovat olleet harkitsemattomia ja johtaneet tahattomiin seurauksiin pahentaen tilannetta. (Menkhaus 2009, 223.)

Suurin osa onnistuneista tapauksista, joissa Somaliassa on pystytty rakentamaan toimivia instituutioita, on tähän mennessä tapahtunut paikallisesti (Menkhaus 2014, 155), kuten esimerkiksi 1990-luvulla laajemmin ainoiksi onnistuneiksi nähdyt sovitteluyritykset, joissa ulkopuoliset tahot olivat mukana lähinnä fasilitoivissa tehtävissä ei-valtiollisten organisaatioiden kautta (Menkhaus 2012, 36–37; ks. myös Interpeace 2009, 13). Myös Lewis (2014, 97) ja Harper (2012, 69) nostavat esille matalan profiilin paikalliset rauhanprosessit ja niiden onnistumiset korkean tason prosesseihin verrattuna. Interpeacen (2009) teettämän tutkimuksen mukaan onkin selvää näyttöä siitä, että rauhanprosessit, joista on puuttunut paikallinen omistajuus, ovat yleisesti epäonnistuneet Somaliassa. Prosessit, joissa paikallisilla taas on ollut omistajuus, ovat joissain tapauksissa menestyneet ja joka tapauksessa nauttivat suurempaa legitimitettä. (Interpeace 2009, 18–20; Menkhaus 2007, 42.) Menkhausin (2007) mukaan useista Somalian kansallistason rauhanprosesseja paremmin onnistuneista paikallisista ja alueellisista prosesseista voidaankin oppia paljon. Ensinnäkin on olennaista huomata, että prosessien somalialaisesta omistajuudesta huolimatta ulkopuoliset toimijat ovat avustaneet suurimmassa osassa onnistuneista prosesseista esimerkiksi tarjoamalla välitysapua tai teknistä tai logistista tukea. Joissain tapauksissa prosesseissa on onnistuttu parhaiten kuitenkin, kun välittäjä on ollut nimenomaan paikallinen. Toiseksi prosesseissa on yleensä yhdistelty perinteisiä käytäntöjä ja auktoriteetteja modernimpiin neuvotteluteknikoihin. Kolmanneksi ja viimeiseksi, onnistuneissa prosesseissa on edetty omalla painollaan eli usein hyvin hitaallakin tahdilla. Kiirehtiminen on Menkhausin mukaan aina virhe Somaliassa. (Menkhaus 2007, 42.) Netabayn (2007) mukaan alhaalta ylöspäin lähtevät lähestymistavat, jotka keskittyvät laaja-alaiseen ja yhteisökeskeisiin, pitkän aikavälin strategioihin, voivat tuoda kestäväää rauhaa. Se vaatii kuitenkin paikallisten voimaan-

nuttamista ja heidän kapasiteettiensa sekä perusinstituutioiden kehittämistä. Yhteisöjen kaikkien edustajien, mutta erityisesti vanhimpien ja naisten, jotka haluavat olla prosesseissa mukana, osallistuttaminen on tärkeää. (Netabay 2007.)

4.2. Yhteisölliset konfliktit ja perinteinen konfliktinratkaisu Somaliassa

Menkhaus (2012) puhuu Elfverssonin käyttämän yhteisöllisten konfliktien käsitteen sijaan Somaliassa viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana syntyneistä yhteisöllisistä yhteentörmäyksistä (*communal clashes*). Hän näyttää kuitenkin tarkoittavan niillä samaa kuin Elfversson viitaten sellaisiin yhteisöjen sisäisiin tai niiden välisiin konflikteihin, joista osa johtaa väkivaltaisuuksiin ja lopulta jopa kostonkierteisiin ja kuolonuhreihin. Usein konfliktien takana on kamppailuita resursseista, joidenkin takana taas on esimerkiksi kiistoja poliittisesta kontrollista. Ympäristötekijöillä, kuten kuivuudella, on tällaisia konflikteja voimistava vaikutus. (Menkhaus 2012, 16–17.) Toisinaan aseistettujen konfliktien taustalla Somaliassa ovat olleet myös osittain rauhanrakennusyritykset. Näin on tapahtunut esimerkiksi kansallisella tasolla, kun paikalliset aseistetut ryhmät ovat nähneet ulkoapäin sponsoroidut rauhanrakennusaloitteet yrityksenä hajottaa ja hallita Somaliassa. Samanlaisia dynamiikoita on tapahtunut paikallisella tasolla, kun ulkoiset välittäjät ja fasilitoijat ovat pyrkineet selvittämään kahden klaanin välisiä kiistoja. Tällaisessa tilanteessa kolmannen, ulkopuolisen klaanin jäsenet ovat saattaneet nähdä tilanteen heidän vastaisensa koalition rakentamisena. Kun rauhanrakennuspyrkimykset ovat hajanaisia tai vähemmän kattavia ja kolmas osapuoli tuntee itsensä uhatuksi tai marginalisoiduksi niiden seurauksena, rauhanrakennusyritykset voivat pahimmassa tapauksessa jopa laukaista aseellisen selkkauksen. (Menkhaus 2012, 42.)

Klaanijärjestelmällä on suuri vaikutus siihen, minkälaisia konflikteja Somaliassa erityisesti tänä päivänä on. Perinteisen somalialaisen yhteiskunnan kokonaisvaltaisin järjestystä luova periaate on sukulaisuus, joka muodostuu isänpuoleisen sukulinjan mukaan. Väestö jaetaan klaaneihin ja alaklaaneihin yhteisiä esivanhempia jäljittävän genealogisen tutkimuksen perusteella. (Lewis 2014, 58.) Klaanit ovat perinteisesti paitsi yhteiskunnallisen järjestäytymisen myös oikeudellisen rakenteen perusta (Harper 2012, 36–38). Somalian väestö jakautuu useampien pienten vähemmistöryh-

mien lisäksi neljään-kuuteen²³, isompaan klaaniin, joiden hallitsemat elinalueet ulottuvat aina Somalian naapurimaiden alueille (Harper 2012, 11). Uskonnollisesti, kielellisesti ja etnisesti Somalia on kuitenkin melko yhtenäinen valtio (Lewis 2014, 18–19). Klaaniside toimii eräänlaisena vakuutena ihmisten välisissä vuorovaikutussuhteissa, sen kautta voidaan esimerkiksi luoda luotettavat kauppasuhteet (Harper 2012, 42). Somalian konfliktien on nähty muuttuneen erityisesti vuoden 1995 jälkeen luonteeltaan enemmän paikallisiksi ja alaklaanien välisiksi. Näin aseellisista yhteenotoista on tullut samalla lyhempiä ja vähemmän kuolonuhreja vaativia. Tämä johtuu osittain siitä, että konfliktit ovat paikallisia ja saavat vähemmän tukijoita, osittain siitä, että klaanien vanhimmilla on mahdollisuus hallita ja tehdä interventioita tällaisiin konflikteihin, ja toisaalta myös siitä, että toisilla klaaneilla on parempi asema ja enemmän valtaa, joten ne eivät yleensä kohtaa suurempaa vastarintaa. (Maailmanpankki 2005, 12.) Klaaneilla on siis selkeästi merkittävä rooli konflikteissa, sekä niiden synnyssä että niiden ratkaisemisessa.

Somalian historiassa monet tekijät, jotka ovat olleet konflikteja synnyttäviä ja edistäviä tekijöistä, ovat merkittävässä roolissa konfliktienhallinnassa, niiden lopettamisessa ja sotien estämisessä. Tällainen tekijä on esimerkiksi tribalismi. Vaikka klaanirakenne ja tribalismi liittyvät konfliktien syntyyn, ovat esimerkiksi perinteiset klaanien vanhimmat kuitenkin olleet usein konfliktien ratkaisuprosesseissa keskiössä. Perinteisesti klaanijärjestelmä ja siihen perustuva perinteinen tapaoikeus ovat ylipäänsä ohjanneet rauhanneuvotteluita, sovinnontekoa ja yhteistyötä klaanien välillä (Maailmanpankki 2005, 9–15). Koska klaaniin kuuluminen luo viitekehyksen ja sosiaaliset funktiot, joiden varaan somalialaiset rakentavat jokapäiväisen elämänsä ja vuorovaikutussuhteensa, on klaanijärjestelmällä niin positiivisia kuin negatiivisiakin vaikutuksia kestävän rauhan ja vakauden rakentamista ajatellen. Konfliktiratkaisua ajatellen klaani tulee esille esimerkiksi siinä, miten yksilön tekemästä rikoksesta tulee koko yhteisön (usein alaklaanin) rikos, ja näin rangaistuksestakin tulee kollektiivinen. Jotkin klaani-identiteettiin liittyvät negatiiviset ominaisuudet vaikuttavat Somaliassa jopa valtiotason instituutioiden vakauteen. Esimerkiksi väkivaltaiset konfliktit klaanitasolla kilpailevat sinällään jo valtion väkivallan käytön monopolia sekä lain ja oikeuden vahvistamiseen ja toteuttamiseen liittyviä toimia vastaan, sillä klaanitason rikoksiin vastataan lähinnä klaanitasolla. (Greene 2011, 39.)

²³ Laskutapa vaihtelee ja yleisesti tutkijat näkevät isompia pääklaaneja olevan kuusi (ks. esim. Lewis 2014), viisi (ks. esim. Ali et al. 2008, 11) tai neljä (Harper 2012).

Tutkijoiden kuten Greenen (2011) ja Harperin (2012) mielestä näyttää olevan elintärkeää, että Somalian valtio rakennetaan sisällyttämällä siihen perinteiset somalialaiset identiteetit sekä ottamalla rakentamiseen mukaan klaanit ja islamin, jotka molemmat nimenomaan edustavat yhteiskunnan eri muotoja Somaliassa. Sellaiset lähestymistavat, jotka koittavat jättää ulkopuolelle eri klaanidentiteetit ja islamin, eivät onnistu luomaan pysyvää rauhaa ja vakautta Greenen mukaan. (ks. esim. Greene 2011, 36–37.) Klaanijärjestelmä liittyy oikeudelliseen järjestelmään siten, että sukulaisia yhdistää keskenään sopimus, joka määrää heidät vastaanottamaan tai maksamaan niin kutsutua verirahaa, *diyaa*. Konflikteja on perinteisesti ratkottu kylien vanhimpien johdolla, joten vanhimmat kokoontuvat keskustelemaan, kuinka suuria korvauksia millekin ryhmälle tulisi maksaa. Tätä järjestelmää on laajennettu useisiin somalialaisiin rauhankonferensseihin ja sitä hyödynnetään esimerkiksi Somalimaan hallitsemisessa. Perinteinen oikeusjärjestelmä yhdessä joidenkin sharia-oikeusistuinten kanssa on osoittautunut esimerkiksi Harperin mukaan kaikkein hyödyllisimmäksi järjestelmäksi Somaliassa viimeisen parinkymmenen vuoden aikana konfliktien käsittelemiseksi. (Harper 2012, 39.)

Perinteisesti Somaliassa klaninsisäiset tai klaanien väliset kiistat ratkaistaan siis yhteisötasolla klaanin vanhimpien avulla. Hyväksi käytetään perinteistä, rauhanomaista konfliktinratkaisutapaa eli tapaoikeutta, jota kutsutaan nimellä *xeer*. Tähän kuuluu perinteisen, yleisesti hyväksytyn lain mukaan toimiminen ja nimenomaan klaanien vanhimpien harkintaan ja päätäntävaltaan luottaminen. Sellaisesta klaanien vanhimpien ryhmittymästä, joka kokoontuu ratkaisemaan klaanin sisäisiä tai niiden välisiä kiistoja, käytetään nimitystä *guurti*²⁴. Konfliktin osapuolet voivat neuvotella guurtin tai muun välittäjätahon läsnäollessa, mutta jos neuvottelut tai välitystoiminta epäonnistuu, voi eräänlainen tuomaristo antaa tuomionsa tapauksesta, jolloin kaikkien osapuolten oletetaan hyväksyvän tämän. Somalialainen järjestelmä sekoittaa konfliktinratkaisussa islamilaista sharia-lakia sekä perinteistä tapaoikeutta. Erilaisten rikkomusten ja kiistojen selvittämiseen on usein olemassa ohjaavat moraaliset ja sosiaaliset, kirjoittamattomat säännöt. Xeerä kehitetään sen mukaan, kun uudenlaisia tapauksia ilmenee. (Ali 2008, 13–14.) Somaliassa naisilla on ollut melko tarkkaan määritelty rooli perinteisissä konfliktinratkaisumekanismeissa, mikä liittyy naisten asemaan naimisiinmenon jälkeen. Nainen perinteisesti säilyttää suhteensa isänsä puoleiseen heimoon vielä sen jälkeenkin, kun hän on mennyt naimisiin toiseen ryhmään tai heimoon kuuluvan miehen kanssa. Näin nainen

²⁴ Klaanien vanhimmat haluttiin myös osaksi Somalimaan parlamenttia, joten guurti muodostaa nyt lisäksi parlamentin ylähuoneen. Guurtin vastuualueena ovat nimenomaan alueen sisäiset konfliktit.

voi toimia välittäjänä kahden kilpailevan ryhmittymän välillä. Perinteisesti naimisiinmenoa on käytetty välineenä myös rauhansopimuksen sinettinä. (Farah 1999.) Kuitenkin erityisesti aiemmin naiset ovat Somalian patriarkaalisen yhteiskunnan luonteen takia olleet järjestelmällisesti ulkona virallisista neuvotteluprosesseista, debateista ja valtionrakennusprosesseista (Ali 2008, 14).

4.3. Kirkon Ulkomaanapu ja SPPI-projekti 2013–2015

Kirkon Ulkomaanapu on työskennellyt Somaliassa ruohonjuuritason rauhantyössä vuodesta 2007 tarjoten neuvottelumahdollisuuksia esimerkiksi keskenään pitkään taistelleille ryhmille ja klaaneille. Ennen rauhanvälitystyötä Ulkomaanapu on toiminut Somaliassa humanitaarisen avun hankkeissa. (Lepistö 2013, 10.) Kiinnostus Somaliaan rauhantyön osalta lähti alun perin Suomen somali-diasporan silloiselle toiminnanjohtaja Antti Pentikäiselle osoittamasta aloitteesta (Ojala 2016). Työ aloitettiin vuonna 2007 ensin taustaselvityksellä, jossa tarkasteltiin järjestön mahdollisuuksia tukea paikallisia rauhanprosesseja. Taustaselvityksessä huomattiin uskonnollisten ja perinteisten johtajien merkitys nopeasti etenkin niillä alueilla, joissa pitkään jatkuneet konfliktit olivat heikentäneet normaaleita hallintorakenteita ja jättäneet enemmän hallintatilaa klaaneille. (Nissinen 2014, 97.)

Ensimmäinen varsinainen kolmevuotinen projekti Somali Traditional and Religious Leaders Peace Initiative Program eli PIP aloitettiin vuonna 2009 Somalimaassa ja Puntmaassa keskittyen uskonnollisten ja perinteisten johtajien rooliin konfliktien selvittämisessä. Projektin kautta pyrittiin fasilitoimaan dialogeja ja sovinnontekoa somalialaisten keskuudessa paikallistasolta aina kansalliselle tasolle asti tavoitteena elvyttää perinteisiä konfliktinratkaisumekanismeja. Ulkomaanavun mukaan Somalian uskonnollisten ja perinteisten johtajien rauhanrakennuskapasiteetin tukeminen luomalla samalla tarvittavia yhteyksiä hallituksen viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan kanssa on elintärkeää kestävän rauhan ja vakauden saavuttamiseksi. (Lepistö 2013, 10–11.) Lepistön (2013, 12) mukaan PIP-ohjelman menestys varsinkin aluksi nojasi vahvasti luottamukseen somalialaisten itsensä aloittamiin ja johtamiin aloitteisiin, ja lisäsi entisestään uskoa näiden johtajien potentiaaliin rauhanrakentamisessa. Projektin menestystä näytetään mitattavan etenkin sillä, että sen aikana onnistuttiin ratkaisemaan yhteensä seitsemän konfliktia. Projekti nähtiin lopulta niin menestyksekkäästi, että sitä päätettiin jatkaa vuonna 2013 uudella vaiheella, jolle annettiin nimeksi Somalia Peoples Peace

Initiative eli SPPI. (Hartto et. al. 2015, 35.) Ulkomaanapu on ollut mukana myös muissa projekteissa, kuten vuonna 2010 YK:n Somalian poliittisen toimiston kanssa aloitetussa yhteistyöprojektissa. Projektin kautta perinteiset ja uskonnolliset johtajat saivat välineitä, joilla he pystyivät aidosti osallistumaan Somalian rauhandialogeihin ja rauhanvälitykseen. (Lepistö 2013, 10.) SPPI-projektin jälkeen Ulkomaanavun painopiste on kuitenkin siirtymässä, ja on osittain jo siirtynyt, paikallistasolta ylemmille tasoille. ja Ulkomaanapu jatkaa rauhantyötään Somalian valtionmuodostusprosessien tukemisella (Hartto et al. 2015, 8).

PIP-projektin niin kutsuttu toinen vaihe eli Somalia Peoples Peace Initiative (SPPI) on Kirkon Ulkomaanavun helmikuusta 2013 maaliskuuhun²⁵ 2015 käynnissä ollut hanke Pohjois-Somaliassa. Projektin kautta Ulkomaanapu on pyrkinyt työskentelemään kohdealueilla kohti kestäväää rauhaa ja luomaan paikallisille mahdollisuuksia kehittää omia elämiään. Kohdealueina ovat Mudug (Puntmaan alueellinen keskus), sekä Sool ja Sanaag (Somalimaan alueelliset keskuskeskukset). Kyseiset alueet on valittu taustatyön jälkeen, koska ne sijaitsevat eri klaanien raja-alueilla ja ovat näin kaikkein konfliktierkimpää Somalimaan ja Puntmaan alueilla (Dokumentti1). Suuri osa alueiden konflikteista pohjaa edelleen sisällissodan aikaisiin, käsittelemättömiin tapahtumiin, jotka nousevat pintaan nyt erityisesti resurssiperustaisina konflikteina. Resurssien vähyyteen liittyvät esimerkiksi erilaiset maakiistat, kiistat vesipaikoista tai luonnonvaroista, mutta toiset konfliktit johtuvat myös esimerkiksi kulttuuriin liittyvistä uskomuksista ja käytännöistä, jotka aiheuttavat väkivaltaisia kostonkierteitä. Ulkomaanavun mukaan yhteisötason konfliktit asettavat hauraan rauhan ja vakauden alueella vaaraan, ja lisäksi ne vähentävät ihmisten kapasiteettia. Pääasiallisena toimeenpanijana hankkeessa on Kirkon Ulkomaanapu, mutta sen toimeenpanokumppaneina toimivat Somalimaan puolella Haqsoor for Peace, Human Rights and Development ja Puntmaassa Horn of Africa Center for Peace eli HACP. Rahoitus projektiin on tullut Department of International Developmentin (DFID) ja Somalia Stability Fundin (SSF)²⁶ kautta. (Kirkon Ulkomaanavun nettisivut, "Somali Peoples Peace Initiative"; Dokumentti1.)

²⁵ Alun perin projektin oli suunniteltu kestävän tammikuuhun 2015, mutta projektin aikana tehdyt säästöt mahdollistivat sen jatkamisen maaliskuuhun. Tämän ansiosta projektin loppuun sisällytettiin joitakin uusia aktiviteetteja, joita ei kuitenkaan mainita projektin vuosineljännesraporteissa eikä projektisuunnitelmissa. Lisätyt aktiviteetit oli kohdennettu erityisesti naisten ja lasten osallistamiseen. (Loppuraportti).

²⁶ Department of International Development eli DFID on Yhdistyneiden Kuningaskuntien alainen osasto, jonka kautta apua ohjataan ulkomaille. Se rahoittaa myös Somalia Stability Fundia (SSF), jonka kautta varat SPPI-projektiin on ohjattu. SSF:n kautta rauhan ja vakauden tukemista Somaliassa rahoittavat myös muun muassa Tanska, Alankomaat ja Norja. (Kirkon Ulkomaanavun nettisivut, "International donors".)

Koska Ulkomaanavun toimintaa ohjaavana periaatteena on oikeusperustaisuus, Ulkomaanapu pyrkii toiminnassaan fasilitoimaan dialogia ja luomaan vastuullisuutta eri toimijoiden välillä samalla rakentaen paikallisten kumppanien kapasiteetteja. Kapasiteettien rakentaminen tapahtuu kolmella painotusalueella, jotka ovat oikeus rauhaan, oikeus koulutukseen ja oikeus toimeentuloon. (Dokumentti1.) SPPI-projektin tarkoituksena on lisätä rauhaa ja vakautta Somalimaan ja Puntmaan alueilla, mikä tapahtuu nimenomaan pitkällä tähtäimellä paikallisten kapasiteetteja vahvistamalla. Ulkomaanavun mukaan tähän päätavoitteeseen pyritään projektissa kolmella tavalla. Ensinnäkin tarkoituksena on lisätä ja vahvistaa yhteisöjohtajien (perinteiset ja uskonnolliset johtajat) kapasiteettia kontekstisensitiivisessä konfliktinratkaisussa. Toiseksi pyritään siihen, että yhteisöjen johtajat käyttäisivät jatkossa projektin aikana oppimiaan konfliktinratkaisutaitoja yhteistyössä paikallisten hallintorakenteiden (poliisi, tuomioistuin, muut viranomaistahot) kanssa. Kolmanneksi tarkoituksena on, että projektin päättymisen jälkeen perinteiset ja uskonnolliset johtajat fasilitoivat konflikteja niin, että kohdealueiden aktiiviset konfliktit ratkaistaisiin tai ennaltaehkäistäisiin ennen kuin ne eskaloituvat väkivaltaisiksi. (Kirkon Ulkomaanapu "Somali Peoples Peace Initiative".) Tarkoituksena on siis vähentää aktiivisten konfliktien määrää Mudugin sekä Soolin ja Sanaagin alueilla kestävästi ja pitkäaikaisesti tukemalla alueiden paikallishallintoa konfliktinratkaisussa, eli mahdollistamalla paikallisten yhteisöjen kyvyn ja kapasiteetin ennaltaehkäistä tai ratkaista neuvottelemalla tai välitysmenetelmällä omat konfliktinsa. Hankkeen raportoinnissa tavoitteeseen pääsemistä mitataan pääasiallisesti aikaansaaduilla rauhansopimuksilla.

Projektin aktiviteetteihin kuuluu esimerkiksi kohderyhmien koulutusta, keskustelutilaisuuksien järjestämistä eri ryhmien (kuten perinteiset ja uskonnolliset johtajat, naiset, nuoret, viranomaiset) välillä, alueellisten rauhankomiteoiden perustamista ja ylläpitämistä sekä alueellisen yhteistyön vahvistamista ja konfliktinratkaisua. Esimerkiksi yhteisöjen johtajien konteksti- ja konfliktisensitiivisiä rauhanvälitystaitoja vahvistetaan nimenomaan koulutuksen kautta. Alueelliset rauhankomiteat puolestaan osallistuvat alueellisesti konfliktienratkaisuun muiden sidosryhmien kanssa. Suurimpana osana projektissa on kohdealueiden konfliktien ennaltaehkäisy ja jo olemassa olevien ratkaiseminen fasilitoimalla yhteisöjen johtajia ja alueellisia rauhankomiteita. (Dokumentti1.) Varsinaiset konfliktinratkaisu- ja sovinnontekoprosessit tapahtuvat käytännössä kahdeksan askeleen kautta: 1. konfliktien valinta, 2. konfliktien arviointi, 3. valmistautuminen, 4. tapaamiset päätöksentekijöiden kanssa, 5. tien raivaaminen tilaisuutta varten 6. varsinainen konfliktinratkaisuvaihe 7. sovinnonteko sekä 8. juurisyihin puuttuminen (Dokumentti2). Kaikilla eri

toiminnoilla (kuten koulutus, dialogit, konfliktinratkaisu) on kuitenkin sama tavoite, eli kestävän rauhan rakentaminen alueelle.

Nissisen (2014) mukaan Ulkomaanavun Somalian rauhantyön yhtenä lähtökohtana on tarjota ylemmän tason johtajille esimerkkejä siitä, miten paikallistason konflikteja ratkaistaan ja järjestelmää rakennetaan alhaalta ylöspäin. Uskonnollisia ja perinteisiä johtajia pyydetään tyypillisesti osallistumaan rauhanprosesseihin, koska he voivat määritellä osapuolten vastuualueita ja sitä, mitä osapuolilta vaaditaan sekä ottaa vastuuta sopimuksen täytäntöönpanon valvomisesta. Rauhanprosesseissa voidaan vedota yhtä hyvin tilanteesta riippuen perinteiseen lakiin, sharia-lakiin tai länsimaiseen oikeuteen. Perinteinen ja sharia-laki korostavat erityisesti yhteisöjä ja yksilöitä osana näitä yhteisöjä, mikä ylipäättään kuvastaa klaanien rakennetta ja ajatusta yhden klaanin jäsenen rikkomuksesta koko klaanin rikkomuksena. (Nissinen 2014, 99–100.) Hartto et. al. (2015) tekemän raportin mukaan Ulkomaanapu pyrkii kohdistamaan rauhantyötään laajasti erilaisille ryhmille ja toimimaan usealla tasolla samanaikaisesti. Mukana on toimijoita esimerkiksi niin kansalaisyhteiskunnan kuin paikallishallinnonkin parista ja samalla tehdään yhteistyötä valtiotason toimijoiden kanssa. (Hartto et. al. 2015, 6.) Ulkomaanapu on pyrkinyt tukemaan alueilla sellaisten tarpeellisten instituutioiden rakentamista ja vahvistamista, jotka takaisivat, että konflikteihin pystyttäisiin tulevaisuudessa puuttumaan paikallisin voimin (Hartto et al. 2015, 11–12). Somaliassa naisten asema vaihtelee klaanien mukaan, mutta konfliktien jatkuminen ja ääriliikkeiden kasvanut valta yleisesti on kuitenkin vaikuttanut naisten asemaan negatiivisesti. Nissisen mukaan Ulkomaanapu näkee naisten aseman sinänsä ainutlaatuiseksi, että klaanienvälisten avioliittojen solmimisen myötä nainen tulee osaksi uutta klaania ja siten hänen ajatuksensa klaanirakenteista ja -rajoista ovat monesti joustavampia kuin miehillä. (Nissinen 2014, 102.) Naiset ovat kuitenkin vähemmistössä esimerkiksi uskonnollisten ja perinteisten johtajien joukossa. Johtoasemassa olevia naisia yritetään kuitenkin Ulkomaanavun mukaan osallistaa rauhanvälitykseen mahdollisimman paljon, ja uskonnollisia ja perinteisiä johtajia taas tuetaan pohtimaan sukupuolten välistä tasa-arvoa. (Rytönen 2014, 105–106.).

Liesisen (2014, 182) mukaan Ulkomaanavun projektit ovat nimenomaan luonteeltaan transformatiivisia, mihin jo aiemmin teoriaosuudessa todettiin olennaisesti liittyvän paikallisten ja paikallisen kanssa työskentely. Paikallisia pidetään Ulkomaanavun Somalian rauhantyön kannalta keskiössä ja sen perustana. Kaikki työ pyritään tekemään paikallisten tai paikallisten yhteistyökumppaneiden

kanssa tai heidän kauttaan, ja konfliktit, joihin keskitytään, ovat nimenomaan paikallistason konflikteja. (Hartto et. al. 2015, 6.) Järjestöjen paikallisuus nähdäänkin nimenomaan etuna ja resurssina. Ulkomaanavun siirtyessä paikallistasolta ylemmille tasoille Somalian valtionrakennusprosesseihin, Ulkomaanavun kumppanuusjärjestöt HACP ja Haqsoor jäävät vastuuseen Mudugin, Sanaagin ja Soolin alueilla aikaansaaduista tuloksista ja niiden jatkuvuudesta (Hartto et al. 2015, 37).

Perinteisesti Somaliassa konflikteja on selvitetty kolmannen osapuolen avulla, ja Ulkomaanapu on hyväksikäyttänyt tätä tapaa omassa työssään. Mikäli neuvottelut epäonnistuvat tai osapuolet kieltäytyvät neuvottelemasta, uskonnolliset johtajat voivat käyttää auktoriteettiaan ja muistuttaa osapuolia näiden moraalista ja uskonnollisesta velvoitteesta selvittää kiista. (Lepistö 2013, 10.) Yhteisöjen sisältä tulevilla kolmansilla osapuolilla on nimenomaan asemansa puolesta edellytyksiä edistää konfliktinratkaisua. SPPI-projektissa Ulkomaanapu onkin erityisesti korostanut uskonnollisten ja perinteisten johtajien roolia rauhanvälittäjinä yhteisöjen sisäisissä konflikteissa. Ulkomaanapu näkee näiden johtajien eduiksi heidän yhteytensä niin yhteisöihin ylipäätään kuin myös konfliktin osapuoliin. Johtajat ovat yleensä arvostettuja ja jo ennestään moraalisia auktoriteetteja, joilla muutenkin nähdään olevan tietynlainen vastuu yhteisöistä, ja usein he ovat perillä konfliktitilanteesta. Lisäksi heillä on tavallisesti jo valmiiksi laajat verkostot niin kansallisella kuin jopa kansainväliselläkin tasolla, joita voidaan hyödyntää rauhanprosesseissa. Ulkomaanavun mukaan uskonnollisilla ja perinteisillä johtajilla on siis todellinen valta sekä mahdollisuus vaikuttaa konfliktien rauhanomaiseen ratkaisemiseen, minkä perusteella heidät nähdään positiivisena resurssina rauhanprosesseissa. (Rytönen 2014, 103–104.)

5. PAIKALLISEN OMISTAJUUDEN ILMENTYMÄT SPPI-PROJEKTISSA

Analyysi rakentuu hyvin teorialähtöisesti eli pitkälti peilaamalla aineistoa aiemmin teoriaosuudessa esitettyyn ilmiöön ja sen ominaisuuksiin. Analyysin tarkoituksena on selvittää, toteutuvatko jo aiemmin mainitut hypoteesit:

H1: Paikalliset osallistuvat SPPI- projektin jokaiseen vaiheeseen eli paikallinen omistajuus toteutuu jo projektin suunnitteluvaiheessa mutta myös hallinnoinnissa, toimeenpanovaiheessa ja sen jälkeen. Täten H1a: paikallisilla on useita erilaisia rooleja SPPI-projektin aikana ja H1b: paikallinen omistajuus on Kirkon Ulkomaanavulle SPPI-projektissa sekä keino että määränpää.

H2: Paikallinen nähdään höydyllisenä resurssina, ja paikallisia ja perinteisiä lähestymistapoja ja mekanismeja hyödynnetään projektissa mahdollisimman laajasti sekä H2a: paikallisten ja perinteisten lähestymistapojen negatiivisia puolia pyritään vähentämään ja hallitsemaan yhdistämällä niitä ulkopuolelta tuotaviin lähestymistapoihin.

Analyysissa keskitytään siis erityisesti paikalliseen omistajuuteen ja ilmiön osatekijöihin, kuten paikallisiin ja paikalliseen resursseina, mihin liittyvät paikallisten ja perinteisten lähestymistapojen hyödyntäminen sekä niiden yhdistäminen ulkopuolelta tuotuun, moderniin rauhanrakennukseen. Jo aiemmin esitetty varsinainen tutkimuskysymys on, miten paikallinen omistajuus toteutuu Kirkon Ulkomaanavun ruohonjuuritason rauhantyössä Pohjois-Somaliassa. Samalla pyritään tätä täydentäen tarkastelemaan paikallisen ja paikallisten roolia ylipäättään ruohonjuuritason rauhanprosesseissa, sekä niitä haasteita, joita jo olemassa olevan paikallisen ja perinteisen ja ulkopuolelta tulevan, yleensä akateemisen ja länsimaisen rauhanrakennuksen yhdistämiseen liittyy.

Analyysi aloitetaan tarkastelemalla sitä, miten paikallinen omistajuus näyttää määrittävän SPPI-projektissa ja miten se käytännössä toteutuu. Kuten teoriaosuudessa tuodaan esille, paikallisen omistajuuden kannalta on merkittävää, ketä paikalliset käytännössä ovat, kuka heidät valitsee ja kuka jätetään ulkopuolelle. Analyysissa tarkastellaankin tätä mukaillen, kuka määrittää Kirkon Ulkomaanavun SPPI-projektissa paikalliseksi ja ketkä ovat mukana projektissa sekä minkälaisia rooleja heillä on esimerkiksi projektin suunnittelussa, toimeenpanemisessa ja arvioinnissa. Samalla tunnistetaan ongelmia, joita projektissa ilmenee paikallisen omistajuuden ja paikallisten määrittelyihin liittyen. Näistä esille nostetaan erityisesti projektin resursseihin ja niiden jakamiseen liittyvät

rajoitteet, jotka vaikuttavat esimerkiksi siihen, ketä projektiin osallistetaan. Toisena ongelmallisuutena nähdään sukupuoli eli naisten asema projektissa.

Analyysin toisessa alaluvussa taas tarkastellaan enemmän perinteisiä ja paikallisia rauhanrakentamiseen ja konfliktinratkaisuun liittyviä käytäntöjä ja rakenteita sekä paikallisten kapasiteetteja. Tähän liitetään projektissa keskeisessä osassa oleva kapasiteetinrakennus ja siihen liittyvä problematiikka, sekä ylipäättään se, miten Ulkomaanapu hyödyntää jo olemassa olevaa paikallista ja perinteistä, ja mitä ongelmia tai etuja niiden käyttöön liittyy. Teoriaosuudessa tuotiin lisäksi esille perinteisen ja paikallisen yhdistämistä ulkopuolelta tuotuun rauhanrakennukseen, mitä pyritään niin ikään tarkastelemaan analyysissa. Vastausta etsitään myös siis siihen, miten SPPI-projektissa pyritään yhdistämään perinteinen ja paikallinen Ulkomaanavun mukanaan tuomaan länsimaiseen, akateemiseen rauhanrakennukseen ja konfliktinratkaisuun.

5.1. Paikallinen omistajuus SPPI-projektissa

SPPI-projektista käy selvästi ilmi, ketkä ovat ne paikalliset, joiden kanssa Kirkon Ulkomaanapu on valinnut työskennellä. Projektin pääasiallisiksi hyödynsääjiksi ja projektin omistajiksi Ulkomaanapu on valinnut perinteiset ja uskonnolliset johtajat (Dokumentti1; 2. vuosineljännesraportti), kuten klaanien vanhimmat ja uskonnollisista johtajista esimerkiksi imaamit. Perinteisten ja uskonnollisten johtajien lisäksi projektissa kohderyhminä nähdään naiset, nuoret sekä alueelliset viranomaiset (Dokumentti1; Dokumentti2). Aineistossa korostetaan kuitenkin erityisesti perinteisten ja uskonnollisten johtajien asemaa yhteisöjenvälisten ja -sisäisten konfliktien ratkaisun ja ehkäisemisen keskiössä (esim. Dokumentti4), ja heidät nähdään kaikkein legitiimeimpinä toimijoina Somaliassa yhteisöjen välisten ja sisäisten konfliktien ratkaisemisessa vahvan klaanirakenteen takia (Dokumentti1). Perinteisten ja uskonnollisten johtajien merkitystä tuodaan esille SPPI-projektissa myös korostamalla heidän rooliaan ja kokemustaan konfliktien ratkaisuprosesseissa ja muissa aktiviteeteissa, kuten rauhankomiteoiden jäseninä ja niiden aktivoitumisen merkittävinä tukijoina (5. vuosineljännesraportti; 3. vuosineljännesraportti). Ulkomaanapu onkin painottanut perinteisten ja uskonnollisten johtohahmojen roolia koko Somaliassa tehdyn rauhantyön ajan, kuten PIP-projektista käy ilmi.

Vuonna 2007 rauhantyön alkaessa järjestö teki arvioinnin, jossa tarkasteltiin nimenomaan somalia-laisten uskonnollisten johtajien roolia konfliktinratkaisussa (Dokumentti1).

Kohderyhmistä jokaista aktiviteettia varten valitaan oleellisina pidetyt ryhmien edustajat. Kaikki kohdealueiden naiset, miehet tai nuoret eivät siis pääse osallistumaan projektin aktiviteetteihin, vaikka Ulkomaanapu näkee heistä useimpien yleisesti projektin aikaansaannoksista hyötyvän. Esimerkiksi konfliktien menestyksekkään ratkaisemisen ja rauhansolmimisen eri klaanien tai alaklaanien välillä nähdään hyödyttävän suorasti jopa satoja tuhansia ihmisiä ja epäsuorasti vielä useampia²⁷ (2. vuosineljännesraportti). Naisten lisäksi projektin suunnittelussa ja toimeenpanossa on Ulkomaanavun mukaan erityisesti pyritty huomioimaan vähemmistöryhmät (vähemmistöklaanit, köyhät ja maan sisäisen pakolaiset). Ulkomaanavun mukaan vähemmistöklaanit tarvitsevat ulkopuolista tukea konfliktinsa ratkaisemiseksi, koska ne eivät pysty siihen yksin rajallisten taloudellisten resurssien ja alueellisten viranomaisten huomionpuutteen takia (3. vuosineljännesraportti). Usein toiset klaanit eivät ole myöskään halukkaita auttamaan vähemmistöklaaneja (1. vuosineljännesraportti). Vähemmistöklaanien nähdään siis olevan yhteiskunnan rakenteiden takia heikommassa asemassa muihin verrattuna. Vähemmistöklaanien edustajia osallistuu jonkin verran esimerkiksi säännöllisiin alueiden sisäisiin tapaamisiin (aktiviteetti 2.7), rauhankomiteatapaamisiin (aktiviteetti 2.5) sekä konfliktinratkaisukoulutuksiin (esim. 6. vuosineljännesraportti; 7. vuosineljännesraportti). Myös osa ratkaistuista konflikteista on vähemmistöklaanien välisiä (esim. 1., 2., 3. ja 6. vuosineljännesraportti). Aineistossa ei kuitenkaan ole suoraan mainintaa esimerkiksi siitä, että Ulkomaanapu pyrkisi vaikuttamaan vialla oleviin rakenteisiin tai muiden klaanien asenteisiin vähemmistöklaanien aseman parantamiseksi yhteiskunnassa laajemmassa mittakaavassa.

Ulkomaanapu näkee selvästi paikallisen kuitenkin myös ruohonjuuritasoa korkeammalla tasolla eli kohdealueiden hallintotasoilla. Ulkomaanapu ja sen paikalliset kumppanuusjärjestöt ovat aineiston perusteella pyrkineet luomaan, ylläpitämään ja vahvistamaan suhteita ylemmän tason kuten kohdealueiden eli Somalimaan ja Puntmaan hallitusten kanssa (mainitaan erityisesti 3.-7. vuosineljännesraporteissa). Tämän lisäksi yleisesti alueellisten ja paikallisten tason viranomaisten ja virkamiesten, kuten paikallishallinnon jäsenten, kanssa pyritään tapaamaan ja heitä konsultoimaan kaikkien pro-

²⁷ Tämä liittyy ajatukseen siitä, että klaaneissa yhden yksilön rikos katsotaan aina koko klaanin rikokseksi. Tällöin onnistuneen konfliktinratkaisun jälkeen klaanit kokonaisuudessaan ovat vapaita konfliktista ja heidän välillään on rauha. Se, kuinka montaa rauhansolmiminen koskettaa, riippuu siis kunkin klaanin maantieteellisen alueen koosta. (esim. 2. vuosineljännesraportti.)

jektin aktiviteettien osalta. Tapaamisten tarkoituksena on suunnitella yhdessä aktiviteettien toimeenpanoa ja valita aktiviteetteihin osallistuvat. Projektin aikana toimintaa on siis pyritty koordinoimaan eri viranomaistahojen (keskushallinto, alueellisen ja paikallistason viranomaiset) kanssa. (3. vuosineljännesraportti.)

Kuten teorialuvussa aiemmin osoitettiin, paikallisen määrittely ja ymmärtäminen tietyllä tavalla voi näkyä projektissa käytännön tasolla. Perinteisten ja uskonnollisten johtajien roolin korostaminen sekä ruohonjuuritason yläpuolelle keskittyminen esimerkiksi kohdealueiden hallitusten sekä muiden viranomaisten kanssa työskentelyn kautta voi siis näkyä projektissa esimerkiksi priorisointien tekemisessä, intressien esiinnousussa sekä mahdollisissa ongelmissa. Perinteisten ja uskonnollisten johtajien valinta päähyödynsääjiksi ja projektin omistajiksi näkyy selvästi käytännössä esimerkiksi siinä, miten perinteisten ja uskonnollisten johtajien merkitystä korostetaan, mutta myös vaikkapa projektin tavoitteissa. Projektin tarkoituksena on ensinnäkin lisätä ja vahvistaa perinteisten ja uskonnollisten johtajien kapasiteettia kontekstisensitiivisessä konfliktinratkaisussa, toiseksi pyrkiä siihen, että yhteisöjen johtajat käyttäisivät jatkossa projektin aikana oppimiaan konfliktinratkaisutaitoja yhteistyössä paikallisten hallintorakenteiden kanssa, ja kolmanneksi tarkoituksena on, että projektin päättymisen jälkeen perinteiset ja uskonnolliset johtajat fasilitoisivat konflikteja niin, että kohdealueiden aktiiviset konfliktit ratkaistaisiin tai ennaltaehkäistäisiin ennen kuin ne eskaloituvat väkivaltaisiksi (Dokumentti1).

SPPI-projektissa näyttää myös siltä, että korkeammilla virkamiehillä on enemmän sananvaltaa ja mahdollisuuksia kommentoida projektia ja sen sisältöjä sekä valita aktiviteetteihin osallistujia. Hallintotasoille päätäntävaltaa ja mahdollisuuksia vaikuttaa lisää erityisesti se, että projektille oli sen toteuttamisen kannalta tärkeää saada Somalimaan ja Puntmaan hallitusten hyväksyntä (7.vuosineljännesraportti). Tämän lisäksi aineistosta tulee ilmi, että ministeriöiden ehdotuksia projektin toimeenpanon parantamiseksi kuunneltiin (5. vuosineljännesraportti), ja yhteistyötä hallitusten ja niiden edustajien kanssa tehtiin myös melko paljon SPPI-projektin ulkopuolella (7. vuosineljännesraportti). Aineistossa mainitaan, miten molemminpuolinen luottamus viranomaisten kanssa nähtiin tärkeänä, ja Ulkomaanavun mukaan se saavutettiin ainakin Somalimaan puolella, sillä konfliktien tai turvallisuusuhkien puhjetessa Somalimaan puolella alueelliset kuvernöörit ottivat välittömästi yhteyttä SPPI-projektin henkilökuntaan (4. vuosineljännesraportti). Molemminpuolisen luottamuksen rakentaminen vaatii ainakin jossain määrin hallitustason virkamiesten mielipiteiden ja näkemysten huomioonottamista ja kunnioittamista. Alueellisten ja paikallisten virkamiesten ja

viranomaisten kanssa työskentely varmasti liittyy siihen, että kohdealueiden alueellisia ja paikallisia viranomaisia pyrittiin tukemaan vastuunottamisessa yhteisöistään ja niiden konflikteista (5. vuosineljännesraportti; 6. vuosineljännesraportti), mutta toisaalta eri viranomaisten ja virkamiesten mukana olo on merkinnyt, että heillä on mahdollisuus vaikuttaa projektin sisältöön.

Erityisesti resurssit vaikuttavat siihen, että kaikkia potentiaalisia tai halukkaita henkilöitä ei voida välttämättä osallistaa aktiviteetteihin. Kaikkien mahdollisten 'paikallisten omistajien' kanssa ei siis voida toimia. Esimerkiksi ensimmäisessä vuosineljännesraportissa mainitaan työpaja, jonka järjestämiseen liittyviä kustannuksia kumppanijärjestö HACP onnistui vähentämään niin, että mukaan voitiin ottaa aiottua enemmän osallistujia (1. vuosineljännesraportti). Tietty määrä osallistujia valitaan kriteerein, joista Ulkomaanapu toimeenpanokumppaneineen on keskustellut etukäteen vain joidenkin tahojen (pääasiassa paikallisten ja alueellisten johtohahmojen) kanssa. Aiheesta syntyi yhtä nuorille tarkoitettua työpajaa järjestettäessä ongelma, joka liittyi paikallishallinnon sisäisiin valtasuhteisiin mutta heijasteli kiistaan siitä, kuka saa osallistua Haqsoorin kanssa työpajan osallistujien valintaan. Alueen pormestarin ja kuvernöörin kanssa oli keskusteltu ja sovittu osallistujien valintaperusteista ennen tilaisuuden järjestämistä, mutta heidän poissa ollessaan sijaistavilla henkilöillä oli eriävät mielipiteet osallistujien valitsijoista. Kiistan takia ensimmäiseen nuorille järjestetyn tapaamisen avajaistilaisuuteen tuli 45 osallistujan sijaan lähemmäs 150. Koska osallistujista ja heidän valinnastaan ei päästy yhteisymmärrykseen, peruutettiin kyseinen tapaaminen kokonaan. Myöhemmin Ulkomaanavun ja Haqsoorin tiimi onnistui vielä keskustelemaan kiistasta pormestarin ja kuvernöörin kanssa, ja Haqsoor järjesti naisille tarkoitetun tapaamisen muutaman päivän päästä ilman samankaltaisia ongelmia. (1. vuosineljännesraportti.) Esimerkistä käy hyvin ilmi, miten ulkopuolinen toimija tekee yhteistyötä aiemmin valittujen paikallisten kanssa, jolloin ulkopuolelle jää paljon paikallisia, jotka eivät jaa samoja mielipiteitä tai näkemyksiä. Heille ei kuitenkaan myöskään anneta mahdollisuutta vaikuttaa prosessiin, jolloin heillä ei näin ollen ole omistajuutta projektista.

Naisten asemaan liittyy projektissa erityisesti kulttuurillisista eroavaisuuksista johtuvia ongelmallisuuksia, jotka näkyvät projektissa esimerkiksi niin, että sen kaikista hyödynsaajista vain 19 %²⁸ on naisia, minkä myös Ulkomaanapu myöntää ongelmalliseksi loppuraportissaan. Tähän vaikuttaa esimerkiksi se, että suurin osa merkittävistä paikallisista, joiden kanssa Ulkomaanapu on valinnut

²⁸ Ulkomaanavu teettämien ulkopuolisten evaluaatioiden perusteella projekti tavoitti yhteensä 4318 ihmistä, joista 822 oli naisia (Loppuraportti).

työskennellä, on miehiä. Ensinnäkin projektin pääasialliset hyödynsaajat eli uskonnolliset ja perinteiset johtajat ovat kaikki miehiä. Toiseksi muista korkeassa asemassa olevista henkilöistä ja virkamiehistä sekä vahvoista rauhanaktivisteista ja uskonnollisista johtajista niin ikään suurin osa on miehiä. Uskonnollisiin johtajiin kuuluvista imaameista taas kaikki ovat miehiä. (esim. 3. vuosineljännesraportti; 6. vuosineljännesraportti.) Tämä vähentää selvästi joidenkin aktiviteettien naisosallistujamäärää selvästi. Ulkomaanapu toteaa lisäksi raportoinnissaan, että naisten osallistaminen ei tapahdu paikallisten aloitteesta tarpeeksi tehokkaasti. Sen sijaan yhteisöjen johtajat ja paikalliset viranomaiset ovat riippuvaisia toimeenpanevien kumppanijärjestöjen aktiivisuudesta sekä ohjeistuksista ja fasilitoinnista siinä, miten naisia voitaisiin paremmin osallistaa rauhanrakennukseen. (4. vuosineljännesraportti.)

Ulkomaanavun rauhantyöhön kuuluu kuitenkin olennaisena teemana sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen (Dokumentti4)²⁹, ja projektin hyödynsaajat on valittu Ulkomaanavun mukaan niin, että molempien sukupuolten tasainen edustaminen toteutuisi (5. vuosineljännesraportti). Sukupuoliaspektin huomiointi on Ulkomaanavun mielestä tärkeää haavoittuvaisuuden ymmärtämisessä kokonaisvaltaisesti, ja järjestön mielestä projektissa huomioidaankin naisten potentiaali konfliktien vähentämisessä, ratkaisemisessa ja estämisessä yhteisötasolla sekä pyritään tukemaan heidän kapasiteettiaan yhteisötason rauhanrakennuksessa. Erityisesti johtoasemassa olevien miesten asenteita naisten ja nuorten rooleista rauhanrakennuksessa pyritään muuttamaan Ulkomaanavun mukaan. (Dokumentti1.) Ulkomaanapu sanoo lisäksi suoraan olevansa tietoinen sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyvästä tilanteesta nimenomaan Somaliassa, jossa miehet perinteisesti dominoivat rauhanrakennusta ja konfliktinratkaisua. Järjestö huomauttaa, että klaanirakenteista johtuen naisilla olisi avioliiton kautta erityisen hyvä asema rauhaan ja konflikteihin liittyviin asioihin. (Loppuraportti.)

Teoriassa asia näyttää siis olevan Ulkomaanavulle selkeä ja näillä perusteilla Ulkomaanapu pyrkii osallistamaan naisia omien sanojensa mukaan kaikkiin projektin aktiviteetteihin. Naisten (ja nuorten) osallistamiseksi pyritään projektissa muun muassa tunnistamaan aktiivisia ja vahvoja rauhanaktivistinaisia sekä luomaan sellaista ympäristöä, joka mahdollistaisi heidän osallistumisensa projektiaktiviteetteihin (3. vuosineljännesraportti). Naisia pyritään osallistamaan myös enemmän lisäämällä omia rinnakkaistapaamisia naisille eri aktiviteetteihin. Näin esimerkiksi vaikutusvaltaisille naisil-

²⁹ Ulkomaanavun kaikkea työtä ja toimintaa ohjaavat järjestön itsensä mukaan ”ihmisoikeusperustainen lähestymistapa, sukupuolten tasa-arvoisuuden periaate, konfliktisensiitiivisyys sekä ilmastokysymysten huomioiminen” (Kirkon Ulkomaanavun nettisivut, ”Laatu ja vastuullisuus”).

le järjestetään omia työpajoja aktiviteetissa 2.3 ja konfliktinratkaisukoulutusta aktiviteetissa 1.2. Samalla naisia ja tyttöjä rohkaistaan keskinäisten verkostojen muodostamiseen ja tietoisuuden lisäämiseen omilla alueillaan naisten rooleista konfliktinratkaisussa. Ulkomaanavun mukaan näin pystytään vahvistamaan naisten kapasiteettia konfliktinratkaisumenetelmissä. (3. vuosineljännesraportti.) Projektin viimeisellä, jatkettulla vuosineljänneksellä³⁰ aktiviteetteja järjestetään nimenomaan naisille ja nuorilla, koska lisätoimet nähdään tarpeellisiksi heidän osallistamisensa tukemiseksi ja ryhmien sitoutuneisuuden vahvistamiseksi (3. vuosineljännesraportti). Aktiviteetteihin kuuluu kohdealueilla nuorille järjestetty rauhan puolesta pelattu jalkapalloturnaus, jolla halutaan parantaa nuorten asenteita rauhaa kohti ja tukea rauhankulttuuria nuorten välillä. Turnauksen aikana nuoret rauhanaktivistit järjestivät tiedotustilaisuuksia rauhasta ja keskenään konfliktissa olevista klaaneista asetettiin nuoria pelaamaan samaan joukkueeseen ja edustamaan omaa aluettaan. Toiseksi nuorille järjestetään kohdealueilla yhteensä kolme rauhaan ja nuorten rooliin siinä liittyvää keskustelemaa työpajaa. Työpajojen lopputuloksena on onnistuttu jokaiselle alueelle luomaan nuorten rauhanverkosto lisäämään tietoisuutta rauhasta nuorten keskuudessa. Näistä verkostoista nuoret nimittävät lisäksi edustajat alueellisiin rauhankomiteoihin. Kolmas lisätty aktiviteetti on Somali-maassa alueellinen naisten (yhteensä 16 naista) johtama kampanja alueen kylissä ja kaupungeissa tietoisuuden lisäämiseksi rauhasta. (Loppuraportti.) Naisia ja nuoria on kuitenkin selvästi helpointa osallistaa osallistamalla heitä toimintoihin, joilla pyritään lisäämään tietoisuutta rauhasta, kuten erilaiset kampanjat ja muut ihmisten mobilisointiin liittyvät toiminnot (esim. 7. vuosineljännesraportti), ja naiset ja nuoret jäävät usein varsinaisten konfliktinratkaisukäytännöiden (aktiviteetit 3.1–3.5) ulkopuolelle.

Lisätyistä aktiviteeteista huolimatta naisten aktiivinen edustus erityisesti konfliktinratkaisutilanteissa on melko vähäistä tai toisinaan jopa olematonta. Koulutus- ja työpajatilanteissa naisten osallistuvuus on sen sijaan huomattavasti suurempaa. (esim. 4. vuosineljännesraportti.) Projektin aikana kohdealueilla toteutettiin kohderyhmien edustajille esimerkiksi yhteensä neljä konfliktinratkaisukoulutusta (aktiviteetit 1.1–1.2). Koulutettavista kouluttajista yli puolet on miehiä (12 miestä, 7 naista), mutta heidän järjestämässään koulutustilaisuuksissa osallistujien lukumäärä on huomattavasti suurempi samoin kuin naisten osuus siitä. Esimerkiksi Soolin koulutustilaisuudessa miehiä on 48 ja naisia 40, ja Sanaagissa miehiä 44 ja naisia 45. (Loppuraportti.) Aktiviteetteihin, joissa Ulko-

³⁰ Projektia päätettiin jatkaa suunnitellusta tammikuusta vielä maaliskuuhun 2015 aiemmin syntyneiden budjettisäästöjen ansiosta.

maanapu ja sen kumppanijärjestöt ovat vähemmän mukana, näyttää ainakin joissain tapauksissa osallistuvan vähemmän naisia. Esimerkiksi aktiviteettiin 2.1 (työpaja alueellisille ja paikallisille viranomaisille) liittyen Somalimaassa sisäministeriö järjesti kolmipäiväisen tapaamisen alueellisen rauhanrakennukseen ja yhteisöjen turvallisuuteen liittyvän toimenpideohjelman luonnostelemisesta. Osallistujiin kuului muun muassa korkean tason poliiseja, rannikkoviranomaisia, eri alan virkamiehiä ja teknisiä neuvonantajia sekä kansavälisten järjestöjen edustajia, ja melkein kaikki heistä olivat miehiä (29 miestä, 1 nainen). (7. vuosineljännesraportti.) Muille kohderyhmille järjestettyjä työpajoja (aktiviteetit 2.2–2.4) on kohdealueilla yhteensä ensimmäisellä vuosineljänneksellä yhdeksän. Näihin osallistuu yhteensä 288 miestä ja 173 naista. (Loppuraportti.) Mukana tässä luvussa on myös pelkästään naisille järjestettyjä työpajoja. Rauhankomiteoihin taas Somalimaan puolella kuuluu jonkin verran naisia, mutta Puntmaan puolella kaikki jäsenet ovat miehiä (esim. 7 vuosineljännesraportti). Somalimaan puolella Sanaagissa rauhankomiteassa on 40 jäsentä, joista 33 miestä ja 7 naista, ja Soolissa puolestaan 35 jäsentä, joista 28 miestä ja 7 naista (5. vuosineljännesraportti). Puntmaan puolella naisten suhteellinen osallistuminen näyttää olevan myös yleisesti vähäisempää lähes joka aktiviteetissa verrattuna Somalimaahan. Kuitenkin esimerkiksi säännöllisissä tapaamisissa alueellisen hallinnon ja paikallisten viranomaisten roolien parantamiseksi rauhanrakennuksessa ja konfliktinratkaisussa, sekä tietoisuuden lisäämiseksi rauhankomiteoiden tärkeydestä ja sen kehittämisestä, naisten suhteellinen määrä kasvaa projektin edetessä, ja esimerkiksi viidennellä vuosineljänneksellä Puntmaan tapaamisessa on 39 miestä ja 21 naista (5. vuosineljännesraportti). Yhteensä näitä tapaamisia kohdealueilla on 20, ja niihin osallistuu arviolta yhteensä 995 miestä ja 330 naista (Loppuraportti).

Ulkomaanapu ei kuitenkaan pyri suoraan vaikuttamaan esimerkiksi rauhankomiteoiden jäsenistöihin, vaikka toisaalta raporteissa todetaankin Ulkomaanavun haluavan varmistaa, että SPPI-projektin alla perustetut rauhankomiteat olisivat aidosti toimintakykyisiä ja legitiimejä edustaen yhteiskunnan eri toimijoita tasapuolisemmin (3. vuosineljännesraportti). Käytännössä tähän ideaaliin pääsemiseksi Ulkomaanapu ei kuitenkaan vaikuta toimivan suoraan, vaan pyrkii mahdollisesti vaikuttamaan tilanteeseen jonkin verran epäsuorasti paikallisten kautta. Esimerkiksi Somalimaassa kuvernööri joko yhdessä valittujen paikallisten kanssa tai yksin nimitti komiteoiden jäsenet aiemmin tehtyjen kriteerien perusteella. Ulkomaanapu kuitenkin toteaa projektin keskivaiheilla, että jäsenten nimittämisessä tarvitaan osallistavampia ja läpinäkyvämpiä tapoja. (4. vuosineljännesraportti.) Käytännön tasolla naisten osallistumiseen pyrittiin komiteoiden perustamisen jälkeen puuttumaan pai-

kallisten itsensä kautta ainakin Somalimaassa. Siellä rauhankomiteoiden jäsenkriteereihin lisättiin, että komitean jäsenissä tulee olla niin perinteisiä klaanien vanhimpia ja uskonnollisia johtajia, eri tasojen viranomaisia ja virkamiehiä, vähemmistöryhmien edustajia, kuin myös nuoria ja naisia. (Dokumentti6; Dokumentti7.)

Projektidokumenteissa kuvataan määrällisesti eniten projektin kolmanteen tavoitteeseen (aktiivisten konfliktien ratkaiseminen ja konfliktien eskaloitumisen estäminen kohdealueilla uskonnollisten ja perinteisten johtajien fasilitoimina) erityisesti liittyviä aktiviteetteja 3.1–3.5. Näiden kuvauksien tarkastelu on erityisen mielenkiintoista, koska niissä annetaan eniten esimerkkejä paikallisten osallistumisesta konfliktinratkaisuun, ja samalla ilmi tulee paikallisten ja ulkopuolisten erilaiset, toisiinsa täydentävät roolit siinä. Paikallisiin, yhteisötason konflikteihin puuttuminen nähdään ylipäätään tärkeänä, koska Ulkomaanavun mukaan aktiiviset paikalliset konfliktit haastavat poliittista vakautta myös kansallisella tasolla ja käyttävät suuren osan jo ennestään rajallisista hallintoresursseista (Dokumentti4).

Ulkomaanavun konfliktinratkaisumetodologian mukaan Ulkomaanapu yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa valitsee selvitettävät konfliktit ja analysoi ne, jonka jälkeen aloitetaan konfliktinratkaisun fasilitointi. Kuitenkin ennen SPPI-projektin alkua Ulkomaanapu oli jo arvioinut kohdealueilla olevia aktiivisia konflikteja vierailemalla alueilla ja tapaamalla paikallisia saadakseen tietoa konflikteista. (Dokumentti3.) Alkujaan perustettujen rauhankomiteoiden on tarkoitus olla päättämässä projektin aikana ratkaistavista konflikteista, mutta ne eivät projektin alussa kuitenkaan olleet vielä toimintakykyisiä. Sen sijaan Ulkomaanapu päätti ensimmäisten konfliktien valinnasta toimeenpanokumppaneiden, paikallisten vaikutusvaltaisten henkilöiden ja uskonnollisten johtajien kanssa noudattaen Ulkomaanavun aiemmin määriteltäjä konfliktienvalintakriteereitä³¹. (1. vuosineljännesraportti.) Myöhemmin rauhankomiteat kyllä tunnistivat ja valitsivat ratkaistavia konflikteja (3. vuosineljännesraportti), mutta edelleen konfliktien valintaa ohjaa koko ajan Ulkomaanavun olemassa olevat kriteerit (Dokumentti3). Vaikka paikallisilla ei ole täydellistä valtaa siihen, mitä konflikteja projektin sisällä yritetään ratkaista ja päätöstä ohjailtiin ulkoapäin, tulee aloite ratkaistavista

³¹ Konfliktien valintaan vaikuttavat seuraavat kriteerit: konfliktien saavutettavuus (onko Ulkomaanavulla esimerkiksi mahdollisuutta ylipäätään päästä auttamaan konfliktin ratkaisemisessa), konfliktin osapuolten valmius, konfliktin kypsyys (onko aika oikea tilanteeseen puuttumiselle), konfliktin ratkaistavuus, aikataulu (kauanko Ulkomaanavulta kestää ratkaista konflikti), kuinka montaa ihmistä konflikti koskettaa, mahdollisen konfliktinratkaisun vaikutus yhteisöön, konfliktin suuruus ja maantieteellinen laajuus, historiallinen konteksti, konfliktin eskalaation taso, sekä klaanitausta (Dokumentti2).

konflikteista kuitenkin paikallisilta. Näitä ovat yleensä esimerkiksi perinteiset tai muut yhteisöjen johtajat, jotka ovat saattaneet osallistua SPPI-projektiaktiviteetteihin, alueelliset tai paikalliset viranomaiset kuten alueiden kuvernöörit tai ministeritason virkamiehet (esim. 1. vuosineljännesraportti; 2. vuosineljännesraportti; 5. vuosineljännesraportti).

Ennen konfliktinratkaisuprosessien aloittamista Ulkomaanapu varmistaa aina konfliktin osapuolten suostumuksen ja halukkuuden sitoutua prosessiin sekä laatii heidän kanssaan yhdessä toimintasuunnitelman prosessista ja tulevista konfliktinratkaisutapaamisista (1. vuosineljännesraportti). Ulkomaanavun käyttämään konfliktinratkaisuprosessiin kuuluvat ennalta määritellyt vaiheet, mutta aktiviteetit eivät välttämättä käytännössä tapahdu aina annetussa järjestyksessä, koska Ulkomaanavun konfliktinratkaisumetodologian mukaan konfliktin osapuolia pyydetään itse määrittelemään prosessi ja päättämään sen vaiheiden etenemisestä. Toisinaan konfliktin osapuolet haluavatkin käydä kaikki konfliktinratkaisuprosessin vaiheet läpi peräkkäin. (1. vuosineljännesraportti; 2. vuosineljännesraportti.) Tällaisessa tilanteessa Ulkomaanavun mukaan projektissa määriteltä tarkkaa toimintasuunnitelmaa (tai budjettia) ei välttämättä noudateta (1. vuosineljännesraportti). Koska Ulkomaanavun tehtävänä on ainoastaan tukea konfliktin osapuolia niiden omien konfliktien ratkaisussa, ei Ulkomaanapu toimi itse välittäjänä sovinnontekoprosesseissa, vaan välittäjät ovat paikallisia (Dokumentti3). Sen sijaan Ulkomaanapu kumppanijärjestöjensä kanssa tukee ja fasilitoi prosessia. Fasilitoinnin kautta konfliktinratkaisuoohjekirjan mukaan lisätään konfliktinratkaisutilanteissa osapuolten kommunikaation ja ongelmanratkaisukykyjen tehokkuutta. Osapuolet eli paikalliset itse kuitenkin hakevat mahdollisia ratkaisuita. (Dokumentti5.) Konfliktinratkaisun fasilitoinnissa saattaa lisäksi mukana olla esimerkiksi guurtin jäseniä, alueellisia viranomaisia, rauhankomiteoiden jäseniä SPPI-projektissa koulutettuja tai muita uskonnollisia ja perinteisiä johtajia (2. vuosineljännesraportti; 4. vuosineljännesraportti; 6. vuosineljännesraportti). Jokaisella vuosineljänneksellä Ulkomaanapu sekä toimeenpanokumppanit HACP ja Haqsoor fasilitoivat yleensä useamman konfliktin tuemalla sovittelutapaamisia eri tavoin. Järjestöt tukevat esimerkiksi isännöivää osapuolta tapaamisten järjestelyissä, huolehtivat osapuolten kuljetuksista tapaamisiin sekä tarvittaessa tarjoiluista ja majoituksista (esim. 1. vuosineljännesraportti). Tuki on erityisesti taloudellista ja käytännöllistä, kuten polttoainekustannuksista huolehtimista (5. vuosineljännesraportti). Lisäksi projektin kautta annetaan paikallisille teknistä tukea (4. vuosineljännesraportti).

Ulkomaanavun mukaan sovinnontekoprosessi onnistuessaan päättyy jonkinlaiseen sopimukseen tai ratkaisuun, esimerkiksi rauhansopimukseen, jota Ulkomaanavun konfliktinratkaisuprosessin kolmannessa vaiheessa toimeenpannaan. Projektin aikana tässä vaiheessa Ulkomaanapu lähinnä seuraa ja tukee sopimuksen ja sen ehtojen toimeenpanoa. (Dokumentti3.) Usein alueelliset viranomaiset ja rauhankomiteat niin ikään seuraavat rauhansopimuksen toimeenpanoa (3. vuosineljännesraportti). Tärkeänä osana prosessin viimeistelyä on lisäksi Ulkomaanavun konfliktinratkaisumetodologian mukaisesti tiedon levittäminen aikaansaadusta rauhansopimuksesta ja sen ehdoista. Sillä pyritään takaamaan, että koko yhteisö tietää konfliktin päättyneen ja tuntee rauhansopimusehdot. (1. vuosineljännesraportti.) Viimeisen vaiheen jälkeen Ulkomaanapu pitää konfliktia selvitettyä, ja jatkaa sen juurisyiden käsittelyllä, minkä tarkoituksena on varmistaa, että vastaavia konflikteja ei tulevaisuudessa syntyisi. Juurisyiden käsittely tarkoittaa, että paikallisen yhteisön eri sektoreiden toimijoiden kanssa tunnistetaan konfliktin taustalla vaikuttaneita juurisyitä, joihin sitten Ulkomaanavun mahdollisella tuella puututaan. Samalla Ulkomaanapu pyrkii paikallisten kanssa vakiinnuttamaan alueelle mekanismeja ja rakenteita, jotka valvovat, estävät ja ratkaisevat tulevia konflikteja ilman ulkopuolista apua. (Dokumentti3.) Näillä rakenteilla ja mekanismeilla voidaan tarkoittaa esimerkiksi erilaisia paikallisten perustamia komiteoita, mutta myös SPPI-projektin mukaisia rauhankomiteoita ja erilaisia työpajoja. Ulkomaanapu näkee, että aikaansaatujen rauhansopimusten pitkäaikaisen kestävyysvarmistaminen vaatii enemmän kuin mihin SPPI-projektilla pystytään (1. vuosineljännesraportti). Tämä liittyy esimerkiksi ajatukseen juurisyiden purkamisen tärkeydestä ja rauhansopimusten toimeenpanon varmistamisesta, jotka ajallisesti saattavat kestää kauemmin kuin projekti. SPPI-projektia tai Ulkomaanapua sinänsä ei voida siis pitää epäonnistuneena, mikäli projektin aikana solmitut rauhansopimukset eivät ole pitkällä aikavälillä kestäviä.

Ulkopuolisella toimijalla on selkeästi konfliktinratkaisuprosessissa paikallisia osapuolia tukeva ja fasilitoiva rooli, mitä useat teoreetikotkin aiemmin teorialuvussa korostavat. Vastuu projektin menestyksestä on näin lopulta paikallisilla. Tästä huolimatta prosessia ja kaikkea toimintaa siinä ohjaa viitekehys, joka on Ulkomaanavun konfliktinratkaisumetodologian mukainen eli ulkopuolisen ennalta määrittelevä. Tämä viitekehys näyttää joustavan jonkin verran, mikä näkyy siinä, että paikallisilla on mahdollisuus päättää esimerkiksi prosessien aikataulusta ja eri vaiheiden järjestyksestä, mutta se siitä huolimatta on selvästi olemassa. Ulkomaanavun konfliktinratkaisumetodologiaan eli konfliktinratkaisun viitekehukseen palataan vielä seuraavassa alaluvussa paikallisen ja perinteisen konfliktinratkaisun näkökulmasta.

Paikallista omistajuutta voidaan tarkastella arvioimalla paikallisen ja ulkopuolisen toimijan kumppanuutta ja sitä, miten se toteutuu prosessin eri vaiheissa. Paikallisten eli kohderyhmien ja toisaalta myös kumppanijärjestöjen, sekä ulkopuolisten roolit vaihtelevat jonkin verran projektin aikana ja eri aktiviteettien mukaan. Kuten aiemmin jo todettiin, eri aktiviteettien toimeenpanoa suunnitellaan jonkin verran alueellisen ja paikallisen tason viranomaisten ja virkamiesten kanssa. Projektin yleisiin linjauksiin liittyvään päätöksentekoon osallistetaan lisäksi paikallisia toimeenpanokumppaneita (HACP ja Haqsoor), mutta ennen projektin varsinaisten aktiviteettien aloittamista myös kohderyhmien kanssa käydään konsultaatioita, joiden perusteella projektisuunnitelmaa ja tulokulmia projektin aloittamiseksi muokataan (1. vuosineljännesraportti). Ulkomaanavulla on kuitenkin ollut jo ennen projektin aloitusta valmiina rahoittajille valmisteltu projektisuunnitelma eli aineiston Dokumentti1, jonka suunnitteluun paikalliset kohderyhmät eivät tiettävästi ole osallistuneet. Työpajojen (aktiviteetit 2.2–2.4) alussa kohderyhmiltä kerätään kuitenkin palautetta ja kommentteja esitellyistä projektisuunnitelmista, minkä tarkoituksena on lisätä yhteisöjen omistajuutta projektista ja samalla varmistaa projektin relevanttius ja hyväksyttävyys eli legitimizeetti kohderyhmiltä (1. vuosineljännesraportti). Myös säännöllisissä tapaamisissa eri sidosryhmien välillä ja konfliktinratkaisuun liittyvissä aktiviteeteissa konsultoidaan samalla etenkin paikallisia viranomaisia ja uskonnollisia tai perinteisiä johtajia eri aktiviteeteista ja niihin liittyvistä huolista (4. vuosineljännesraportti). Palautetta hyödynsaajilta eli paikallisilta kohderyhmiltä kerätään esimerkiksi ulkopuolisen (mitä ilmeisemmin paikallisen) tahon suorittamassa evaluoinnissa projektin keskivaiheessa (4. vuosineljännesraportti), sekä tekstiviestitse toimivan palautejärjestelmän kautta (7. vuosineljännesraportti). Suurimman osan osallistujista kerrotaan olleen tyytyväisiä (ks. esim. 7. vuosineljännesraportti), mutta mahdollisista näiden palautteiden perusteilla tehdyistä muutoksista ei ole mainintaa.

Paikallisilta on aineiston perusteella siis lähinnä pyydetty kommentteja ja palautetta jo olemassa oleviin projektisuunnitelmiin, eikä näin ollen ole annettu aitoja mahdollisuuksia vaihtoehtojen tarjoamiseen esimerkiksi projektin suunnitteluvaiheessa. Koska projektisuunnitelmaa ei ole huomattavasti muutettu Ulkomaanavun asiantuntijoineen suunnittelelmalta alkuperäisestä, näyttää edelleen siltä, että paikalliset kohderyhmät ovat pikemminkin suurilta osin vain myöntyneet ulkopuolisen tarjoamaan ennalta määritellyyn kehikkoon. Lisäksi projektissa paikalliset ja ulkopuoliset asettuvat sikäli epätasa-arvoiseen suhteeseen, että päätöksenteko selvästi on suurimmaksi osaksi ulkopuolisella toimijalla eli Kirkon Ulkomaanavulla. Tämä liittyy esimerkiksi siihen, että Ulkomaanapu hallitsee rahoitusta ja on ilman paikallisia kohderyhmiä etukäteen suunnitellut projektin budjetit eli

päättänyt esimerkiksi priorisoinneista sen suhteen, mihin rahaa käytetään eniten. Rahoitukseen ja projektin hallintaan sekä päätöksentekoon perustuvan valtasuhteen takia paikalliset ovatkin riippuvaisia Ulkomaanavusta.

5.2. Kapasiteetinrakennus sekä paikallinen ja perinteinen SPPI-projektissa

Olemassa olevien kapasiteettien vahvistaminen näkyy SPPI-projektin dokumenteissa eräänlaisena päätavoitteena. Projektin kautta Ulkomaanapu sanoo pyrkivänsä elvyttämään, vahvistamaan ja tehostamaan paikallisia konfliktien estämiseen ja konfliktinratkaisuun liittyviä mekanismeja sekä tukemaan paikallisia kapasiteetteja saavuttamaan kestävän rauhan yhteisötasolla (Dokumentti1). Projektissa käytetään kolmivaiheista lähestymistapaa, jolla pyritään lisäämään yhteisöjohtajien (uskonnolliset ja perinteiset johtajat, mutta myös naisjohtajat, nuorten ryhmien johtajat sekä paikalliset viranomaiset) kapasiteettia konfliktisensitiivisissä konfliktinratkaisutaidoissa, vahvistamaan paikallisten viranomaisten ja ei-valtiollisten organisaatioiden kommunikaatiota rauhanrakennuksessa, sekä tukemaan perinteisiä ja uskonnollisia johtajia rauhanvälityksessä, konfliktinratkaisussa ja konfliktien ennaltaehkäisyssä kohdealueilla. (esim. 1. ja 2. vuosineljännesraportti.) Kapasiteetinrakennus on siis projektin keskiössä ja siihen pyritään projektin kaikkien eri aktiviteettien kautta. Esimerkiksi konfliktinratkaisukoulutuksilla (aktiviteetit 1.1–1.2) pyritään parantamaan yhteisöjen kykyä eli kapasiteetteja vastata alueella nouseviin konflikteihin. (1.-7. vuosineljännesraportti.) Alueellisten ja paikallisten viranomaisten kapasiteetteja tunnistaa ja hallita konflikteja pyritään vahvistamaan koulutuksen kautta, ja heidän rooliaan rauhanrakennuksessa ja turvallisuusasioissa vahvistetaan säännöllisten keskustelutilaisuuksien kautta. Lisäksi viranomaisia rohkaistaan ja tuetaan osallistumaan rauhankomiteoiden perustamiseen ja konfliktinratkaisuun alueellaan. (3. vuosineljännesraportti.)

SPPI-projektin tarpeellisuutta on perusteltu rahoituksenantajille tarkoitetussa dokumentissa etenkin kohdealueiden ja paikallisten puutteellisilla kapasiteeteilla, mikä estää paikallisia ratkaisemasta itse omia konfliktejaan. Kohdealueiden nähdään esimerkiksi olevan kapasiteeteiltaan vajavaisia, mikä heikentää alueiden vakautta ja altistaa ne uusille väkivallan kierteille. Klaaniensisäisten ja -välisten konfliktien pysyvyys heikentää niitä koskettavien ihmisten kapasiteetteja vakiinnuttaa elinkeinojaan ja kehittää valmiuksiaan selvitä ja toipua luonnon aiheuttamista uhista. (Dokumentti1.) Ennen pro-

jektin aloittamista tehdyn arvioinnin mukaan paikalliset kapasiteetit olivat useimmilla alueilla liian heikkoja estämään tai ratkaisemaan konflikteja. Väkivallaton konfliktinratkaisu olisi mahdollista, mikäli yksilöt ja ryhmät luottaisivat hallintorakenteisiin, yhteiskuntaan ja instituutioihin konfliktien hallinnassa. Koska näitä kapasiteetteja ei ole, konfliktin osapuolet turvautuvat helpommin väkivaltaan. Heikkojen taloudellisten, teknisten ja institutionaalisten kapasiteettien takia alueen konfliktit lisäksi helposti pitkittyvät ja laajenevat. (Dokumentti4.) Etenkin perinteisten klaanien vanhimpien ja uskonnollisten johtajien nähdään tarvitsevan lisää koulutusta ja taitoja voidakseen tukea kestäväää konfliktinratkaisua ja välitystoimintaa yhdessä paikallisten viranomaisten kanssa. Ulkomaanapu on nähnyt ongelmalliseksi myös joissakin tapauksissa vahvojen paikallishallinnon rakenteiden puuttumisen, mikä on järjestön mukaan nimenomaan johtanut perinteisten vanhimpien ja uskonnollisten johtajien yrityksiin estää, hallita tai ratkaista yhteisöllisiä konflikteja. (Dokumentti1.) Lisäksi esimerkiksi naisten ja nuorten osallistuminen on yksi selvistä puutteista Ulkomaanavun mielestä, ja heitä pitäisi järjestön mukaan osallistaa prosesseissa enemmän kestäviin tuloksiin pääsemiseksi (Dokumentti1).

Joillakin alueilla paikallishallinto nähtiin alkuarvioinnin mukaan kuitenkin edelleen suhteellisen vahvaksi, jolloin paikalliset pystyivät hallitsemaan konflikteja jossain määrin. Perinteisillä rakenteilla, instituutioilla ja mekanismeilla väitetään heikentymisestään huolimatta olevan edelleen yhteisöjen luottamus, ja paikallisten yhteisöjen edustajista etenkin perinteiset ja uskonnolliset johtajat nauttivat legitimitetistä ja auktoriteetista mitä tulee konfliktien ratkaisemiseen ja välittämiseen yhteisöjen välillä. Paikallisten nähdään tarvitsevan tukea kapasiteettien vahvistamiseksi ja sellaisten tarvittavien uudistusten tekemiseksi, jotka edellyttävät perinteisen somalialaisen konservatiivisen ja patriarkaalisen yhteiskunnan haastamista. Tähän liittyy esimerkiksi Ulkomaanavun ajatus siitä, että perinteisen somalialaisen tapaoikeuden (*xeer*) lisäksi tarvitaan mekanismeja, jotka ajavat myös yksilöjen (erityisesti naisten) oikeuksia. (Dokumentti4.)

Puhumalla paikallisista ja perinteisistä rakenteista ja mekanismeista näin Ulkomaanapu perustelee, miksi SPPI-projektia tarvitaan ja toisaalta miksi paikallista ja perinteistä voidaan hyödyntää projektissa. Paikallisten kuvataan tarvitsevan ulkopuolisen eli tässä tapauksessa Kirkon Ulkomaanavun apua ja ohjausta, millä asetetaan ulkopuolinen ja paikallinen hierarkkiseen suhteeseen, jossa ulkopuolinen eli Ulkomaanapu on avuntarjoaja ja paikalliset sen vastaanottajia. Hierarkkisen suhteen

takia on olemassa vaara siitä, että ulkopuolinen toimija avuntarjoajana odottaa vastavuoroisesti paikallisten sitoutuvan kiitollisena ulkopuolisen ohjaamaan prosessiin ja sen tavoitteisiin.

Vaikka Ulkomaanavun näkemys Somalian tilanteesta näyttää olevan melko yhtenäinen aiemmin esiteltyjen teoreetikoiden näkemysten kanssa, ovat monet teoreetikot (luku 4.1) kuten Harper korostaneet SPPI-projektin kohdealueita Somalimaata ja Puntmaata vakaimpina ja rauhanomaisimpina osina Somaliaa. Niissä myös jonkinasteiset hallintorakenteet ovat olemassa ja esimerkiksi Somaliassa on tapahtunut talouskasvua, kuten Harper on todennut. Paikoitellen tilanne voi luonnollisesti vaihdella, mutta Ulkomaanavun dokumenttien kohdalla on huomattava niiden rooli perusteluina rahoituksenantajille projektin tarpeellisuudesta ja hyödyllisyydestä. Tämä saattaa vaikuttaa siihen, minkälaista kuvaa Somaliasta rakennetaan, koska sillä legitimoidaan projekti ja ulkopuolisen kansainvälisen puuttuminen maan ja yhteisöjen sisäisiin asioihin.

Olemassa olevia kapasiteetteja hyödynnetään rakentamalla ja vahvistamalla paikallisille jo tuttuja rakenteita ja instituutioita, joista esimerkkinä ovat projektissa merkittävässä asemassa olevat rauhankomiteat. Rauhankomiteoiden perustamiseen (aktiviteetti 2.5) liittyikin esimerkiksi ongelmia Somalimaassa, koska alueella oli jo ennestään useampia, eri toimijoiden eri tarkoituksia varten perustamia komiteoita (2. vuosineljännesraportti; Loppuraportti). Rauhankomiteoissa hyödynnetään myös perinteisesti kunnioitettujen henkilöiden asemaa asettamalla jäseniksi alueilla tunnettuja yhteisöjohtajia. Alueellisille rauhankomiteoille Somalimaan alueella tehtyjen toimintaohjekirjasten eli dokumenttien 6 ja 7 kautta voidaan varmistaa, että projektin loppumisenkin jälkeen komiteat toimivat halutulla tavalla eli SPPI-projektin tavoitteita mukaillen. Dokumenttien avulla komiteoiden on todennäköisesti helpompi jatkaa vastuitaan eli esimerkiksi konfliktinratkaisua ja konfliktien ehkäisyä alueilla sekä välittäjinä toimimista (Dokumentti6; Dokumentti7).

Vaikka paikalliset kumppanuusjärjestöt (HACP ja Haqsoor) eivät kuulu projektin varsinaisiin nimettyihin kohderyhmiin, myös niiden kapasiteetteja pyritään vahvistamaan projektin aikana. Molemmat järjestöt nähdään osaavina toimijoina rauhanrakennuksen alalla, ja heidät on valittu Ulkomaanavun oman kumppaninarviointiprosessin kautta. Valintaprosessissa on tarkasteltu muun muassa järjestöjen strategioita, arvoja sekä projektinhallintavalmiuksia, joihin liittyy myös taloudelliseen hallintaan liittyvät käytännöt ja toimenpiteet. (Dokumentti1.) Tästä huolimatta järjestöt eivät täytä täysin Ulkomaanavun kriteereitä kaikessa toiminnassa. Ongelmia näyttää olevan erityisesti kumppanijärjestöjen taloushallintojen tasossa (1. vuosineljännesraportti), raportoinnissa ja niiden viiväs-

tymisissä (3. vuosineljännesraportti), sekä ongelmia arkistointimenetelmien, oikeiden toimintamallien ja tehokkuuden kanssa (4. vuosineljännesraportti). Ulkomaanapu joutuukin järjestämään perehdytyksiä ja koulutuksia (esim. 1. vuosineljännesraportti; 4. vuosineljännesraportti) järjestöjen kapasiteettien vahvistamiseksi. Lisäksi erityisesti SPPI-projektin alussa näyttää olevan selvää, että Ulkomaanapu joutuu ennakoitua enemmän olemaan läsnä ja tukemaan kumppanijärjestöjä projektin toimeenpanossa ja käytännönasioissa. Lisätuen tarpeen takia myös aktiviteettien toteuttaminen ja aikataulussa pysyminen hankaloituvat. (6. vuosineljännesraportti; 2. vuosineljännesraportti.) Ulkomaanapu pyrki projektin aikana valvomaan kumppanijärjestöjen toimintaa säännöllisen toiminnan monitoroinnin ja raportoinnin kautta, kokoustamalla sekä suorittamalla arviointeja ja tekemällä suosituksia niiden perusteella (4. vuosineljännesraportti; 5. vuosineljännesraportti).

Ulkomaanapu näkee kapasiteetinrakennuksen pitkälti onnistuneen projektissa, ja projektitavoitteiden täyttyneen. Onnistumisesta yhtenä esimerkkinä kerrotaan, miten aktiviteettien 1.1–1.2 mukaisen koulutusten jälkeen osa kouluttajista osallistui aktiivisesti välitystoimintoihin alueellaan ja lisäsi yhteisön sisällä tietämystä konfliktien syistä ja ratkaisuprosesseista (Loppuraportti). Lisäksi vuosineljännesraporteissa kuvataan, miten paikallisista tulee projektin aktiviteetteihin osallistumisen jälkeen aloitteellisia, ja he kykenevät jatkamaan itsenäisesti projektissa tavoiteltuja toimintoja. Yhtenä esimerkkinä mainitaan imaamit, joista osa järjesti itsenäisesti konfliktinratkaisuprosesseja (2. vuosineljännesraportti), ja toisena alueelliset rauhankomiteat, jotka estivät niille asetetun tehtävän mukaisesti konflikteja eskaloitumasta puuttumalla niihin alkuvaiheessa ja kehottamalla osapuolia sopimaan riidat rauhanomaisesti komiteoiden mahdollisella tuella (esim. 5. vuosineljännesraportti; 7. vuosineljännesraportti; 6. vuosineljännesraportti). Alueelliset rauhankomiteat olivat SPPI-projektin rahoittamissa konfliktinratkaisuprosesseissa mukana yhteensä seitsemässä ratkaistussa konfliktissa³², mutta sen lisäksi Mudugin ja Sanaagin alueen komiteat osallistuivat yhteensä viiteen projektin ulkopuolella toteutettuun konfliktinratkaisuun (Loppuraportti). Jo projektin aikana on kuitenkin luonnollisesti tilanteita, joissa paikalliset itse aloittavat konfliktinratkaisuprosesseja. Ulkomaanapu esimerkiksi tukee tällaisen prosessin viimeistelyä projektin alussa (2. vuosineljännesraportti). Paikallisten oma toimijuus näkyy myös esimerkiksi dokumenteissa 6 ja 7, eli Soolin ja Sanaagin alueellisille rauhankomiteoille tarkoitetuissa kirjasissa, joissa on listattu projektin aikana esille tulleita ongelmia (kuten tribalismi) ja niihin ratkaisuja. Kirjaset on Ulkomaanavun mukaan koottu paikallis-

³² Projektin aikana Ulkomaanapu yhdessä paikallisten kumppanijärjestöjensä ja alueellisten sidosryhmien kanssa tunnisti ja ratkaisi yhteensä 14 aktiivista konfliktia. Loppuraportin kirjoittamishetkellä näistä 13 rauhansopimusta oli edelleen voimassa ja yksi konflikti käynnistyi uudelleen. (Loppuraportti.)

ten omien keskustelujen perusteella. (Dokumentti6; Dokumentti7.) Esitetyistä ongelmista ja ehdotetuista ratkaisuista näkyy selvästi, miten vastuu on nimenomaan paikallisilla. Projektin loppua kohden myös paikalliset kumppanijärjestöt paransivat raportointiaan niin laadullisesti kuin aikataulullisestikin (6. vuosineljännesraportti; 7. vuosineljännesraportti). Ulkomaanavun mukaan järjestöjen kapasiteeteissa on projektin lopussa kuitenkin vielä puutteita etenkin, mitä tulee projektin aktiviteettien toimeenpanoon (Loppuraportti).

Kapasiteetinrakennus liitetään selkeästi järjestön poistumisstrategiaan, jolla halutaan varmistaa, että projektin loputtua paikalliset voivat ylläpitää ja jatkaa projektissa aloitettuja aktiviteetteja ja aikaansaatuja tavoitteita. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että Ulkomaanapu pyrkii toimimaan paikallisten kumppanijärjestöjen kautta aina kun mahdollista sen sijaan, että ottaisi itse ulkopuolisena toimijana toimeenpanevan roolin. Tällä halutaan ennaltaehkäistä riippuvuuden syntymistä ulkoisesta toimijasta. Sekä paikallisten kumppanijärjestöjen että kansalaisyhteiskunnan kapasiteetinrakennus liittyvätkin kumppanijärjestöjen työn kestävyysvahvistamiseen. (Dokumentti1.) Monet projektin menetelmät niin ikään pohjaavat jo olemassa oleviin rakenteisiin ja paikallisiin aloitteisiin, minkä nähdään myös vahvistavan lopputulosten kestävyyttä ja vähentävän paikallisten riippuvuutta Ulkomaanavusta ja ulkopuolisesta rahoituksesta (1. vuosineljännesraportti). Kapasiteetinrakennus asettaa toisaalta myös paljon odotuksia paikallisille Ulkomaanavun puolelta. Koulutettujen kouluttajien ja paikallisten kohderyhmien esimerkiksi odotetaan tukevan täysin konfliktinratkaisuprosesseja kohdeyhteisöissään (3. vuosineljännesraportti). Konfliktinratkaisutaidoissa koulutettujen yhteisöjen johtajien taas odotetaan ratkaisevan oman alueen konfliktinsa väkivaltaa käyttämättä, luovan paikallisia konfliktien esto- ja ratkaisumekanismeja ja edistävän näin kestävää rauhaa ja vakautta alueella. (Dokumentti1.) Paikalliset siis vastuutetaan ulkopuolelta sitoutumaan projektin tavoitteiden toteuttamiseen ja toimimaan tulevaisuudessa eli pitkällä tähtäimellä itsenäisesti niiden hyväksi. Toisaalta odotukset näyttävät kuitenkin linkittyvän nimenomaan tavoitteeseen vastuun siirtämisestä paikalliselle, mihin projektilla pyritäänkin. Siitä, miten tulevaisuudesta ja esimerkiksi projektin tavoitteiden ylläpitämisestä kommunikoidaan suoraan paikallisten kohderyhmien kanssa, ei kuitenkaan kerrota.

Paikallisilla ja perinteisillä lähestymistavoilla rauhanrakennukseen ja konfliktinratkaisuun näyttää olevan niin ikään suhteellisen iso rooli SPPI-projektissa. Projektin menestyksen edellytykseksi Ulkomaanapu näkee paikallisten panoksen lisäksi järjestön oman kontekstuaalisen tietämyksen ja ymmärryksen nimenomaan somalialaisten konfliktien dynamiikoista (2. vuosineljännesraportti). Kulttuuria ja etenkin sen huomiointia pidetään siis selvästi tärkeänä tekijänä projektin onnistumi-

sessä. Ulkomaanapu pyrkii projektissaan lähtökohtaisesti vahvistamaan jo olemassa olevia konfliktinratkaisu- ja välitysmekanismeja sekä niihin liittyviä resursseja, mutta haluaa samalla tarjota perinteisten metodien, konseptien ja näkökulmien tilalle myös uusia tapoja konfliktien ymmärtämiseksi (Dokumentti2). Ulkomaanavun aiemmassa eli kolmivuotisessa PIP-projektissa keskityttiin niin ikään perinteisten konfliktinratkaisumekanismien elvyttämiseen. Siinä uskonnollisten ja perinteisten johtajien rauhanrakennuskapasiteetteja pyrittiin vahvistamaan luomalla yhteyksiä hallituksen viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan välille. (Dokumentti1.)

Konfliktinratkaisuun liittyvissä aktiviteeteissa (aktiviteetit 3.1–3.5) tulee parhaiten esiin, miten perinteisiä ja paikallisia lähestymistapoja hyödynnetään projektissa käytännössä. Ulkomaanapu näkee konfliktinratkaisumallinsa mukailevan pitkälti perinteistä somalialaista konfliktinratkaisutapaa (Dokumentti5), mutta haluaa tästä huolimatta käyttää konfliktinratkaisukoulutuksissa (aktiviteetit 1.1–1.2) omaa konfliktinratkaisumanuaaliaan. Manuaalissa on yhdistelty kolmea metodologiaa paikallisten konfliktien ratkaisemiseksi; Somalian perinteistä, islamilaista sekä akateemista (länsimaista) konfliktinratkaisumallia. Konflikteja ja välineitä niiden ratkaisemiseksi tarkastellaan oppaassa somalialaisessa kontekstissa, jossa perinteiset ja islamin uskoon liittyvät näkökannat ja mekanismit ovat tärkeitä konfliktien hallinnassa ja vähentämisessä. Islamilainen oikeus ja sen perinteet, sekä paikalliset, perinteiset tekniikat ja käytännöt voivat niin ikään olla hyödyllisiä. Kulttuurin huomiointi perustellaan sen vaikutuksilla siihen, miten konflikti nähdään ja miten sitä lähestytään. (Dokumentti5.) Islamin usko on yleisesti melko vahvasti läsnä SPPI-projektissa uskonnollisten johtajien roolin painotuksen kautta. Esimerkiksi imaameille järjestettiin erilaisia tapaamisia, joissa tuotiin paljon esille islaminuskon näkökulmia rauhaan ja turvallisuuteen (2. vuosineljännesraportti). Imaamien vaikutusvaltaa pystytään hyödyntämään projektissa. Imaamit osallistuvat rauhanrakennukseen ja alueellisen vakauden lisäämiseen esimerkiksi nimenomaan uskonnon kautta luennoimalla ja saarnaamalla omissa yhteisöissään aiheesta uskonnon kautta (5. vuosineljännesraportti) ja levittämällä tietoisuutta rauhasta (4. vuosineljännesraportti).

Kolmen eri metodologian yhdistämisestä huolimatta ohjekirjassa näkyy, miten islamilaisia ja paikallisia, perinteisiä konfliktinratkaisun ja rauhanrakennuksen keinoja ei nähdä riittävinä, vaan esille tuodaan nimenomaan länsimaista akateemista käsitystä konfliktinratkaisun oikeista tavoista ja oikeista tulkinnoista. Ohjekirjassa esitellään ja hyödynnetään suurelta osin akateemisia, ja usein nimenomaan länsimaisia, käsityksiä esimerkiksi konfliktin luonteesta, sovinnonteosta, positiivisesta

ja negatiivisesta rauhasta sekä rauhanvälityksestä. Vaikka joihinkin ei-länsimaisiin teoreetikoihin kin viitataan, suurin osa akateemisista lähteistä on länsimaalaisia. Monessa kohtaa akateemista (ja/tai länsimaista) käsitystä tai määritelmää tuetaan tuomalla esille aiheesta islamin uskoon ja somalialaiseen perinteeseen liittyviä akateemista ja länsimaista myötäileviä käsityksiä. (Dokumentti5.) Rahoituksenantajalle tarkoitetusta hankedokumentista käy lisäksi ilmi, että konfliktinratkaisumanuaalissa käytetyn, eri ajatusperinteitä yhdistelevän tavan tarkoituksensa on varmistaa sellaisen harmonisen ja eri näkökulmia täydentävän lähestymistavan toteutuminen, joka lieventää perinteisiä, perusihmisoikeuksia loukkaavia käytäntöjä (Dokumentti1). Tämä niin ikään osoittaa, miten paikalliset ja perinteiset lähestymistavat ja erilaiset mekanismit suhteutetaan länsimaiseen akateemiseen lähestymistapaan, jota aineistoissa ei kritisoida ollenkaan.

Somalialaisiin konfliktinratkaisutapaan näyttää kuuluvan useita tyypillisiä perinteisten ja paikallisten rauhanrakentamis- ja konfliktinratkaisutapojen käytäntöjä, mitä Ulkomaanapu myös hyödyntää projektissaan. Koska nämä käytännöt ovat kiinteä osa yhteisöjen kulttuuria, niitä käyttämällä on helpompaa legitimoida erilaisia prosesseja. Perinteisen somalialaisen tavan mukaan viimeisen vahingonteon tehnyt klaani isännöi sovinnontekotapaamista (1. vuosineljännesraportti), mitä kunnioitetaan myös SPPI-projektissa. Tapaamisaikoina hyödynnetään julkista elementtiä esimerkiksi perinteisiä tapaamisaikoina, ja kokoontua saatetaan esimerkiksi ulkona puun alla (Dokumentti2). Sovinnontekoprosesseja johtavat Ulkomaanavun ja/tai sen kumppanijärjestöjen tuella konfliktinasapuolet tai heidän välittäjensä (2. vuosineljännesraportti). Joka tapauksessa konfliktin osapuolet saavat itse valita ja hyväksyä välittäjät (Dokumentti3). Tyypillisiin perinteisiin somalialaisiin käytäntöihin liittyy myös suullinen perinne ja tarinankerronnan aspekti, mikä näkyy sovinnontekotilanteissa esimerkiksi siinä, että neuvottelut käydään kasvotusten edustajien välillä (esim. 5. vuosineljännesraportti). Lisäksi tapaamisiin saattaa liittyä yhdessä rukousta (5. vuosineljännesraportti). Varsinaiset rauhansopimukset ehtoineen tehtiin kuitenkin kirjallisina (esim. 4. vuosineljännesraportti; 6. vuosineljännesraportti), mikä todennäköisesti ehkäisi aiemmin sattuneita tilanteita, joissa suullisesti tehdyt sopimukset olivat liian epämääräisiä ja/tai sopimusehdoista ei pystytty pitämään kiinni (esim. 4.vuosineljännesraportti). Suulliseen perinteeseen liittyy myös konfliktinratkaisuprosesseista tiedottaminen esimerkiksi paikallisissa ja kansallisissa medioissa (1. vuosineljännesraportti), samoin kuin aikaansaaduista rauhansopimuksista (3. vuosineljännesraportti). Median lisäksi sovinnon tehneiden klaanien johtohahmot kiertävät lähialueita tiedottaen ihmisiä aikaansaadusta rauhansopimuksesta ja sen ehdoista (esim. 1. vuosineljännesraportti).

Perinteisesti konfliktinratkaisuun liittyvät neuvottelu- tai välitystapaamiset Somaliassa tapahtuvat osapuolia edustavien klaanien vanhempien välillä (1. vuosineljännesraportti). Perinteisiin käytäntöihin liittyen SPPI-projektissa hyödynnetäänkin kunnioitettujen yhteisöjen hahmojen auktoriteettia, ja hyödynnetään esimerkiksi klaanien vanhimpia välittäjinä. Tämän nähdään lisäävän prosessien legitimitettä ja hyväksyttävyyttä, mikä puolestaan vahvistaa aikaansaattujen rauhansopimusten kestävyttä. Paikallisten välittäjien etujen lisäksi heidän haitoistaan tai syntyneistä ongelmista ei kuitenkaan puhuta aineistossa suoraan ollenkaan. Osa mahdollisista ongelmista, kuten henkilökoh-
taisiin ominaisuuksiin ja turvallisuuteen liittyvät ongelmat, ennaltaehkäistään todennäköisesti sillä, että välittäjät eivät useimmiten ole yksin vaan välittämässä on esimerkiksi useita uskonnollisia tai muita vaikutusvaltaisia henkilöitä, eräänlaisia klaanien vanhimmista koostettuja neuvottelutiimejä, rauhankomiteoita tai jopa erillisiä välityskomiteoita kuten Somalimaassa guurtin eli Somalimaan ylähuoneen vanhimpien muodostamat komiteat (4. vuosineljännesraportti; 5. vuosineljännesraportti). Konfliktinratkaisukoulutuksen kautta Ulkomaanapu pyrkii varmistamaan välittäjien ammattitaidon, jonka puute voisi olla mahdollisesti ongelma. Lisäksi yleisesti paikallisten välittäjien ongelmana olevat resurssiongelmat häviävät ulkopuolisen rahoituksen ja Ulkomaanavun muun antaman tuen kautta.

SPPI-projektin konfliktinratkaisumetodologiaan kuuluva sovinnontekovaihe on esimerkiksi myös osa perinteistä, somalialaista tapaoikeutta kompensatiomaksuineen (Dokumentti5). Sovinnonteko ja Ulkomaanavun metodologiaan kuuluva juurisyistä keskustelu parantavat ihmisten keskinäisiä vuorovaikutussuhteita, mikä on tärkeää koska yhteisöt jatkavat samoilla alueilla elämistä ja samojen resurssien jakamista todennäköisesti jatkossakin. Paikallisia neuvotaan käyttämään perinteistä tapaoikeutta myös rauhansopimusten tekemisvaiheessa, koska se turvaa aikaansaadun rauhansopimuksen pätevyyttä (2. vuosineljännesraportti). Konfliktinratkaisun jälkeen on perinteiden mukaan olennaista, että väärintehnyt osapuoli maksaa kompensatioita (*diya* eli veriraha) uhrien läheisille tai uhrille (esim. 5. vuosineljännesraportti; 4. vuosineljännesraportti). Aiemmin tapana on ollut maksaa kompensatio klaanille, mutta Ulkomaanapu on kehottanut klaaneja selkeyttämään tapaa ja maksamaan verirahan suoraan uhrien omaisille ja uhreille (2. vuosineljännesraportti). Perinteisen tavan mukaan konfliktinratkaisun jälkeen erään uhrin perheelle luovutettiin hyvän tahdon ja rauhan eleenä myös ase, jolla uhri oli tapettu (1. vuosineljännesraportti).

Eräässä tapauksessa kompensatio piti sisällään perinteisen tavan mukaan 130 kamelia ja yhden naisen eli osapuoliklaanien välille solmittavan avioliiton. Avioliitto liittyy paikalliseen, vuosisatoja vanhaan perinteeseen, jonka kautta sovinnontehneiden klaanien välillä olevat vihollisuudet lopetetaan ja aloitetaan uusi veljeys. Kompensaation maksava osapuoli luovuttaa siis klaanistaan yhden naisen, joka saa valita toisesta klaanista joko klaanin vanhimpien hänelle valitseman aviomiehen tai päättää itse, kenet haluat naida. Naisen kaltoinkohtelu tai pakottaminen saattaisivat aloittaa Ulkomaanavun mukaan konfliktin uudestaan, joten niitä luonnollisesti vältetään. Näillä perustein Ulkomaanapu ei ole huolissaan naisten asemasta, mitä tulee kompensatioihin. (6. vuosineljännesraportti.) Vaikka naisia ei avioliittoon pakotettaisikaan ja kyseessä on perinteinen tapa, voidaan kompensatiomaksuna naisen käyttämistä yhdessä esimerkiksi kamelien ja rahan kanssa länsimaisesta, yksilökeskeisestä näkökulmasta pitää ongelmallisena, mitä Ulkomaanapukin näyttää pohtineen aineiston perusteella. Ulkomaanapu näyttää hyväksyvän tavan perinteenä, koska naisilla on jonkinlainen vapaus valita ja kaikenlainen kaltoinkohtelu tuomitaan yhteisöissä. Tästä huolimatta esimerkissä esitellyn kaltaiset kompensatiot ovatkin vähintään epäilyttäviä kansainvälisten ja länsimaisten ihmisoikeusstandardien näkökulmasta. Naiset asetetaan tässä epätasa-arvoiseen asemaan miehiin verrattuna, eikä aineistosta esimerkiksi käy ilmi, onko naisilla todellista mahdollisuutta kieltäytyä naimisiinmenosta. Ulkomaanavulta ristiriitaiseksi tavan hyväksymisen tekee erityisesti se, että järjestön projekteissa kaikkien vuosineljännesraporttien mukaan yhtenä yleisenä tavoitteena on sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen.

Perinteiseen tapaan käsitellä konflikteja näyttääkin kuuluvan ulkopuolisen toimijan näkökulmasta negatiivisia ominaisuuksia. Tyypillisistä paikallisen ja perinteisen rauhanrakentamisen haitoista esiin nousee lähestymistapojen edellä esitellyn syrjivyyden lisäksi väkivaltaisuus. Väkivaltaisiksi kostonkierteiksi yltyvät vastaiskut ja kostonkierteiden kulttuuri nähdään yhtenä alueella konflikteja synnyttävänä tekijänä. Kostonkierteet johtuvat yleensä siitä, että lakeja ei ole tai ne ovat tehottomia, ja yhteisöt kokevat sen takia välttämättömäksi oikeuden omiin käsiin ottamisen. (Dokumentti4.) Myös perinteisen tavan mukaisen verirahan maksamatta jättäminen mistä tahansa syystä (kuten kuivuus tai köyhyys) näyttää aiheuttavan usein uusia konflikteja tai vanhojen konfliktien uusiutumista (2. vuosineljännesraportti; 4. vuosineljännesraportti; Dokumentti4). Kompensatioiden maksamattomuus liittyy yleisemmin aikaansaatuun rauhansopimusten toimeenpanemisen vajavaisuuteen, mikä helposti aiheuttaa uusia konflikteja niin ikään (Dokumentti4). Rauhansopimukseen pääsemisen jälkeen onkin tärkeää, että viranomaiset ja yhteisöjen edustajat, kuten alueelliset rauhan-

komiteat ja sopimuksen tehneiden klaanien vanhimmat, seuraavat sopimuksen ehtojen täyttämistä (6. vuosineljännesraportti).

Kuten aiemmin mainittu, perinteinen klaanirakenne on Somaliassa toisaalta resurssi mutta toisaalta se myös tuottaa ongelmia. Esimerkkiongelmanä se, miten klaanin yhdenkin jäsenen rikos katsotaan koko yhteisön eli klaanin rikokseksi, mikä näkyy myös kostonkierteiden taustalla selvästi. Ulkomaanapu näkeekin, että somalialaisissa yhteisöissä vankat uskomukset ja käytännöt liittyen tribalismiin ovat yleinen uhka rauhalle ja turvallisuudelle. Useimmat syylliset haluavat esimerkiksi selvittää konfliktit perinteisen tapaoikeuden mukaan mieluummin kuin nykyaikaisten lakien ja tuomioistuinten kautta, koska siten esimerkiksi murhatapauksissa he selviävät ilman mitään rangaistusta. (5. vuosineljännesraportti; Dokumentti6; Dokumentti7.) Esimerkiksi Sanaagissa alueellisten ja paikallisten johtajien välisten ristiriitojen takia rauhankomitean perustaminen oli selkeästi vaikeampaa kuin muualla (4. vuosineljännesraportti). Syinä tähän olivat nimenomaan monimutkaiset klaanidynamiikat ja kiistat paikallisten johtajien välillä (6. vuosineljännesraportti). Klaaniperustaiset ja poliittiset kiistat voivat myös toisinaan vaikeuttaa joidenkin alueiden keskinäistä dialogia tai estää sen kokonaan alueellisten ja paikallisten viranomaisten kanssa. Tällä tarkoitetaan Pohjois-Somalian alueella olevia poliittisesti kiistanalaisia alueita, joiden hallinta vaihtelee. Joskus kiistat johtavat jopa väkivaltaisiin yhteenottoihin Puntmaan ja Somalimaan välillä. Ulkomaanapu ja sen kumppanit pyrkivät pysymään projektin toimeenpanon aikana puolueettomina näillä alueilla, ja samalla luomaan yhteyden ja luottamuksen kaikkiin asianosaisiin sekä tukemaan hyvien työskentelysuhteiden vaalimista. (3., 4., 5., 6. ja 7. vuosineljännesraportti.)

6. PÄÄTELMÄT JA LOPPUSANAT

Varsinaiseksi tutkimuskysymykseksi tälle tutkielmalle paikallisuuteen ja erityisesti paikalliseen omistajuuteen keskittyvän teoriaosion jälkeen asetetiin, miten paikallinen omistajuus toteutuu Kirkon Ulkomaanavun ruohonjuuritason rauhantyössä Pohjois-Somalaissa. Tätä täydennettiin kahdella niin ikään teoreettiseen viitekehykseen nojaavalla lisäkysymyksellä: millainen rooli paikallisilla ja paikallisella ylipäättään voi olla ruohonjuuritason rauhanprosesseissa, sekä millaisia haasteita jo olemassa olevan paikallisen ja ulkopuolelta tulevan, akateemisen ja länsimaisen rauhanrakennuksen yhdistämiseen liittyy. Näihin kysymyksiin etsittiin vastauksia tarkastelemalla Ulkomaanavun SPPI-projektiin liittyviä aineistoja, ja tutkimalla toteutuvatko teoreettisen viitekehyksen perusteella luvussa 3.1 asetetut oletukset. Ensinnäkin oletuksena oli, että paikalliset osallistuvat SPPI-projektin joihinkin vaiheeseen eli paikallinen omistajuus toteutuu jo projektin suunnitteluvaiheessa mutta lisäksi hallinnoinnissa, toimeenpanovaiheessa ja sen jälkeen. Täten voidaan olettaa myös, että paikallisilla on useita erilaisia rooleja SPPI-projektin aikana ja, että paikallinen omistajuus on Kirkon Ulkomaanavulle SPPI-projektissa sekä keino että määränpää. Toisena pääoletuksena oli, että paikallinen nähdään hyödyllisenä resurssina, ja paikallisia ja perinteisiä lähestymistapoja ja mekanismeja hyödynnetään projektissa mahdollisimman laajasti. Tämän lisäksi oletettiin, että paikallisten ja perinteisten lähestymistapojen negatiivisia puolia pyritään vähentämään ja hallitsemaan esimerkiksi yhdistämällä niitä ulkopuolelta tuotaviin lähestymistapoihin.

Analyysin perusteella voidaan tutkimuskysymykseen vastata, että huolimatta SPPI-projektissa selvästi mukana olevasta paikallisesta osallistumisesta eri tasoilla, paikallisesta ohjauksesta ja paikallisten keskeisestä asemasta aina projektisuunnitelmasta sen toteutumiseen, paikallista omistajuutta ei voida kuitenkaan nähdä prosessissa puhtaasti paikallisten itsemääräämisenä, vaan viittaavan enemmänkin paikallisten osallistumiseen, kapasiteetinrakentamiseen ja voimaannuttamiseen. Ulkomaanavulla näyttäisi SPPI-projektidokumenttien perusteella olevan aikomus ja ideologiset perusteet kallistua perinteisen, liberaalin rauhan teorian mukaisen paikallisen omistajuuden ymmärtämisen sijaan sitä kritisoivan, niin kutsutun kommunitaristisen käsityksen puoleen. Näin paikallisessa omistajuudessa paikallisilla toimijoilla ymmärretään olevan kattavampi rooli rauhanrakennusprosesseissa ja niiden eri vaiheissa. Kuitenkin käytännössä SPPI-projektin paikallinen omistajuus näytetään perinteisen, liberaalin rauhan teorian mukaisena sikäli, että sen voidaan todeta pohjautuvan

paikallisten toimijoiden sitoutumiseen ulkopuolisen ennalta määrittelemään rauhanrakennukseen visioon.

Teoreettisen viitekehyksen perusteella paikallista omistajuutta voidaan tarkastella myös keinona ja tavoitteena. Paikallinen omistajuus onkin selvästi SPPI-projektissa tavoite, sillä Ulkomaanavun poistuttua paikalle jääneiltä paikallisilta odotetaan itsenäistä kykyä jatkaa aloitettua työtä ulkopuolisen tuella perustettujen ja projektissa vahvistettujen rakenteiden ja instituutioiden kautta. Tähän tavoitteeseen myös selkeästi pyritään koko ajan kapasiteetinrakentamisen kautta, mikä on tärkeä osa Ulkomaanavun oikeusperustaisen ja konfliktin transformaatioon keskittyvän, prosessikeskeisen lähestymistavan mukaista toimintaa. Näin paikallinen omistajuus ei näytä SPPI-projektissa olevan pelkkä toimenpiteellinen ideaali tai pelkkää retoriikkaa.

Keinona paikallinen omistajuus näyttää projektidokumenttien perusteella toteutuvan kuitenkin projektissa tavoitetta heikommin. Paikallisen omistajuuden voidaan yleisesti nähdä vaihtelevan projektin aikana, kuten voidaan olettaa projektin kapasiteettien vahvistamiseen pitkällä aikavälillä tähtäävän prosessiluonteen takia, ja näin luonnollisesti alussa ulkopuolisen toimijan vastuu ja omistajuus ovat suurempia, kun taas loppua kohden paikallisten omistajuus selvästi lisääntyy rauhanprosessien edistämisen keinona kapasiteettien vahvistamisen myötä. Projektin alusta käy ilmi, että paikalliset eivät pysty täysin vapaasti toimimaan omien visioidensa mukaan tai tekemään täysin vapaasti päätöksiä toiminnastaan projektin sisällä. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten projektisuunnitelmat ja projektin budjetti ovat valmiiksi Ulkomaanavun suunnittelema ilman, että paikallisia kohderyhmiä olisi osallistettu suunnitteluvaiheeseen ja näin annettu aidosti mahdollisuuksia esittää kokonaan uusia vaihtoehtoja. Paikallisten kumppanijärjestöjen vaikutusvalta projektin sisältöön jää hieman epäselväksi, mutta vaikuttaa siltä, että heillä on sananvaltaa jonkin verran paikallisia kohderyhmiä enemmän, koska toimeenpanokumppanit ovat päässeet keskustelemaan projektin yleisistä linjauksista. Sen sijaan valituille paikallisille kohderyhmien jäsenille annetaan tilaisuuksia kommentoida aktiviteetteja ja niiden sisältöjä jälkikäteen projektin toimeenpanovaiheessa, jossa paikallisten osallisuus ylipäättään onkin selkeästi aktiivisinta. Koska projektisuunnitelmaa ei ole huomattavasti muutettu Ulkomaanavun asiantuntijoineen suunnittelemasta alkuperäisestä, näyttää siltä, että paikalliset kohderyhmät ovat pikemminkin suurilta osin vain myöntyneet ulkopuolisen tarjoamaan sisältöön. Lisäksi on huomioitava, että Ulkomaanapu hallinnoi projektissa budjetin käyttöä ja on tehnyt suunnitelman etukäteen sen perusteella, kuinka paljon rahaa mihinkin aktiviteettiin suunnataan. Budjetin

kautta joitakin asioita selvästi priorisoidaan toisten edelle. Koska Ulkomaanapu on rahoitusta ohjaava taho eli sillä on viime kädessä päätävä valta ja projektin hallinnointi, ei paikallisen ja ulkopuolisen välinen kumppanuus näyttäydy myöskään tasa-arvoisena. Paikalliset ovatkin riippuvaisia ulkopuolelta tulevasta rahoituksesta, vaikka Ulkomaanapu ei tietoisesti projektissa pyrkisikään esimerkiksi suoraan ehdollistamaan apua paikallisten kontrolloimiseksi.

Yhtenä käytännön esimerkkinä siitä, miten projektia ohjaa Ulkomaanavun aiemmin määrittelemät puitteet, on järjestön oman konfliktinratkaisuoppaan hyväksikäyttö koulutusaktiviteeteissa. Oppaan kautta paikalliset koulutettavat opetetaan noudattelemaan järjestön omaa konfliktinratkaisumetodologiaa paikallisten omien tapojen sijaan, vaikkakin niitä pyritään projektissa hyödyntämään. Kuten analyysissa kuitenkin todetaan, manuaalin perusteella voidaan tulkita, että akateemista ja pitkälti länsimaista ajatusmaailmaa konfliktinratkaisuun ja rauhantekemiseen tuodaan esille oikeana rauhanrakennuksena. Näin samalla vähintään tiedostamatta tehdään arvotuksia ulkopuolelta tulevan länsimaisen rauhantekemisen ja paikallisen, perinteisen rauhanteon tapojen välillä. Toisena esimerkkinä voidaan nähdä ratkaistavien konfliktien valinta, jota niin ikään säädellään ulkoapäin siinä mielessä, että Ulkomaanavulla on ensinnäkin jo aiemmin tehdyn arvioinnin perusteella ennakkokäsityksiä alueiden aktiivisista konflikteista. Toiseksi konfliktit valitaan Ulkomaanavun omien olemassa olevien konfliktinvalintakriteerien perusteella. Aloite eri konfliktien ratkaisuun tulee projektin aikana kuitenkin paikallisilta, mikä on olennaista rauhanprosessien hyväksyttävyyden ja legitimitetin kannalta. Tarkan konfliktien valinnan kautta voidaan toisaalta myös pyrkiä minimoimaan Ulkomaanavun toiminnan mahdollisia haittoja. Kuten teoriaosuudessa tuli ilmi, ulkopuolisten rauhanrakennusyrityksillä voi olla toisinaan negatiivisia vaikutuksia ja konfliktien lopettamisen sijaan ne voivat pahimmassa tapauksessa aloittaa uusia. Humanitaarista työtä tekevät järjestöt tyypillisesti noudattavat niin kutsuttua välttä vahinkoa eli *do no harm* -periaatetta, jonka mukaan vähimmillään järjestöjen toiminnalla pyritään olemaan tekemättä haittaa. Jäämällä sellaisten konfliktien ulkopuolelle, joiden ratkaisuprosesseihin osallistuminen nähdään esimerkiksi erittäin haastavaksi tai jopa vaaralliseksi, voidaan pyrkiä ennakoimaan riskejä ja muita toiminnan mahdollisia negatiivisia seurauksia.

SPPI-projektissa paikallisia yleisesti pidetään selvästi resursseina ja enemmän kuin pelkkinä avunvastaanottajina, mutta toiset paikalliset näyttävät olevan tärkeämpiä tai hyödyllisempiä resursseja kuin toiset. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten projektin päähyödynsaajiksi ja omistajiksi nime-

tyillä perinteisillä ja uskonnollisilla johtajilla on selvästi korostettu rooli projektissa. Vaikka näiden perinteisten ja uskonnollisten johtajien keskeinen tai jopa välttämätön rooli paikallisten konfliktien ratkaisemiseksi ja kestävän rauhan rakentamiseksi on perusteltua, puhtaasti paikallisen omistajuuden toteutumisen näkökulmasta sitä voidaan pitää ongelmallisena. Kaikilla kohderyhmien (perinteiset ja uskonnolliset johtajat, naiset, nuoret ja paikallistason viranomaiset) jäsenillä ei myöskään ole mahdollisuutta osallistua projektin kaikkiin aktiviteetteihin, vaan niihin valitaan erikseen Ulkomaanavun kriteereillä kohderyhmien edustajat. Täten ensinnäkin kohderyhmien mutta myös aktiviteettien ulkopuolelle jää luonnollisesti paljon ihmisiä ja etenkin sellaisia, joilla ei ole erityistä hyödynnettävissä olevaa arvoasemaa yhteisössään. Osan kohdealueiden väestöstä on siis päätetty hyötyvän ulkopuolisen tuesta ja rahoituksesta toisia enemmän. Perinteisten ja uskonnollisten johtajien valitseminen projektin päähyödynsaajiksi ja prosessin omistajiksi heijastelee lisäksi käytännössä projektin priorisointeihin ja intresseihin. Samoin paikallisen näkeminen alueellisella tasolla kohdealueiden hallitusten ja muiden viranomaisten ja virkamiesten osalta näkyy projektissa käytännössä esimerkiksi siinä, kenellä paikallisista on eniten sananvaltaa ja vaikutusmahdollisuuksia projektin sisältöön sekä esimerkiksi siihen, kuka projektin aktiviteetteihin osallistuu.

SPPI-projektissa resurssien rajallisuus ohjaa luonnollisesti aktiviteettien järjestämistä ja esimerkiksi sitä, kuinka monta osallistujaa eri aktiviteetteihin voi osallistua. Analyysiosiossa esitetyn esimerkin mukaan paikallisilla toimijoilla voi syntyä kiistaa siitä, ketkä saavat osallistua, kun vastuu päätöksestä jätetään heille. Esimerkin kaltaiset ongelmat ovat todennäköisesti mahdollisia erityisesti silloin, kun on epäselvää, kuka edustaa paikallisia ja kuka ei, ja tällöin ulkopuolisella toimijalla on mahdollisuus vaikuttaa ongelmien ennaltaehkäisemiseen. Yhdessä esimerkkitapauksessa asiasta oli sovittu tiettyjen olennaiseksi toimijoiksi katsottujen paikallisten kanssa, mutta kaikki paikalliset toimijat eivät olleet asiasta samaa mieltä. Mikäli ulkopuolisten ja sisäpuolisten toimijoiden näkemysistä ei neuvotella avoimesti niin, että kaikkien asianosaisten kantoja kuullaan, ovat käytännön ristiriidat mahdollisia. Esimerkkitapauksessa koko tilaisuus päätettiin Ulkomaanavun ja sen kumppanijärjestöjen päätöksestä perua, koska paikalliset eivät pysyneet Ulkomaanavun asettamissa kehyksissä, ja ongelma näyttää poistuneen vähän myöhemmin toisen työpajan yhteydessä, kun ristiriitoja ei enää ole.

Yhteisöjen epätasa-arvoisuuteen puututaan jonkin verran osallistamalla vähemmistöryhmien edustajia useimpiin aktiviteeteista, koska heidän todetaan ehdottomasti tarvitsevan ulkopuolista tukea

esimerkiksi konfliktien ratkaisemiseksi. Ulkomaanapu on selvästi tietoinen esimerkiksi rakenteellisista ongelmista, joita vähemmistöklaanien tilanteiden takana voi olla, sekä muiden klaanien asenteista vähemmistöklaneja kohtaan. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, miten muiden klaanien mainitaan olevan haluttomia vähemmistöklaanien auttamiseen, mikä kertoo selvästi hierarkiasta klaanien välillä. Vähemmistöklaanien osalta Ulkomaanapu ei näytä kuitenkaan pyrkivän vaikuttamaan laajemmin näihin ongelmiin, vaan keskittyy projektissa vähemmistöklaanien konfliktien ehkäisemiseen ja ratkaisemiseen. Järjestön konfliktinratkaisumetodologiaan kuuluu konfliktin ratkaisemisen jälkeen juurisyihin puuttuminen yhdessä konfliktin osapuolten kanssa, mutta tätä vaihetta ei kuvata projektidokumenteissa. Vähemmistöklaanien tapauksessa konfliktien juurisyinä voivat mahdollisesti olla nimenomaan rakenteellisiin epätasa-arvoisuuksiin liittyvät kysymykset ja vähemmistöklaanien yhteiskunnalliseen asemaan liittyvät ongelmat, joihin voitaisiin mahdollisesti vaikuttaa jo projektin aikanakin. Toisaalta paikallisen omistajuuden kannalta liiallinen puuttuminen voidaan nähdä ulkopuolisen toimijan osalta oikeiden toimintatapojen ja ajattelumallien ulkoapäin tyrkyttämisenä ja jo olemassa olevien valtasuhteiden vahvistamisena.

Naisten ja miesten välillä voidaan nähdä selvästi eroa projektin toimeenpanoa eli sen eri aktiviteetteja tarkasteltaessa. Naisille ja nuorille järjestetään projektin aikana useita omia aktiviteetteja, kuten erillisiä työpajoja ja konfliktinratkaisukoulutusta sekä lisäaktiviteetteja projektin lopussa. Naiset pidetään kuitenkin aktiviteeteissa monesti nimenomaan erillään miehistä. Lisäksi naisia sekä nuoria pyritään osallistamaan enemmän etenkin rauhankampanjoiden ja selvästi kevyempien aktiviteettien kautta, kun taas miehillä on selkeästi suurempi rooli nimenomaan konkreettisemmissä konfliktinratkaisutoimissa. Yhtenä poikkeuksena se, miten Somalimaassa joillakin naisilla on rauhankomiteajäsenyyden kautta potentiaalisesti mahdollisuus toimia välittäjinä komitean välittämässä konfliktissa ja näin osallistua konfliktinratkaisuun enemmän. Naisten ja nuorten vähäisempää osallistamista etenkin projektin niin sanottuun kovaan ytimeen eli suoraan konfliktinratkaisuun voi selittää se, miten projektissa on keskitytty nimenomaan miesvaltaisiin perinteisiin ja uskonnollisiin johtajiin. Tällaiset valinnat ohjaavat käytännössä projektin priorisointeja ja intressejä, mistä voi seurata, että naiset ja nuoret jäävät tahattomastikin sivuun. Se, että naisia ei osallisteta tärkeäksi nähtyihin prosesseihin samalla tavalla kuin miehiä, on kuitenkin omiaan potentiaalisesti kasvattamaan kuilua naisten ja miesten välillä. Paikallisen omistajuuden kannalta tilanne on ristiriitainen, sillä raportoinnissa tulee ilmi, miten naisten osallistaminen vaatii Ulkomaanavun ja sen kumppanijärjestöjen aloitteellisuutta ja paikallisten ohjeistamista, eikä tapahdu itsestään paikallisten toimesta. Yhtenä poik-

keuksena tähän tekee rauhankomiteoiden naisjäsenet Somalimaassa, missä naisten osallistaminen näyttää näin onnistuneen paremmin ja on tapahtunut nimenomaan paikallisten oman toimijuuden kautta. Tämä edellyttää paikallisten omaa aktiivisuutta, eikä ole siis ylhäältä päin pakotettavissa. Aineistosta käykin ilmi myös se, miten kohdealueiden paikallisten aktiivisuus määrittää, mitä projektissa loppujen lopuksi saadaan aikaan. Tilanne näyttäytyykin ongelmalliselta Ulkomaanavulle, joka toisaalta paikallista omistajuutta tukiessaan ei voi ylhäältä päin pakottaa paikallisia toimimaan omien halujensa mukaan, mutta toisaalta haluaa osallistaa mahdollisimman laajasti paikallisia. Ainoaksi vaihtoehdoksi näyttää paikallisen omistajuuden näkökulmasta jäävän tällöin paikallisten tukeminen näiden omassa toiminnassa ja päätöksenteossa.

Paikallisen omistajuuden toteutumisen lisäksi huomio oli analyysissä kuitenkin myös paikallisten omistajuuttakin ilmentävissä paikallisissa ja perinteisissä rauhanrakennuksen lähestymistavoissa, joita SPPI-projektissa selvästi pyritään hyödyntämään. Ulkomaanapu kuitenkin näkee, että paikallisten kapasiteetteja täytyy näissä suhteissa vahvistaa, ja kapasiteetinrakennus onkin vahvasti osa projektia. Se näkyy niin projektin tavoitteissa kuin myös niiden kautta eri aktiviteeteissa, jotka kaikki tavalla tai toisella pyrkivät vahvistamaan paikallisten kapasiteetteja. Tähän liittyy selvästi ajatus Ulkomaanavun poistumisstrategiasta. Aineistosta tuli esimerkiksi esille Ulkomaanavun pyrkimys vakiinnuttaa ja vahvistaa mekanismeja ja rakenteita, jotka valvovat, estävät ja ratkaisevat tulevia konflikteja ilman ulkopuolisia. Tämä kaikki luo edellytyksiä sille, että projektin loputtua paikallisilla olisi mahdollisuus jatkaa projektissa aloitettuja toimintoja ja pitää kiinni aikaansaaduista edistysaskelista. Projektin jälkeen paikalliset jäävät siis vastuuseen projektin saavutuksista ja niiden ylläpitämisestä, ja erityisesti tarkoituksena vaikuttaa olevan, että paikalliset kumppanijärjestöt jatkaisivat työtä ja ottaisivat enemmän vastuuta. Projektissa kapasiteetinrakennuksella ja – vahvistamisella pyritäänkin selvästi paikkaamaan aukkoja, joita kumppanijärjestöjen kyvyissä toimia itenäisesti nähdään. Näyttää kuitenkin siltä, että kapasiteetinrakennusta ohjaa nimenomaan ajatus siitä, minkä Ulkomaanapu näkee riittäväksi ja sopivaksi. Vaarana voi olla, että länsimaisena järjestönä Ulkomaanavun kriteereitä oikeista ja hyvistä toimintatavoista ohjaavat helposti länsimaiset käsitykset, jotka saattavat poiketa paikallisista. Kapasiteetinrakennuksen ulkoapäin tapahtuva ohjaus tuottaa niin ikään sinänsä jo dilemman paikallisen omistajuuden osalta.

Analyysistä käy ilmi, että kapasiteetinrakennus ja poistumisstrategia asettavat myös odotuksia paikallisille Ulkomaanavun puolelta. Paikallisten odotetaan pystyvän jatkamaan projektin tavoitteiden

kanssa ja ylläpitämään jo saavutettuja tuloksia, jotta ulkopuolinen voi vastuullisesti vetäytyä tilanteesta. Kyse on siis vastuun siirtämisestä. Konfliktin transformaation näkökulmasta voidaan Ulkomaanavun nähdä tarjonneen paikallisille kontekstin ja mahdollisuuden muutokselle, mutta vastuuta (eli paikallista omistajuutta) siitä siirretään koko ajan enemmän paikallisille ja esimerkiksi konfliktin osapuolille ja yhteisöille. Kun paikallisilla on täysi omistajuus projektista, voi ulkopuolinen toimija perustella sillä oman poisjäämisensä ja jäädä halutessaan helposti ulkopuolelle myös mahdollisista myöhemmistä ongelmista. Tällaisessa asetelmassa on kuitenkin vaarana, että paikalliset nähdään kiitollisina avun vastaanottajina, joilta odotetaan uskollisuutta ja sitoutumista projektin strategioihin ja päämääriin, mikä vahvistaa ulkopuolisen ja paikallisen välisiä valtasuhteita entisestään.

Paikallisen ja perinteisen hyödyntäminen kaiken kaikkiaan on Ulkomaanavulle edullista erityisesti projektin legitimoimisen kannalta ja paikallisten ja perinteisten rauhanrakentamisen lähestymistapojen helppokäyttöisyyden takia. Kuten aiemmin todettu, tällaiset käytännöt ovat niin integroitu osa yhteisöjen kulttuuria, että ne muodostavat yleisesti hyväksytyjä ja helposti ymmärrettäviä toimintatapoja. Erityisesti konfliktinratkaisussa ja sovinnontekovaiheessa hyödynnettiin paikallisia, perinteisiä käytäntöjä ja rakenteita, kuten paikallista hierarkiaa ja perinteisiä sovinnontekomekanismeja kuten verirahaa. Keskeisessä asemassa olivat luonnollisesti perinteiset ja uskonnolliset johtajat, joiden auktoriteettia ja asemaa yhteisöissä hyödynnettiin kuten somalialaisissa perinteisissä lähestymistavoissa yleensä eli esimerkiksi klaanien vanhimpien ja uskonnollisten johtajien välittäjäroolin kautta. Aineistosta tuleekin selvästi esiin, mitä etuja sisäisten eli paikallisten välittäjien käytöstä voi käytännön tasolla parhaimmillaan olla. Välittäjien mahdollisista haittapuolista (esimerkiksi teoriaosuudessa mainittu liika ennakkoasenteellisuus) ei kuitenkaan SPPI-projektin osalta suoranaisesti puhuttu. Osa ongelmista (kuten turvallisuusriskit) saatettiin ennaltaehkäistä esimerkiksi erilaisia komiteoita hyödyntämällä, mikä vähentää yksilönvastuuta selvästi. Toisaalta mahdollisista negatiivisista puolista vaikeneminen voitaisiin nähdä myös Ulkomaanavun etuna, koska sen rauhantyö yleisesti nojaa pitkälti perinteisten ja uskonnollisten johtajien roolin korostamiselle, ja kyseessä olevat aineistodokumentit ovat pitkälti raportteja rahoituksenantajille. Konkreettisia muutoksia perinteisiin konfliktinratkaisutapoihin ja rauhanprosesseihin oli selvästi kuitenkin myös, mistä esimerkkinä konfliktinratkaisumanuaalin mukana tuodut länsimaiset ja akateemiset näkökulmat konfliktiin ja rauhaan. Yhtenä esimerkkinä mainittiin lisäksi muutokset verirahaan, jonka Ulkomaanapu ehdotti maksettavan suoraan uhreille tai näiden perheille.

Ulkomaanavulla on melko paljon aiempaa kokemusta projektialueilla toimimisesta esimerkiksi PIP-projektin ja järjestön humanitaarisen työn kautta. Kokemuksen kautta järjestö on todennäköisesti oppinut paljon paikallisessa kontekstissa toimimisesta ja luonut paljon suhteita paikallisiin sekä myös rakentanut hyvää kuvaa järjestön toiminnasta. Tietämyksensä ansiosta järjestö on onnistunut todennäköisesti välttämään joitakin vaaranpaikkoja etenkin somalialaiseen kulttuuriin ja klaanirakenteeseen liittyen. Tällä kaikella hyvän perustan luomisella on epäilemättä vaikutusta siihen, miten järjestö on onnistunut SPPI-projektissaan, ja se on syytä huomioida arvioiessa Ulkomaanavun rauhantien laajentamismahdollisuuksia muille alueille.

Käytännössä vaikuttaa siltä, että projektin aikana osa perinteisistä, paikallisista tavoista ja ajatuksista hyväksytään, mutta osan tilalle kuitenkin pyritään tarjoamaan vaihtoehtoja. Jo lähtökohtaisesti projektissa pyritään paikallisen ja perinteisen hyödyntämisen lisäksi tarjoamaan uusia tapoja ja ajatusmalleja konfliktien ymmärtämiseksi ja ratkaisemiseksi. Tästä voidaan tulkita, että paikallisissa, perinteisissä konfliktinratkaisutavoissa on joitakin puutteita tai negatiivisiksi nähtyjä puolia. Esimerkiksi konfliktinratkaisuun liittyvien koulutusten (aktiviteetti 1) sisältö perustuu loppuraportin mukaan Ulkomaanavun konfliktinratkaisuohtekirjaan eikä esimerkiksi pelkästään paikallisiin tapoihin, joten on selvää, että paikalliset ja perinteiset käytännöt konfliktinratkaisuun liittyen nähtiin ainakin jossain suhteessa sopimattomiksi tai vajavaisiksi. Näin ulkopuolelta (suhteessa projektin paikallisiin omistajiin) tehdään selvästi tietoisesti tai tiedostamattomasti rajoja sen suhteen, mikä on niin sanotusti hyvää tai huonoa paikallista, ja toisaalta hyvää tai huonoa rauhanrakennusta. Siitä huolimatta on selvää, että kontekstia ja paikallisia ei nähdä pelkästään ongelmina ja ulkopuolisia vastauksena, vaan paikallisia ja heidän kulttuuriaan pidetään resursseina konfliktin transformaation periaatteiden mukaisesti. Vaikka perinteisen ja paikallisen negatiivisiksi katsottuja puolia pyrittiin projektissa ehkäisemään esimerkiksi tarjoamalla niiden tilalle tai niitä täydentämään uusia Ulkomaanavun konfliktinratkaisumetodologian mukaisia tapoja, ei kaikkiin ongelmallisuuksiin pyritty ainakaan suoraan puuttumaan. Esimerkiksi klaanirakenteisiin liittyvien ongelmien kanssa Ulkomaanapu pysytteli mieluiten puolueettomana tahona ja sivussa kiistoista. Järjestön toimintaa ohjaillee epäilemättä halu pitää yllä hyviä vuorovaikutussuhteita kaikkien potentiaalisten toimijoiden kanssa, mikä mahdollistaa sen toiminnan paikallisten rauhanprosessien parissa. Tämä voi kuitenkin tuottaa myös ongelmia, mikäli Ulkomaanapu on haluton puuttumaan paikallisten toimintaan silloinkin, kun se on räikeästi järjestön arvojen ja periaatteiden eli esimerkiksi länsimaisten ihmisoikeuskäsitysten kanssa ristiriidassa.

Yksi isoimmista ongelmista Ulkomaanavun ja rauhanrakennuksen näkökulmasta lienee klanirakenteidenkin huonoihin puoliin liittyvä väkivaltaisuus. On kuitenkin huomioitava, että väkivaltaisuus ei ole luonnollisesti mikään nimenomaan paikallisille ja paikalliselle konfliktinratkaisulle tyyppinen ominaisuus, vaan rauhanomaista konfliktinratkaisua esimerkiksi perinteisten klaanien vanhimpien välittämänä on selkeästi tapahtunut ennen Ulkomaanavun projektejakin. Tästä huolimatta väkivaltaisuus nähtiin selvästi ongelmana, jonka takia klaaneille pyrittiin tarjoamaan vaihtoehtoisia tapoja konfliktien ratkaisemiseksi. Väkivaltaisia kostonkierteitä pyrittiin niin ikään ehkäisemään esimerkiksi kirjallisten rauhansopimusten tekemisellä, mikä ehkäisee epäselvyyksien ja sitä kautta kiistojen syntymistä myöhemmin toimeenpanovaiheessa, ja rauhansopimusten ehdoista tiedottamisen kautta sekä varmistamalla, että joku taho valvoo ehtojen toimeenpanemisen toteutumista.

Toisena ongelmana voidaan nähdä yhteiskunnan patriarkaalisuuteen ja perinteisten käytäntöjen syrjivyyteen liittyvät ongelmat naisten osallistamisessa. Miehet ovat selvästi naisia merkittävämmässä osassa myös SPPI-projektissa, koska yhteisöjohtajista sekä paikallisista ja alueellisista viranomaisista ja virkamiehistä suurin osa näyttää raporttien perusteella olevan miehiä. Niin projektin tavoitteissa ja lähtökohdissa kuin sen aktiviteeteissa uskonnolliset ja perinteiset toimijat asetetaan projektin keskiöön, mikä on niin ikään helposti ristiriidassa naisten ja nuorten oikeuksien kunnioittamisessa, kun on kyse Somalian kaltaisesta perinteisesti patriarkaalisesta ja hierarkkisesta yhteiskunnasta. Naisiin ja heidän osallistumiseensa liittyvät ongelmat voidaankin nähdä esimerkkinä ristiriidoista, joita mahdollisesti syntyy, kun paikallisia ja perinteisiä lähestymistapoja halutaan hyödyntää rauhanrakennuksessa. Asettamalla paikalliset ja perinteiset lähestymistavat rauhanrakentamisen keskiöön voidaan päätyä lopputuloksiin, joita ulkopuolinen toimija ei omasta näkökulmastaan haluaisi tai jotka voivat olla jopa ulkopuolisen toimijan arvomaailman vastaisia.

Tiivistäen voidaankin todeta, että osa asetetuista hypoteeseista ei kyseessä olevan aineistoanalyysin perusteella vahvistuneen täysin. Ensinnäkin ensimmäinen hypoteesi (H1) eli se, että paikalliset osallistuvat SPPI-projektin jokaiseen vaiheeseen eli paikallinen omistajuus toteutuu jo projektin suunnitteluvaiheessa mutta lisäksi hallinnoinnissa, toimeenpanovaiheessa ja sen jälkeen, ei näytä täysin toteutuvan. Koska ulkopuolisen toimijan voidaan nähdä hallitsevan projektia viime kädessä, voidaan siinä niin ikään hahmottaa ulkopuolisen valta-asema paikalliseen. Paikallisten aktiivisuus korostuu projektin aikana toimeenpanovaiheessa ja luonnollisesti sen jälkeen, kun vastuu projektin tavoitteiden ylläpitämisestä ja toteuttamisesta tulevaisuudessa jää kokonaan paikallisille. Projektin

aikana ja sen suunnittelussa hallinnoinnin päävastuu on kuitenkin ulkopuolisella toimijalla, samoin kuin vastuu projektisuunnitelmasta ja budjetista. Sen sijaan paikallisilla on selvästi useita erilaisia rooleja SPPI-projektin aikana (H1a). Paikallisia hyödynnetään esimerkiksi paikallisten kumppanijärjestöjen kautta, erityisesti perinteisten ja uskonnollisten johtajien kautta välittäjinä, kohderyhmään kuuluvia kouluttajina ja rauhankomiteajäsenenä sekä esimerkiksi asiantuntijoina. Sukupuolten ja eri ikäryhmien välillä kuitenkin on selviä eroja siinä, kuinka paljon ja minkälaiseen toimintaan eri yksilöt tai ryhmät pääsevät osallistumaan, mutta siihen näyttää vaikuttavan erityisesti Somalian yhteiskunnallinen rakenne, johon Ulkomaanavun ei voida olettaa pystyvän vaikuttamaan luonnollisestikaan suoraan kovin paljon. Lisäksi oletettiin, että paikallinen omistajuus on Kirkon Ulkomaanavulle SPPI-projektissa sekä keino että määränpää (H1b). Analyysin jälkeen voidaan kuitenkin todeta, että paikallinen omistajuus näyttää olevan paljon enemmän tavoite kuin keino sellaisena kuin se teoriaosuudessa määriteltiin. Toisena pääoletuksena (H2) oli, että paikallinen nähdään höydyllisenä resurssina, ja paikallisia ja perinteisiä lähestymistapoja ja mekanismeja hyödynnetään projektissa mahdollisimman laajasti, mikä näyttää vahvistuneen analyysin perusteella. Tämän lisäksi oletettiin (H2a), että paikallisten ja perinteisten lähestymistapojen negatiivisia puolia pyritään vähentämään ja hallitsemaan esimerkiksi yhdistämällä niitä ulkopuolelta tuotaviin lähestymistapoihin, minkä niin ikään voidaan nähdä pitävän paikkaansa.

Kuten aiemmin teoriaosuudessa Reich (2006) ja Richmond (2012b) kommentoivat, täydelliseen paikallisen omistajuuden toteutumiseen vaadittaisiin ulkopuolisen ja paikallisen välisten valtasuhteiden kääntymistä toisinpäin niin, että paikallisilla olisi suurempi päätäntävalta ja kontrolli prosesseista koko ajan. Tämän ei nähdä olevan välttämättä kuitenkaan käytännössä mahdollista, minkä takia esimerkiksi Reich kritisoikin paikallisen omistajuuden käsitteen käyttöä. Kaiken kaikkiaan paikallisen omistajuuden sijaan SPPI-projektia voisikin paremmin kuvata esimerkiksi Reichin ehdottomalla käsitteellä paikallistaminen, jossa ulkopuoliset toimijat tähtäävät paikalliseen omistajuuteen ja riippumattomuuteen projektissa pitkällä aikavälillä. Tässä esitelty tapausesimerkki osoittaa, että paikallinen omistajuus on käytännössä monimutkaisempi ja ongelmallisempi käsite kuin miltä se teoriassa tai periaatteen tasolta jopa itsestäänselvyyden kaltaisena käsitteenä saattaa vaikuttaa. Vaikka teoriatasolla paikallisen omistajuuden edut voidaan selvästi osoittaa, ei ruohonjuuritason rauhanrakennusprosessien pitkäaikaisen menestyksen ja tehokkuuden kannalta paikallisen omistajuuden kokonaisvaltainen toteutuminen ole välttämättömyys tai niiden itsetarkoitus. Mikäli esimerkiksi SPPI-projektissa olisi yritetty toteuttaa paikallista omistajuutta täydellisesti, olisi se

saattanut vaarantaa projektin tavoitteiden toteutumisen. Käytännössä jonkinlainen paikallisen omistajuuden ja paikallistamisen hybridimuoto saattaisi olla toimivampi ratkaisu. Joka tapauksessa olennaista on, että toimija itse tiedostaa käyttämäänsä käsitteeseen liittyvät mahdolliset haasteet.

Tässä tutkielmassa on pyritty yhdistämään paikallinen omistajuus ja siihen liittyvä problematiikka ruohonjuuritason rauhanrakennukseen ja melko tuoreeseen tutkimuskohteeseen eli paikallisten, yhteisöllisten konfliktien ratkaisemiseen. Tämän takia tutkimuskohteeksi on valittu Kirkon Ulkomaanavun ruohonjuuritason rauhanrakennustyö Pohjois-Somaliassa. Tässä analyysia ja tutkielmaa yleisesti rajoittavana tekijänä on kuitenkin huomioitava käsillä olevan aineiston luonne ja sen rajallisuus. Aineisto koostuu pitkälti rahoituksenantajille kohdistuneista materiaaleista, mikä vaikuttaa luonnollisesti niiden sisältöön ja siihen, mikä on rahoituksen saannin kannalta koettu merkittäväksi informaatioksi. Kaikki tehdyt päätelmät on koottu tästä rajallisesta aineistosta, mikä vaikuttaa niiden yleistettävyyteen. Myös tutkimuskysymys on täytynyt mitoittaa saatavilla olevaan aineistoon, ja hedelmällisimmäksi on nähty teoreettisen viitekehyksen tarjoaman linssin kautta yhden tapauksen mahdollisimman syvällinen tarkastelu, minkä takia esimerkiksi tilastollisten yleistysten tekeminen ei ole mahdollista. Tarkoituksena onkin enemmän ollut osoittaa, minkälaisia paikallisen omistajuuden haasteita ja onnistumisia juuri Ulkomaanavun Somalian rauhantyön kontekstissa on mahdollista nähdä, ja näin laajentaa ymmärrystä paikallislähtöisen rauhanrakennuksen teorioista ja paikallisen omistajuuden problematiikasta sekä käsitteen hyödyllisyydestä käytännössä. Tutkielma on siis toisaalta tuottanut lisää ymmärrystä paikallisesta rauhanrakennuksesta ja paikallisen omistajuuden problematiikasta, mutta myös luonut siltaa teorian ja käytännön välille.

LÄHTEET

PRIMÄÄRIKÄÄNNÄKSI

Kirkon Ulkomaanavun projektidokumentit (SPPI)

1. vuosineljännesraportti 1.2.2013–30.06.2013, sisäinen dokumentti rahoituksenantajalle 25.7.2013.
2. vuosineljännesraportti 1.7.2013–30.09.2013, sisäinen dokumentti rahoituksenantajalle 25.10.2013.
3. vuosineljännesraportti 1.10.2013–31.12.2013, sisäinen dokumentti rahoituksenantajalle 25.1.2014.
4. vuosineljännesraportti 1.1.2014–31.03.2014, sisäinen dokumentti rahoituksenantajalle 25.4.2014.
5. vuosineljännesraportti 1.4.2014–30.06.2014, sisäinen dokumentti rahoituksenantajalle 25.7.2014.
6. vuosineljännesraportti 1.7.2014–30.09.2014, sisäinen dokumentti rahoituksenantajalle 23.10.2014.
7. vuosineljännesraportti 1.10.2014–31.12.2014, sisäinen dokumentti rahoituksenantajalle 5.2.2015.
- Loppuraportti 1.2.2013–31.03.2015, sisäinen dokumentti 25.6.2015.

SPPI-projektiin liittyvä muu ei-julkinen materiaali:

Dokumentti1, Kirkon Ulkomaanapu 2.12.2012, sisäinen dokumentti rahoituksenantajalle, sisältää projektitiivistelmän, budjetin ja loogisen viitekehityksen (logframe) hankkeesta.

Dokumentti2, Kirkon Ulkomaanapu (2013), ”Somali Peoples Peace Initiative –presentation”, sisäinen dokumentti.

Dokumentti3, Kirkon Ulkomaanapu ”Criteria for engaging conflicts and conflict process indicators”, sisäinen dokumentti.

Dokumentti4, Kirkon Ulkomaanapu 1.3.–5.4.2012, ”Conflict Baseline Assessment Report”, sisäinen dokumentti.

Dokumentti5, Kirkon Ulkomaanapu 2012, *Conflict Resolution Training Manual*. Institute of Peace and Conflict studies ja Horn of Africa Center for Peace and Strategic Studies (tuottanut Kirkon Ulkomaanavulle), sisäinen dokumentti.

Dokumentti6, Kirkon Ulkomaanapu 2015, *Booklet for Sanaag regional conflicts and the possible solution*. Sanaag Regional Peace Development Committee, Erigavo, Sanaag: Kirkon Ulkomaanapu – SPPI-projekti.

Dokumentti7, Kirkon Ulkomaanapu 2015, *Booklet for Sool regional conflicts and the possible solution*. Sool Regional Peace Development Committee, Lasanod, Sool: Kirkon Ulkomaanapu, SPPI-projekti.

KIRJALLISUUS

Ali, Mohamud Omar et al. (2008), *Peace in Somaliland: An Indigenous Approach to State-Building*. The Search for Peace series, Geneva/Hargeisa: Interpeace/Academy for Peace and Development.

Bercovitch, Jacob ja Ayse Kadayifci (2002), "Exploring the Relevance and Contribution of Mediation to Peace-Building", *Peace and Conflict Studies* vol. 9:2, 21–41.

Bercovitch, Jacob ja Gerald Schneider (2000), "Who Mediates? The Political Economy of International Conflict Management", *Journal of Peace Research* vol. 37:2, 145–165.

von Billerbeck, Sarah B. K. (2012), *Whose peace? Local ownership and UN peacebuilding*. D.Phil. thesis, University of Oxford.

Boege, Volker (2006), "Traditional Approaches to Conflict Transformation – Potentials and Limits", *Berghof Handbook for Conflict Transformation*, Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.

Boege, Volker (2012), "Hybrid Forms of Peace and Order on a South Sea Island: Experiences from Bougainville (Papua New Guinea)". Teoksessa Richmond, Oliver P. ja Audra Mitchell (toim.), *Hybrid Forms of Peace - From Everyday Agency to Post-Liberalism*. Hampshire, UK: Palgrave Macmillan, 88–106.

Botes, Johannes (2003), "Conflict Transformation: A Debate over Semantics or a Crucial Shift in the Theory and Practice of Peace and Conflict Studies?", *International Journal of Peace Studies* vol. 8:2, 1–27.

Brosché, Johan & Emma Elfversson (2012), "Communal Conflict, Civil War, and the State: Complexities, Connections, and the Case of Sudan", *African Journal on Conflict Resolution*, vol.12:1, 33–60.

Brown, M. Anne, Volker Boege, Kevin P. Clements ja Anna Nolan (2010), "Challenging statebuilding as peacebuilding – working with hybrid political orders to build peace". Teoksessa Richmond, Oliver P. (toim.), *Palgrave Advances in Peacebuilding: Critical Developments and Approaches*. New York: Palgrave Macmillan, 99–115.

Burgess, Stephen (2013), "A Lost Cause Recouped: Peace Enforcement and State-Building in Somalia", *Contemporary Security Policy* vol. 34:2, 302–323.

Burr, Vivien (1995), *An Introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.

Bush, Robert A. Baruch ja Joseph P. Folger (2005), *The Promise of Mediation: The Transformative Approach to Mediation*. California: Jossey-Bass A Wiley Imprint. Tarkistettu painos.

Call, Charles T. (2008), "The Fallacy of the 'Failed State'", *Third World Quarterly* vol. 29:8, 1491–1507.

Chesterman, Simon (2007), "Ownership in Theory and in Practice: Transfer of Authority in UN Statebuilding Operations", *Journal of Intervention and Statebuilding* vol.1:1, 3–26.

d'Estrée, Tamra (2009), "Problem-Solving Approaches". Teoksessa Bercovitch, Jacob, Victor Kremenyuk ja I. William Zartman (toim.), *The SAGE Handbook of Conflict Resolution*. London: SAGE Publications Ltd, 143–171.

- Diamond, Louise ja John McDonald (1996), *Multi-Track Diplomacy – A Systems Approach to Peace*. West Hartford, Connecticut: Kumarian Press Inc
- Donais, Timothy (2009), “Empowerment or Imposition? Dilemmas of Local Ownership in Post-Conflict Peacebuilding Processes”, *Peace & Change* vol. 34:1, 3–26.
- Elfvorsson, Emma (2013), “Third Parties, the State, and Communal Conflict Resolution: A Comparative Study of Evidence from Kenya.” Paperi esitetty Thomas Ohlson Memorial -konferenssissa, Sweden: Uppsala 18.–20.4.2013.
- Eriksson, Päivi ja Katri Koistinen (2005), *Monenlainen tapaustutkimus*. Kuluttajatutkimuskeskus.
- Eskola, Jari ja Juha Suoranta (2005), *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino oy.
- Etcheson, Steven C. (1999), ”Transformative Mediation: A New Current in the Mainstream”, *Policy Studies Journal* vol. 27:2, 393–396.
- Ezrow, Natasha ja Erica Frantz (2013), ”Revisiting the Concept of the Failed State: bringing the state back in”, *Third World Quarterly* vol. 34:8, 1323–1338.
- Farah, Ahmed Yusuf (1999), “Roots of Reconciliation: Local Level Peace Processes in Somaliland”, *Alliances for Africa Bulletin*, November 1999.
- Folger, Joseph P. ja Robert A. Baruch Bush (1996), ”Transformative Mediation and Third-Party Intervention: Ten Hallmarks of a Transformative Approach to Peace”, *Mediation Quarterly* vol. 13:4, 263–278.
- Fox, Mary-Jane (2000), *Political Culture in Somalia: Tracing Paths to Peace and Conflict*, Uppsala: Universitetsstryckeriet.
- Funk, Nathan C. (2012), “Building on what's already there: Valuing the local in international peacebuilding”, *International Journal* vol. 67:2, 391–408.
- Galtung, Johan (1969), “Violence, Peace, and Peace Research”, *Journal of Peace Research* vol. 6:3, 167–191.
- Galtung, Johan (1975), ”Three Approaches to Peace: Peacekeeping, Peacemaking and Peacebuilding”. Teoksessa Galtung, Johan (toim.) *Peace, War and Defence: Essays in Peace Research*. Copenhagen: Christian Ejlers, 282–304.
- Gettleman, Jeffrey (2008), “Anarchy-Cursed Nation Looks to Bottom-Up Rule”, *NY Times* 17.8.2008, uutinen.
- Gizelis, Theodora-Ismene ja Kristin E. Kosek (2005), “Why Humanitarian Interventions Succeed or Fail: The Role of Local Participation”, *Journal of the Nordic International Studies Association* vol. 40:4, 363–383.
- Goetschel, Laurent ja Tobias Hagmann (2009), “Civilian Peacebuilding: Peace by Bureaucratic Means?”, *Conflict, Security & Development* vol. 9:1, 55–73.
- Greene, Ashley Lyn (2011), “Re-thinking Somali national identity: Nationalism, state formation and peacebuilding in Somalia”. Teoksessa Lederach, John Paul et al. (toim.), *Somalia – Creating space for fresh approaches to peacebuilding*. Life & Peace Institute, 33–42.
- Greener, B. K. (2011), “Revisiting the politics of post-conflict peacebuilding: reconciling the liberal agenda?”, *Global Change, Peace & Security* vol. 23:3, 357–368.

- Hansen, Annika S. (2008), "Local Ownership in Peace Operations". Teoksessa Donais, Timothy (toim.), *Local Ownership and Security Sector Reform*. Berlin: Lit Verlag, 39–58.
- Harper, Mary (2012), *Getting Somalia Wrong? Faith and War in a Shattered State*. London: Zed Books Ltd.
- Hartto, Hannele, Peter Hilaire ja Katariina Mustasilta (2015), "FCA Regional Comparative Study (Somalia and Northern Kenya): Generic Model of Community Reconciliation as a Local and Sustainable Peace Support Structure", loppuraportti 15.9.2015. Ei-julkinen.
- Haspesslagh, Sophie (2015), "Expert analysis: Between fighting and talking". Teoksessa Haspesslagh, Sophie ja Zahbia Yousuf (toim.), *Accord Insight 2 - Local engagement with armed groups in the midst of violence*, London: Conciliation Resources, 10–14.
- Hellmüller, Sara (2012), "The Ambiguities of Local Ownership: Evidence from the Democratic Republic of Congo", *African Security* vol. 5:3–4, 236–254.
- Hirblinger, Andreas T. ja Claudia Simons (2015), "The good, the bad, and the powerful: Representations of the local in peacebuilding", *Security Dialogue* vol. 46:5, 422–439.
- Interpeace (2009), "A History of Mediation in Somalia since 1988", *The Search for Peace: Somali Programme*. Saatavissa: <<http://www.interpeace.org/publications/somali-region/60-a-history-of-mediation-in-somalia-since-1988-english>>. Viitattu 6.10.2014.
- Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (2016), "Diskursiivinen maailma: Teoreettiset lähtökohdat ja analyyttiset käsitteet". Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 25–50.
- Jokinen, Arja ja Kirsi Juhila (2016), "Diskurssianalyttisen tutkimuksen kartta". Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila ja Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi – Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö*. Tampere: Vastapaino, 267–310.
- Kaplan, Seth (2010), "Rethinking State-building in a Failed State". *The Washington Quarterly* vol. 33:1, 81–97.
- Kirkon Ulkomaanapu 20.8.2012, "Somalian valtio on syntymässä uudelleen", uutinen. Saatavissa <<https://www.kirkonulkomaanapu.fi/ajankohtaista/uutiset/somalian-valtio-on-syntymassa-uudelleen/>>.
- Kirkon Ulkomaanapu 17.1.2013, "Kirkon Ulkomaanapu on nimetty maailmanlaajan uskonnollisten johtajien rauhanvälitysverkoston sihteeristöksi", uutinen. Saatavissa: <<https://www.kirkonulkomaanapu.fi/ajankohtaista/uutiset/kirkon-ulkomaanapu-on-nimetty-maailmanlaajan-uskonnollisten-johtajien-rauhanvalitysverkoston-sihteeristoksi/>>.
- Kirkon Ulkomaanapu 2013, *Kirkon Ulkomaanavun strategia 2013–2016*. Helsinki: Oy Fram Ab.
- Kirkon Ulkomaanavun nettisivut "Hallitus". Saatavissa: <<https://www.kirkonulkomaanapu.fi/tietoa-meista/hallitus-ja-talous/hallitus/>>. Viitattu 6.4.2016.
- Kirkon Ulkomaanavun nettisivut "Hallitus ja talous". Saatavissa: <<https://www.kirkonulkomaanapu.fi/tietoa-meista/hallitus-ja-talous/>>. Viitattu 5.4.2016
- Kirkon Ulkomaanavun nettisivut "International donors". Saatavissa: <<https://www.kirkonulkomaanapu.fi/en/donors/international-donors/>>. Viitattu 5.4.2016

- Kirkon Ulkomaanavun nettisivut, ”Laatu ja vastuullisuus”. Saatavissa: <<https://www.kirkonulkomaanapu.fi/tietoa-meista/laatu-ja-vastuullisuus/>>. Viitattu 5.4.2016.
- Kirkon Ulkomaanavun nettisivut ”Somali Peoples Peace Initiative”. Saatavissa: <<https://www.kirkonulkomaanapu.fi/en/donors/international-donors/somalia-stability-fund/somali-peoples-peace-initiative-project/>>. Viitattu 8.2.2016.
- Kuehne, Winrich (2008), ”Peacebuilding Processes in Failed States—How to Improve Local Ownership”, konferenssipaperi, International Studies Association (ISA) Convention, San Francisco, 28.3.2008.
- Lederach, John Paul (1995), *Preparing for Peace – Conflict Transformation Across Cultures*. Syracuse, New York: Syracuse University Press.
- Lederach, John Paul (1997), *Building Peace: Sustainable Reconciliation in Divided Societies*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press.
- Lederach, John Paul ja Michelle Maiese (2009), ”Conflict transformation: A circular journey with a purpose”, *New Routes* vol. 14:2, 7–10.
- Leonardsson, Hanna ja Gustav Rudd (2015), ”The ‘local turn’ in peacebuilding: a literature review of effective and emancipatory local peacebuilding”, *Third World Quarterly* vol. 36:5, 825–839.
- Lepistö, Rauli (2013), ”Building a Piece of Peace – Finn Church Aid's Outreach and Reconciliation Project in Somalia”, CMC Finland *Peacebuilding and Civilian Crisis Management Studies* vol. 4:1.
- Lepistö, Rauli S., Rachel M. Gisselquist ja Jussi Ojala (2015), ”‘Embedded’ assistance: Finn Church Aid's secondment in Somalia”, WIDER Working Paper 2015/037, Helsinki: UNU-WIDER.
- Lewis, Ioan M.(2014), *Somalia ja Somalimaa – kulttuuri, historia ja yhteiskunta*. Helsinki: Gaudamus.
- Liesinen, Kalle (2014), ”Rauhanvälityksen tyylit suurennuslasin alla: suuntana transformatiivisuus”. Teoksessa Nissinen, Petter ja Anisa Doty (toim.), *Rauhanvälitys – suomalaisia näkökulmia*. Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto KATU, Helsinki: NordPrint, 171–188.
- Life and Peace Institute (2009), ”Conflict transformation: A challenging necessity in a war-ridden region”, *New Routes* vol. 14:2, 19–22.
- Löytönen, Teija, ”Sosiaalisen konstruktionismin lähtökohdat. Minäkö tutkija?”, Johdanto laadulliseen/postpositivistiseen tutkimukseen. Teatterikorkeakoulu. Saatavissa: <<http://www.xip.fi/tutkija/0402b.htm>>. Viitattu 10.3.2016.
- Maailmanpankki (2005), *Conflict in Somalia: Drivers and Dynamic*, Conflict Analysis. Saatavissa: <<http://siteresources.worldbank.org/INTCPR/214578-1115363259650/20480154/Somalia+Synthesis+Report+26+January+2005.pdf>>. Viitattu 17.10.2015
- Mac Ginty, Robert (2008), ”Indigenous Peace-Making Versus the Liberal Peace”, *Cooperation and Conflict* vol. 43:2, 139–163.
- Mac Ginty, Roger (2010a), ”Gilding the lily? International support for indigenous and traditional peacebuilding”. Teoksessa Richmond, Oliver P. (toim.), *Palgrave Advances in Peacebuilding: Critical Developments and Approaches*, New York: Palgrave Macmillan, 347–366.

- Mac Ginty, Roger (2010b), "Hybrid Peace: The Interaction Between Top-Down and Bottom-Up Peace", *Security Dialogue* vol. 41:4, 391–412.
- Mac Ginty, Roger (2015), "Where is the local? Critical localism and peacebuilding", *Third World Quarterly* vol. 36:5, 840–856.
- Mac Ginty, Roger ja Oliver P. Richmond (2013), "The Local Turn in Peace Building: a critical agenda for peace", *Third World Quarterly* vol. 34:5, 763–783.
- Menkhaus, Ken (2007), "Mediation efforts in Somalia", konferenssipaperi, *African Mediators Retreat*. Geneva: Centre for Humanitarian Dialogue, maaliskuu 2007.
- Menkhaus, Ken (2009), "Somalia: 'They Created a Desert and Called it Peace(building)'", *Review of African Political Economy* vol. 36:120, 223–233.
- Menkhaus, Ken (2012), "Conflict analysis: Somalia", raportti YK:n poliittiselle toimistolle Somaliassa (UNPOS), Nairobi, Kenia.
- Menkhaus, Ken (2014), "State Failure, State-Building, and Prospects for a "Functional Failed State" in Somalia", *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science* November vol. 656:1, 154–172.
- Miall, Hugh (2004), "Conflict Transformation: A Multi-Dimensional Task". Teoksessa Austin, Alex et al. (toim.), *Transforming Ethnopolitical Conflict: the Berghof Handbook*. Berlin, Germany: VS Verlag für Sozialwissenschaften, 67–90.
- Mitchell, Audra (2010), "Peace beyond Process?", *Millennium - Journal of International Studies* vol. 38:3, 641–664.
- Muurinen, Heta (2013), "Konfliktin ammattilainen". *Maailman kuvalehti*, 4/2013. Haastattelussa silloinen Kirkon Ulkomaanavun toiminnanjohtaja Antti Pentikäinen.
- Möller, Frida (2011), "News Reports versus Written Narratives: Collecting information using different types of empirical sources". Teoksessa Höglund, Kristine ja Magnus Öberg (toim.), *Understanding Peace Research: Methods and Challenges*. London and New York: Routledge, 74–88.
- Nay, Oliver (2013), "Fragile and failed states: Critical perspectives on conceptual hybrids", *International Political Science Review* vol. 34:3, 326–341.
- Netabay, Nuredin (2007), "Bottom-Up Approach: a Viable Strategy in Solving the Somali Conflict", *Beyond Intractability*. Saatavissa: <<http://www.beyondintractability.org/casestudy/netabay-bottom>>. Viitattu 28.9.2015.
- Nissinen, Petter (2014), "Kirkon Ulkomaanapu: kivijalka kestäväälle rauhalle luodaan ruohonjuuritasolla". Teoksessa Nissinen, Petter ja Anisa Doty (toim.), *Rauhanvälitys – suomalaisia näkökulmia*. Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto KATU, Helsinki: NordPrint, 93–102.
- Ojala, Jussi (2016), Kirkon Ulkomaanavun johtava rauhantyön asiantuntija. Sähköpostikeskustelu huhtikuussa 2016. Tulostettu 6.4.2016.
- Paffenholz, Thania (2009), "Understanding peacebuilding theory: Management, resolution and transformation", *New Routes* vol. 1, 3–6.
- Paffenholz, Thania (2013), "International peacebuilding goes local: analysing Lederach's conflict transformation theory and its ambivalent encounter with 20 years of practice", *Peacebuilding*, 1–17.

- Paffenholz, Thania (2014), "Civil Society and Peace Negotiations: Beyond the Inclusion–Exclusion Dichotomy", *Negotiation Journal* vol. 30:1, 69–91.
- Paffenholz, Thania (2015), "Unpacking the local turn in peacebuilding: a critical assessment towards an agenda for future research", *Third World Quarterly* vol. 36:5, 857–874.
- Paris, Roland (2010), "Saving liberal peacebuilding", *Review of International Studies* vol. 36, 337–365.
- Racioppi, Linda ja Katherine O'Sullivan See (2007), "Grassroots Peace-building and Third-party Intervention: The European Union's Special Support Programme for Peace and Reconciliation in Northern Ireland", *Peace and Change* vol. 32:3, 361–390.
- Reich, Hannah (2006), "Local Ownership in Conflict Transformation Projects", *Berghof Occasional Paper* No. 27, Berlin: Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.
- Richmond, Oliver P. (2010), *Palgrave Advances in Peacebuilding: Critical Developments and Approaches*. New York: Palgrave Macmillan.
- Richmond, Oliver P. (2012a), "A Pedagogy of Peacebuilding: Infrapolitics, Resistance, and Liberation", *International Political Sociology* vol. 6:2, 115–131.
- Richmond, Oliver P. (2012b), "Beyond Local Ownership in the Architecture of International Peacebuilding", *Ethnopolitics* vol. 11:4, 354–375.
- Richmond, Oliver P. (2013), "Peace Formation and Local Infrastructures for Peace", *Alternatives: Global, Local, Political* vol. 38:4, 271–287.
- Richmond, Oliver P. (2015), "The dilemmas of a hybrid peace: Negative or positive?", *Cooperation and Conflict* vol. 50:1, 50–68.
- Rubinstein, Robert A. (2005), "Intervention and Culture: An Anthropological Approach to Peace Operations", *Security Dialogue* vol. 36:4, 527–544.
- Rupesinghe, Kumar (1996), "Mediation in Internal Conflicts: Lessons from Sri Lanka". Teoksessa Bercovitch, Jacob (toim.), *Resolving International Conflicts: The Theory and Practice of Mediation*. USA, Colorado: Lynne Riennes Publishers, 153–169.
- Rytönen, Aaro (2014), "Uskonnolliset ja perinteiset johtajat ovat rauhanvälityksen ankkureita". Teoksessa Nissinen, Petter ja Anisa Doty (toim.), *Rauhanvälitys – suomalaisia näkökulmia*. Kansalaisjärjestöjen konfliktinehkäisyverkosto KATU, Helsinki: NordPrint, 103–106.
- Svensson, Isak ja Mathilda Lindgren (2013), "Peace from the Inside: Exploring the Role of the Insider-Partial Mediator", *International Interactions* vol. 39:5, 698–722.
- Tiilikainen, Marja (2014), "Jälkisanat". Teoksessa Lewis, Ioan M. *Somalia ja Somalimaa – kulttuuri, historia ja yhteiskunta*. Helsinki: Gaudeamus, 115–119.
- Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi (2004), *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino oy.
- Touval, Saadia ja I. William Zartman (1985), *International Mediation in Theory and Practice*. Westview Press: United States of America.
- UNHCR (2014), Country operations profile -Somalia. Saatavissa: <<http://www.unhcr.org/pages/49e483ad6.html>> Viitattu 24.3.2014.

- Yin, Robert K. (2009), *Case Study Research: Design and Methods*. Thousand Oaks, California: SAGE Publications, Inc. 4. painos.
- YK:n peruskirja, SopS1/1956.
- YK (2001), No Exit without Strategy: Security Council Decision-Making and the Closure or Transition of United Nations Peacekeeping Operations. Report of the Secretary General. S/2001/394.
- YK (2012), Strengthening the role of mediation in the peaceful settlement of disputes, conflict prevention and resolution. Report of the Secretary-General. A/66/811.
- Väyrynen, Raimo (1991), *New Directions in Conflict Theory. Conflict Resolution and Conflict Transformation*. London: SAGE Publications.
- Wallensteen, Peter (2011), ”The Origins of Contemporary Peace Research”. Teoksessa Höglund, Kristine ja Magnus Öberg (toim.), *Understanding Peace Research: Methods and Challenges*. London and New York: Routledge, 14–32.
- Wallensteen, Peter ja Isak Svensson (2014), ”Talking peace: International mediation in armed conflicts”, *Journal of Peace Research* vol. 51:2, 315–327.
- Wehr, Paul ja John Paul Lederach (1996), ”Mediating Conflict in Central America”. Teoksessa Bercovitch, Jacob (toim.), *Resolving International Conflicts: The Theory and Practice of Mediation*. United States of America: Lynne Rienner Publisher, Inc., 55–74.
- Williams, Andrew P. ja Berhanu Mengistu (2015), ”An exploration of the limitations of bureaucratic organizations in implementing contemporary peacebuilding”, *Cooperation and Conflict* vol. 50:1, 3–28.
- Wong, Pearly (2013), ”'Local Ownership' in Peacebuilding – a Premature Rhetoric?”, *Peace and Progress* vol. 1:1, 47–57.
- Zartman, William ja Saadia Touval (2000), ”International Mediation in the Post-Cold War Era”. Teoksessa Crocker, Chester A., Fen Osler Hampson ja Pamela Aall (toim.), *Managing Global Chaos: Sources of and Responses to International Conflict*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 445–461. 5. painos.
- Zartman, I. William ja Saadia Touval (2007), ”International Mediation”. Teoksessa Crocker, Chester A., Fen Osler Hampron ja Pamela R. Aall (toim.). *Leashing the Dogs of War: Conflict Management in a Divided World*. Washington, DC: United States Institute of Peace, 437–454.
- Zaum, Dominik (2012), ”Statebuilding and governance: The conundrums of legitimacy and local ownership”. Teoksessa Curtis, Devon ja Gwinyayi A. Dzinesa (toim.), *Peacebuilding: Power and politics in Africa*. Ohio: Ohio University Press, 47–62.
- Zumeta, Zena D. (2000), ”Styles of Mediation: Facilitative, Evaluative, and Transformative Mediation”. Mediation Training and Consultation Institute. Saatavissa: <<http://www.mediate.com/articles/zumeta.cfm>>. Viitattu 10.9.2015.